

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Διοίκηση Τεχνολογία και Ποιότητα

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Αειφόρος ανάπτυξη στον Δήμο Έδεσσας: πολιτικές και
στρατηγικές**

Σάββας Δαμιανίδης

Επιβλέπων Καθηγητής
Ιωάννης Τσουλφάς

Μάϊος 2019

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Διοίκηση Τεχνολογία και Ποιότητα

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**Αειφόρος ανάπτυξη στον Δήμο Έδεσσας: πολιτικές και
στρατηγικές**

Σάββας Δαμιανίδης

Επιβλέπων Καθηγητής

Ιωάννης Τσουλφάς

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στη Διοίκηση Τεχνολογία και Ποιότητα από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.

Μάϊος 2019

Περίληψη

Τις τελευταίες δεκαετίες η διεθνή κοινότητα βρίσκεται σε μια διαρκή και αντικρουόμενη συζήτηση για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και την ανάγκη προστασίας του περιβάλλοντος. Πρωταρχικό ρόλο στη συζήτηση αυτή αποτελούν οι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας που επιδρούν αρνητικά στο περιβάλλον. Στο επίκεντρο αυτής της συζήτησης έχει βρεθεί η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών αποτέλεσε πεδίο έντονων συζητήσεων και αντικρουόμενων απόψεων. Στην παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή θα επιχειρηθεί να διατυπωθεί η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και ο σημαντικός ρόλος που κατέχει η Τοπική Αυτοδιοίκηση στην εφαρμογή των δράσεων και πολιτικών προς την κατεύθυνση αυτή, παρουσιάζοντας ταυτόχρονα τα δίκτυα συνεργασίας και τα χρηματοδοτικά εργαλεία που διατίθενται για τους σκοπούς της αειφόρου ανάπτυξης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Για το σκοπό αυτό θα παρουσιαστούν οι δράσεις που ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης ενώ θα γίνει και μια αξιολόγηση και ποιοτική εκτίμηση των δράσεων και αποτελεσμάτων μέσω συνεντεύξεων από την πλευρά των εμπλεκόμενων μερών του Δήμου. Κατόπιν των ανωτέρω διαπιστώνεται η σημαντική δέσμευση του Δήμου Έδεσσας σε δράσεις που αναλαμβάνει για μια αειφόρο ανάπτυξη.

Summary

Over the last decades there is an ongoing and controversial debate in the international community over the consequences of climate change and the need for the protection of the environment. In this debate the areas of human activities which have negative affects on the environment are playing a key role. The concept of sustainable development which in the last decades became a subject of controversial discussions and opposing opinions finds itself in the center of this debate. In this dissertation there will be an attempt to define the meaning of sustainable development and the important role of local authorities in the implementation of politics and actions towards this concept presenting also the cooperation networks and the European financial tools. For this purpose we are going to present the actions and politics of the Municipality of Edessa towards sustainable development and there will be an evaluation and estimation of this actions through interviews taken from people who are involved in these processes. In the above it will be shown the strong commitment from the side of the Municipality of Edessa towards sustainable development actions.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα τον επιβλέπων καθηγητή κ Ιωάννη Τσουλφά για την αμέριστη και αδιάκοπη βοήθεια και συνεργασία καθ' όλη τη διάρκεια της συγγραφής της παρούσας μεταπτυχιακής διατριβής. Ευχαριστώ και όλους τους οικείους ανθρώπους μου για την υπομονή και την κατανόηση που έδειξαν όλο το χρονικό διάστημα που διήρκησε το μεταπτυχιακό πρόγραμμα που παρακολούθησα.

Περιεχόμενα

Κεφάλαιο 1	1
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 2	3
Αειφόρος Ανάπτυξη	3
2.1 Έννοια της αειφόρου ανάπτυξης	4
2.1.1 Οικονομική διάσταση	6
2.1.2 Περιβαλλοντική διάσταση	7
2.1.3 Κοινωνική διάσταση	8
2.2 Ορόσημα - Ιστορικό στην πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη	9
2.2.1 Επιτροπή Brundtland	10
2.2.2 Συνδιάσκεψη του Ρίο	11
2.2.3 Πρωτόκολλο του Κιότο	11
2.2.4 Διάσκεψη της Χιλιετίας	12
2.2.5 Η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ	13
2.2.6 ΡΙΟ +20	14
2.2.7 Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη	14
2.2.8 ΠΑΡΙΣΙ 2015	15
2.3 Ευρωπαϊκές συνθήκες για την αειφόρο ανάπτυξη	16
Κεφάλαιο 3	21
Τοπικές Αρχές και Δίκτυα Συνεργασίας στην Ευρώπη	21
3.1 Το δίκτυο C40	26
3.2 Το δίκτυο Klimatkommunerna	26
3.3 Το δίκτυο Climate Alliance	27
3.4 Το δίκτυο Energy cities	27
3.5 Το δίκτυο ICLEI - Local Governments for Sustainability	28
3.6 Το Σύμφωνο των Δημάρχων	28
3.7 Κριτική προσέγγιση των δικτύων συνεργασίας	30
Κεφάλαιο 4	33
Χρηματοδότηση Δράσεων	33
4.1 Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής	34

4.2 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.....	34
4.3 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο.....	36
4.3.1 Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη».....	36
4.3.2 Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020».....	36
4.3.3 Πρόγραμμα LIFE.....	37
4.3.4 Πρόγραμμα URBACT	37
4.3.5 Πρόγραμμα INTEREG.....	38
4.4 Βοηθητικά προγράμματα διαχείρισης έργων	39
4.4.1 Μηχανισμός ELENA	39
4.4.2 Πρόγραμμα JESSICA.....	39
4.4.3 JASPERS	41
Κεφάλαιο 5.....	42
Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα.....	42
5.1 Η εξέλιξη του νομοθετικού έργου	42
5.2 Η χρηματοδότηση δράσεων για την αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα	45
5.3 Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα στην προστασία του περιβάλλοντος.....	53
Κεφάλαιο 6.....	60
Η περίπτωση του Δήμου Έδεσσας.....	60
6.1 Η Ταυτότητα του Δήμου Έδεσσας	62
6.2 Δράσεις του Δήμου Έδεσσας.....	63
6.2.1 Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων	66
6.2.2 Δημοτικός φωτισμός.....	68
6.2.3 Δημοτικός Στόλος Οχημάτων.....	70
6.2.4 Ηλεκτροπαραγωγή	71
6.2.5 Διαχείριση και Αποκομιδή Απορριμμάτων.....	73
6.2.6 Ανακύκλωση.....	76
6.2.7 Αστική ανάπλαση- χώροι πρασίνου- πεζοδρομήσεις.....	78
6.2.8 Παροχή νερού.....	83
6.2.9 Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών.....	84
6.2.10 Κοινωνικές δράσεις	85
6.3 Αξιολόγηση και αποτίμηση των Δράσεων του Δήμου Έδεσσας	89
6.3.1 Μεθοδολογία	90

6.3.2 Ποιοτικές εκτιμήσεις εμπλεκόμενων	92
6.3.3 Ανάλυση-αξιολόγηση των δράσεων.....	97
Κεφάλαιο 7	101
Συμπεράσματα και Προτάσεις	101
Βιβλιογραφία	105

Κεφάλαιο 1

Εισαγωγή

Τις τελευταίες δεκαετίες η διεθνής κοινότητα βρίσκεται σε μια διαρκή και αντικρουόμενη συζήτηση για τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και την προστασία του περιβάλλοντος. Πρωταρχικό ρόλο στη συζήτηση αυτή αποτελούν οι τομείς της ανθρώπινης δραστηριότητας που επιδρούν αρνητικά στο περιβάλλον. Στο επίκεντρο αυτής της συζήτησης έχει βρεθεί η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία στη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών αποτέλεσε πεδίο έντονων συζητήσεων και αντικρουόμενων απόψεων. Ωστόσο, αποτέλεσε και μέσο για την έναρξη διαλόγου μεταξύ των εμπλεκόμενων μερών σε διεθνές, περιφερειακό, εθνικό και τοπικό επίπεδο αλλά και μεταξύ φορέων και απλών πολιτών, για την κατανόηση των προβλημάτων προκειμένου να υπάρξει μια συντονισμένη και κοινή προσπάθεια στην επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης.

Στο πλαίσιο αυτό, η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης κατέχει περίοπτη θέση στην ατζέντα των διεθνών οργανισμών, οι οποίοι μέσα από στοχευμένες δράσεις και πολιτικές προτρέπουν για την υιοθέτηση μέτρων που θα εναρμονίζουν την προσπάθεια για οικονομική ανάπτυξη και ευημερία χωρίς να υποβαθμίζεται και επιβαρύνεται επιπλέον το οικοσύστημα για το παρόν αλλά και τις μελλοντικές γενεές.

Ποικίλες μορφές δράσεων όπως η ανακύκλωση, η ανάπτυξη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, η μείωση του ενεργειακού αποτυπώματος και η προστασία των φυσικών πόρων του πλανήτη αποτελούν μόνο λίγα πεδία στα οποία καλούνται να απαντήσουν οι κυβερνήσεις σε όλα τα επίπεδα δράσεις. Παράλληλα, τα τελευταία χρόνια αναδεικνύεται ολοένα και περισσότερο η σημασία της αποκεντρωμένης διοίκησης, κάτι που σημαίνει ότι περιφέρειες και δήμοι στην Ελλάδα αποκτούν πρωταγωνιστικό ρόλο σε σχέση με την εφαρμογή των παραπάνω δράσεων.

Με την παρούσα διατριβή επιχειρείται η παρουσίαση και διερεύνηση των δράσεων που εφαρμόζει ο Δήμος Έδεσσας για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Στο πρώτο μέρος της εργασίας παρουσιάζεται συνοπτικά η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης και γίνεται μια ιστορική

αναδρομή στα ορόσημα εισαγωγής της έννοιας σε παγκόσμιο επίπεδο. Στο δεύτερο μέρος παρουσιάζονται αναλυτικά τα δίκτυα συνεργασίας που έχουν αναπτυχθεί σε παγκόσμιο επίπεδο, καθώς και τα εργαλεία που παρέχονται για την εφαρμογή δράσεων αειφόρου ανάπτυξης. Στο τρίτο μέρος εξετάζονται οι δράσεις σε εθνικό και τοπικό επίπεδο και παρουσιάζονται αναλυτικά οι δράσεις που αναλαμβάνει ο Δήμος Έδεσσας εστιάζοντας κυρίως σε δράσεις περιβαλλοντικού χαρακτήρα και αστικής ανάπλασης. Στο τελευταίο μέρος επιχειρείται μια αξιολόγηση και ποιοτική εκτίμηση των παραπάνω δράσεων μέσω προσωπικών συνεντεύξεων από εμπλεκόμενους φορείς και συγκεκριμένα τον Δήμαρχο και δυο προϊστάμενους διευθύνσεων του Δήμου Έδεσσας ενώ θα γίνει και μια διατύπωση προτάσεων προκειμένου να ενισχυθούν οι δράσεις που μπορεί να αναλάβει ο Δήμος Έδεσσας στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης.

Κεφάλαιο 2

Αειφόρος Ανάπτυξη

Στις μέρες μας η προστασία του περιβάλλοντος έχει αναδειχθεί σε κυρίαρχο θέμα καθώς οι επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής που συντελείται σε παγκόσμιο επίπεδο γίνονται ολοένα και περισσότερο εμφανής. Η οικονομική ανάπτυξη σε παγκόσμιο επίπεδο από την εποχή της βιομηχανοποίησης στηρίχθηκε κυρίως στην εκμετάλλευση των φυσικών πόρων υποβαθμίζοντας το περιβάλλον προκειμένου να επιτευχθεί η αύξηση της ευημερίας και του επιπέδου ζωής, χωρίς ωστόσο να υπολογίζονται οι μακροχρόνιες συνέπειες που αυτή θα επέφερε. Ακραία καιρικά φαινόμενα, η υπερθέρμανση του πλανήτη όπως αυτή αποτυπώνεται εμφανικά με τη μείωση των παγετώνων, η ατμοσφαιρική ρύπανση από την παγκόσμια βιομηχανική ανάπτυξη, η λειψυδρία και άλλοι λόγοι έχουν συντελέσει στην περιβαλλοντική υποβάθμιση με άμεσες συνέπειες για την ανθρωπότητα. Καθοριστικό ρόλο στην υποβάθμιση του περιβάλλοντος παίζει η ανθρώπινη δραστηριότητα, είτε σε επίπεδο οικονομικής ενασχόλησης είτε στην ιδιωτική τους καθημερινότητα (climate 2016, era 2016).

Η σπατάλη υδάτινων πόρων, η βιομηχανική ανάπτυξη ιδίως σε χώρες όπως η Κίνα, η Βραζιλία και η Ινδία όπου μαζί με την οικονομική ανάπτυξη αυξάνονται και οι καταναλωτικές συνήθειες των κατοίκων αυτών των περιοχών όπου ζει το 1/3 του παγκοσμίου πληθυσμού, η εξάντληση των φυσικών πόρων, η τεράστια κατανάλωση ενέργειας, οι αυξανόμενες οδικές μεταφορές με την ανάλογη αύξηση της ατμοσφαιρικής επιβάρυνσης, η αύξηση του όγκου των απορριμμάτων και άλλοι λόγοι έχουν συμβάλει στα σημερινά προβλήματα στα οποία οφείλουν να απαντήσουν οι σύγχρονες κοινωνίες λαμβάνοντας τα απαραίτητα μέτρα είτε σε διεθνές είτε σε τοπικό επίπεδο.

Η οικονομική ανάπτυξη και η αύξηση του βιοτικού επιπέδου εις βάρος του περιβάλλοντος που συντελέστηκε τον προηγούμενο αιώνα δεν ήταν δυνατόν να συνεχιστεί. Απάντηση στο παραπάνω δίλημμα ήρθε να δώσει σε διεθνές επίπεδο ήδη από τη δεκαετία του 80, η ιδέα αλλαγής του οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης όπου εκτός από

την οικονομική διάσταση σημαίνοντα αν όχι καθοριστικό ρόλο αναλαμβάνει η έννοια της ταυτόχρονης περιβαλλοντικής προστασίας. Αποτέλεσμα αυτών των διεργασιών αποτέλεσε η εισαγωγή της έννοιας της αειφόρου ή αειφόρου ανάπτυξης η οποία καλείται να γεφυρώσει το χάσμα μεταξύ των περιβαλλοντικών ανησυχιών που προκύπτουν από τις αυξανόμενες οικολογικές συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας και των κοινωνικό-πολιτικών ανησυχιών που αφορούν την ανθρώπινη ανάπτυξη (Robinson 2004: 370). Στα παρακάτω κεφάλαια θα αναφερθούμε σε όλες τις διαστάσεις της αειφόρου ανάπτυξης δίνοντας ωστόσο περισσότερη έμφαση σε περιβαλλοντικά θέματα.

2.1. Έννοια της αειφόρου ανάπτυξης

Ο όρος βιώσιμη ή αειφόρος ανάπτυξη που αποτελεί μετάφραση του αγγλικού όρου *sustainable development* ως έννοια έχει αποδοθεί έως σήμερα σε πλήθος παραλλαγών με τον ορισμό που διατυπώθηκε από την επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην έκθεση της επιτροπής Brundtland όπως αυτή είναι ευρέως γνωστή (Brundtland, G. 1987) που αποτυπώθηκε ως «ικανότητα για ανάπτυξη που θα ικανοποιεί τις ανάγκες του παρόντος χωρίς να διακυβεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενιών να εξασφαλίζουν τις δικές τους ανάγκες» (WCED, 1987:45) να αποτελεί ίσως των ευρύτερα αποδεκτό.

Άλλοι ορισμοί που διατυπώθηκαν κατά καιρούς αναφέρουν την έννοια της αειφόρου ανάπτυξης ως:

- «Βελτίωση της ποιότητας της ανθρώπινης ζωής στα πλαίσια της φέρουσας ικανότητας των υποστηρικτικών οικοσυστημάτων» (WWF, 1991)
- «Να επιτελείς και να διαχειρίζεσαι της δραστηριότητες με τρόπο που θα εξισορροπεί κοινωνικές, οικονομικές, περιβαλλοντικές και θεσμικές εκτιμήσεις που θα εξασφαλίζει τις δικές μας ανάγκες και αυτές των μελλοντικών γενεών (Fraser Basin Council 2009:5)
- Σύμφωνα με τον ορισμό της κυβέρνησης των Ηνωμένων Βασιλείων βιώσιμη ανάπτυξη συσχετίζεται με την ποιότητα ζωής και την ευημερία (DEFRA 2005)

Ενδεικτικό της ευρύτητας της έννοιας και της προσπάθειας διατύπωσης αυτής κατά καιρούς αποτελεί το γεγονός ότι έως το 1996 υπήρχαν πάνω από 300 ορισμοί του όρου της αειφόρου ανάπτυξης (Dobson, 1996:402) .

Οι εργασίες και τα συμπεράσματα της επιτροπής Brundtland το 1987 αποτέλεσαν και το κύριο έναυσμα για τους ερευνητές να ασχοληθούν με τη θεωρία της αειφόρου ανάπτυξης και την προσπάθεια ορισμού της έννοιας της. Αποτέλεσμα του ορισμού όπως διατυπώθηκε από την παραπάνω επιτροπή υπήρξε η ευρεία χρήση της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης σε πλήθος περιβαλλοντικών και κοινωνικών προβληματισμών και συζητήσεων καθώς επέτρεπε την προσαρμογή της έννοιας στις δικές τους απαιτήσεις (Kates, Parris, & Leiserowitz, 2005:20) ενώ η σε σημαντικό μέρος υιοθέτηση της και από άλλους οργανισμούς όπως την Ευρωπαϊκή Ένωση ή την Παγκόσμια Τράπεζα, που διευρύναν την έννοια και αύξησαν την δημοτικότητα της, επέφερε ασάφειες και έλλειψη συνοχής στην χρήση του όρου (Baker et al 1997: 4). Άλλοι ερευνητές σημειώνουν ότι ενώ έχει γίνει αποδεκτό ότι η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί μια καλή ιδέα, ωστόσο η ευρύτητα της έννοιας της απαιτεί περαιτέρω καθορισμό και διευκρίνιση αυτής (Beatley, T., & Manning, K. 1998:3) καθώς σημαίνει «διαφορετικά πράγματα για διαφορετικούς ανθρώπους υπό διαφορετικές συνθήκες» (Bebbington 2001:3). Η ελλιπής αποσαφήνιση της έννοιας φέρει τον κίνδυνο η αειφόρος ανάπτυξη να αναφέρεται στα πάντα και στην ουσία σε τίποτα (Lele 1991:613) ενώ ο O'Riordan αποκάλυψε τη βιώσιμη ανάπτυξη «μια αντίφαση εννοιών» (O'Riordan 1991:13) και ο Redclift τη θεώρησε ως «άλλη μια κοινοτοπία ανάπτυξης». (Redclift 1987). Στον αντίποδα έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η επιτυχία της αειφόρου ανάπτυξης έγκειται στο γεγονός ότι προσφέρει ένα μεγάλο συμβιβασμό μεταξύ εκείνων που ενδιαφέρονται πρωταρχικά για θέματα περιβάλλοντος, εκείνων που ενδιαφέρονται για την οικονομική ανάπτυξη και εκείνων που είναι αφοσιωμένη στη βελτίωση των ανθρώπινων συνθηκών (Kates et al 2005: 19).

Από τις παραπάνω προσεγγίσεις διαπιστώνεται μια ευρεία και συχνά συγκρουόμενη ερμηνεία και χρήση της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης, η οποία συχνά έχει επιφέρει σύγχυση και περιορισμένη εφαρμογή της έννοιας της στην πράξη (Drexhage & Murphy 2010:9), ωστόσο από όλους τους ερευνητές αυτή θεωρείται απαραίτητη για το μέλλον της ανθρωπότητας και την επιβίωση των μελλοντικών γενεών.

Εξετάζοντας τους ορισμούς της αειφόρου ανάπτυξης που διατυπώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες μπορεί να διακριθεί η επαναλαμβανόμενη αναφορά στις έννοιες του περιβάλλοντος, της οικονομίας και της κοινωνίας οι οποίες συχνά αναφέρονται ως οι τρεις πυλώνες της αειφόρου ανάπτυξης (Pope et al. 2004:597, Wass et al 2011:1650). Οι τρεις αυτοί πυλώνες ή διαστάσεις (Stirling 1999: 111) και η μεταξύ τους διασύνδεση

και αλληλεπίδραση αποτελούν την κοινά αποδεκτή βάση της αειφόρου ανάπτυξης (Milne 1996: 137) ενώ περιλαμβάνει «τρεις κύριες οπτικές γωνίες: την οικονομική, την κοινωνική και την περιβαλλοντική»(Munasinghe1993:2).

Οι στόχοι και προσπάθειες για διαρκή οικονομική ανάπτυξη, τη διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας όσο και της επίτευξης κοινωνικής ισότητας και συμμετοχής θα πρέπει να συγκεραστούν ώστε να αποτελέσουν τις βάσεις με την οποία θα επιτευχθεί η αειφόρος ανάπτυξη. Ο συγκερασμός των τριών συνιστωσών αποτελεί και την πρόκληση που αντιμετωπίζουν οι κοινωνίες στην προσπάθεια τους για επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης. Πολλές προσπάθειες επικεντρώνονται συχνά σε ένα μόνο τομέα όπως οι δράσεις οργανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος (WWF) που εστιάζουν κυρίως στην προστασία του περιβάλλοντος ή του Διεθνές Νομισματικού Ταμείου που έχει ως στόχο την οικονομική ανάπτυξη των κρατών. Κάθε πυλώνας ωστόσο παρουσιάζει τα δικά του προβλήματα και προσκλήσεις προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι του. Αναλύοντας τα χαρακτηριστικά κάθε διάστασης της αειφορίας μπορούμε να διακρίνουμε:

2.1.1. Οικονομική διάσταση

Διαχρονική επιδίωξη των ανθρώπων υπήρξε η προσπάθεια για αύξηση του βιοτικού τους επιπέδου αδιαφορώντας συχνά για τις επιπτώσεις των πράξεων τους τόσο στο κοινωνικό σύνολο όσο και στο περιβάλλον. Η μεγιστοποίηση του κέρδους αποτελεί σε πλείστες των περιπτώσεων τον κύριο σκοπό της ανθρώπινης οικονομικής δραστηριότητας τόσο σε ατομικό επίπεδο όσο και των επιχειρήσεων, ενώ η οικονομική μεγέθυνση όπως αυτή εκφράζεται μέσω της διεύρυνσης της παραγωγής και της αύξησης του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος αποτελούν πρωταρχικούς στόχους των κρατών προκειμένου να αυξήσουν το επίπεδο ζωής των κατοίκων τους. Ωστόσο τόσο το κέρδος όσο και η οικονομική μεγέθυνση δεν αποδίδουν την πραγματική έννοια της οικονομικής ανάπτυξης που επιδιώκεται στα πλαίσια της οικονομικής διάστασης της αειφόρου ανάπτυξης. Όπως αναφέρεται στην έκθεση Brundtland «Η αειφόρος ανάπτυξη σαφώς χρειάζεται οικονομική μεγέθυνση εκεί που δεν ικανοποιούνται οι ανθρώπινες ανάγκες, ωστόσο αυτή από μόνη της δεν επαρκεί.»(WCED 1987:55). Στον παραπάνω προβληματισμό καλείται να δώσει απάντηση η οικονομική ανάπτυξη η οποία αποτελεί μια «διαδικασία όπου η οικονομία μεγεθύνεται ή αλλάζει και εξελίσσεται, ιδιαιτέρως όταν

βελτιώνονται οι οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες» (dictionary Cambridge). Από τον παραπάνω ορισμό θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η οικονομική ανάπτυξη δεν αναφέρεται απλά στην αύξηση της παραγωγικής δραστηριότητας μιας οικονομίας αλλά αποτελεί μια διαρκής διαδικασία οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής. Στα πλαίσια της οικονομικής ανάπτυξης λαμβάνονται υπόψη πληροφορίες όπως το προσδόκιμο ζωής των κατοίκων, η πρόσβαση σε συστήματα υγείας, το εκπαιδευτικό επίπεδο των κατοίκων, το επίπεδο αναλφαβητισμού, το ατομικό εισόδημα, τα περιβαλλοντικά πρότυπα κ.α.

Η οικονομική διάσταση της βιωσιμότητας εστιάζει σε μια ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη μέσω μιας οικονομίας που θα είναι ικανή να στηρίξει επ' αόριστο ένα ορισμένο επίπεδο οικονομικής παραγωγής. Βασικές επιδιώξεις αποτελούν :

- η διαρκής οικονομική ανάπτυξη,
- η εξάλειψη της φτώχειας,
- η παραγωγή πλούτου για όλους
- η αντιμετώπιση της ανεργίας,
- η σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος

οι οποίες ωστόσο θα πρέπει να επιτυγχάνονται, στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης, με σεβασμό προς το περιβάλλον και την κοινωνική ισότητα.

2.1.2 Περιβαλλοντική διάσταση

Τις τελευταίες δεκαετίες το περιβάλλον έχει υποστεί μια σημαντική υποβάθμιση επιφέροντας σημαντικά προβλήματα στην ανθρωπότητα που καλείται να τα αντιμετωπίσει. Η ανεξέλεγκτη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων και η καταστροφή των φυσικών συστημάτων έχουν φέρει στο προσκήνιο την ανάγκη για αλλαγή του παραγωγικού συστήματος και των προτύπων κατανάλωσης. Τα προβλήματα που εμφανίστηκαν και που καλούνται να αντιμετωπίσουν οι κοινωνίες τόσο σε τοπικό όσο και εθνικό επίπεδο αναφέρονται σε θέματα όπως:

- τη ρύπανση της ατμόσφαιρας, των υδάτινων πόρων και του υπεδάφους λόγω των εκπεμπόμενων ρύπων και την μόλυνση των υδάτων από τις ανθρώπινες δραστηριότητες
- την έλλειψη υδάτινων πόρων καθώς ένα μεγάλο κομμάτι του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έχει πρόσβαση σε ασφαλές πόσιμο νερό (water.org 2019)

- την αποψίλωση των δασών για τη δημιουργία εκτάσεων για αγροτική καλλιέργεια ή κτηνοτροφία. Ενδεικτικό τις κατάστασης που δημιουργείται αποτελεί το γεγονός ότι το 17% του δάσους του Αμαζονίου έχει υλοτομηθεί για την χρήση βοσκοτόπων (worldwildlife 2019).
- Την κλιματική αλλαγή που επήλθε λόγω και των παραπάνω ανθρωπίνων δράσεων και τις δυσκολίες στην εφαρμογή μέτρων για μια οικονομία φιλική προς το περιβάλλον
- Την διαχείριση των απόβλητων

Στα παραπάνω προβλήματα καλείται να απαντήσει η περιβαλλοντική βιωσιμότητα διατηρώντας το φυσικό περιβάλλον σε ισορροπία και σε πλήρη λειτουργικότητα στην προσπάθεια για συνεχή και διαρκή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Στην περιβαλλοντική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης θα πρέπει να προστατεύετε το περιβάλλον από την αλόγιστη εκμετάλλευση των πεπερασμένων φυσικών πόρων ώστε αυτοί να μπορούν να ανανεώνονται. Η επένδυση σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η συνετή διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων, η χρήση βιώσιμων μεταφορών και η μείωση των παραγόμενων αποβλήτων προάγουν την περιβαλλοντική βιωσιμότητα ελαχιστοποιώντας τις επιπτώσεις της ανθρώπινης δραστηριότητας στο περιβάλλον.

2.1.3 Κοινωνική διάσταση

Ο τρίτος πυλώνας της αειφόρου ανάπτυξης αναφέρεται στην κοινωνική διάσταση που καλείται να απαντήσει σε μια πλειάδα ζητημάτων που άπτονται της ανθρώπινης ζωής. Κοινωνικά προβλήματα όπως φτώχεια, διακρίσεις, κοινωνικοί αποκλεισμοί, ανισότητες και στέρηση θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στην προσπάθεια για επίτευξη της κοινωνικής βιωσιμότητας. Κύριος σκοπός της κοινωνικής ανάπτυξης αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων που θα διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής με σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα παρέχοντας σε όλους ίσες ευκαιρίες. Επιπλέον η ικανοποίηση των βασικών αναγκών του ανθρώπου που περιλαμβάνουν την εξασφάλιση τροφής, τη στέγαση, τη πρόσβαση σε συστήματα υγείας και εκπαίδευσης, το δικαίωμα στην απασχόληση αποτελεί πρωταρχικό σκοπό στην προσπάθεια αυτή. Σύμφωνα με τον Νομπελίστα Amartya Sen η κοινωνική βιωσιμότητα καλύπτει τις διαστάσεις της ωριμότητας, της ποικιλομορφίας, της ποιότητας ζωής, της δικαιοσύνης, της δημοκρατίας και διακυβέρνησης και της κοινωνικής συνοχής.

Ωστόσο η κοινωνική διάσταση της αειφόρου ανάπτυξης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση καθώς στα προβλήματα που καλείται να απαντήσει, όπως η εξάλειψη της φτώχειας, συνδέεται άμεσα με την οικονομική ανάπτυξη. Τέλος αξίζει να σημειωθεί ότι η κοινωνική διάσταση της αειφορίας αρχικά παραμελήθηκε σε σύγκριση με την οικονομική και περιβαλλοντική διάσταση των οποίων τα ζητήματα υπήρξαν στο επίκεντρο των συζητήσεων της αειφόρου ανάπτυξης (Hajirasouli 2016:28).

2.2 Ορόσημα - Ιστορικό στην πορεία προς την αειφόρο ανάπτυξη

Παρόλο που η έκθεση Brundtland, η οποία παρουσιάζεται παρακάτω, αποτέλεσε σταθμό στην πορεία ορισμού της αειφόρου ανάπτυξης αποκτώντας καινούργια δυναμική όπως αναφέρουν πολλοί ερευνητές (Mitcham 1995: 317, Sneddon et al. 2005), η έννοια της αειφόρου ανάπτυξης, η θεωρητική προσέγγισή της και η εν γένει προσπάθεια εισαγωγής της στις εφαρμοζόμενες πολιτικές ξεκίνησε ήδη από της αρχές του 70 (Dixon και Fallon 1989: 74, Mebratu 1998: 500).

Σημαντική αφετηρία και σταθμός στην διαπίστωση της σημασίας της προστασίας του περιβάλλοντος αποτέλεσε η Σύνοδος των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) για το Ανθρώπινο Περιβάλλον που πραγματοποιήθηκε στην Στοκχόλμη τον Ιούνιο του 1972. Στη διάσκεψη αυτή όπου συμμετείχαν εκπρόσωποι από 113 χώρες τέθηκαν υπόψη περιβαλλοντικά ζητήματα και αποτυπώθηκαν 26 αρχές και 109 συστάσεις που αφορούσαν την ανθρώπινη παρέμβαση στο περιβάλλον και την προστασία αυτού, ενώ υιοθετήθηκε και ένα Σχέδιο Δράσης όπου οι κυβερνήσεις θα δεσμεύονταν εθελοντικά για την προστασία του περιβάλλοντος (un documents). Στη Στοκχόλμη διατυπώθηκε και ο στόχος της προστασίας του περιβάλλοντος ως επιτακτικός για την ανθρωπότητα σε αρμονία με τους στόχους της παγκόσμιας ειρήνης και της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης που θα επιτευχθεί μόνο με την αποδοχή της ευθύνης αυτής από όλους τους φορείς, δημόσιους και ιδιωτικούς αλλά και τους πολίτες. Η Διάσκεψη της Στοκχόλμης οδήγησε στην

απόφαση ίδρυσης του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον. Οι (Caldwell and Weiland 1996) θεωρούν ότι η Διάσκεψη της Στοκχόλμης υπήρξε καθοριστική για δύο λόγους. Πρώτον αναγνώρισε την ανάγκη όλων των εθνών να εφαρμόσουν περιβαλλοντικές πολιτικές σε τοπικό επίπεδο ενώ ενημέρωσε την κοινή γνώμη για τον σημαίνοντα ρόλο της καθαρής ατμόσφαιρας στη διατήρηση της ζωής. Απόδειξη της σπουδαιότητας της Διάσκεψης αποτελεί άλλωστε και η καθιέρωση της παγκόσμιας μέρας για το περιβάλλον στις 5^η Ιουνίου κάθε έτους που συμπίπτει με την έναρξη των εργασιών της Διάσκεψης στις 5 Ιουνίου 1972.

2.2.1 Επιτροπή Brundtland

Αφετηρία της επιτροπής Brundtland αποτέλεσαν η Διάσκεψη της Στοκχόλμης του 1972 όσο και η Παγκόσμια Στρατηγική για τη Διατήρηση που δημοσιεύτηκε από την Παγκόσμια Ένωση Διατήρησης της Φύσης (IUCN) η οποία υποστήριζε τη διατήρηση ως ένα μέτρο βοήθειας για την αιφόρο ανάπτυξη και αξιοποίηση των ειδών, οικοσυστημάτων και των φυσικών πόρων της γης. Υπό την αιγίδα της Γενικής Συνέλευσης του ΟΗΕ συνήλθε το 1983 η Παγκόσμια Επιτροπή για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη (World Commission on Environment and Development - WCED) με πρόεδρο την-εποχή εκείνη- την πρωθυπουργό της Νορβηγίας Gro Harlem Brundtland από την οποία πήρε και το ανεπίσημο όνομα της. Έργο της επιτροπής αποτέλεσε η ανάπτυξη μιας μακροπρόθεσμης στρατηγικής για την βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της προσπάθειας συγκερασμού της οικονομικής ανάπτυξης με θέματα προστασίας του περιβάλλοντος. Όπως η ίδια ανέφερε οι δυο αυτές έννοιες είναι αχώριστες καθώς το περιβάλλον δεν βρίσκεται απομονωμένο από τις ανθρώπινες δραστηριότητες και ανάγκες (WCED 1987:3). Αποτέλεσμα της επιτροπής Brundtland που ξεκίνησε τις εργασίες της τον Οκτώβριο του 1984 υπήρξε η έκθεση με τίτλο «Our Common Future» που δημοσιεύτηκε το 1987 στην οποία διατυπώθηκε και ο ορισμός της αιφόρου ανάπτυξης. Επιπλέον διατυπώθηκαν και 22 βασικές αρχές για την περιβαλλοντική προστασία και τη βιώσιμη ανάπτυξη συνδέοντας την οικονομική ανάπτυξη και ευμάρεια με θέματα περιβάλλοντος. Κατόπιν της έκθεσης αυτής η ιδέα της αιφόρου ανάπτυξης απέκτησε ευρεία υποστήριξη ως ένας ενδεδειγμένος στόχος άσκησης πολιτικής για την ανθρωπότητα (Meadowcroft 2000: 10) παρόλο που η έννοια της αιφόρου ανάπτυξης μπορεί να βρεθεί και σε παλαιότερες αναφορές (Bebbington 2001, Dixon & Fallon 1989, Mebratu 1998).

2.2.2 Συνδιάσκεψη του Ρίο

Η έκθεση της επιτροπής Brundtland οδήγησε τελικά στην Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη που συνεδρίασε στο Ρίο ντε Τζάνερο τον Ιούνιο του 1992 επαναβεβαιώνοντας την διακήρυξη της Διάσκεψης της Στοκχόλμης και χτίζοντας πάνω σε αυτήν(unesco org). Εκεί ηγέτες από πάνω από 170 χώρες όλου του κόσμου και με τη συμμετοχή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων (ΜΚΟ) συναντήθηκαν και έθεσαν τις βάσεις για την προώθηση και εφαρμογή της αειφόρου ανάπτυξης αποτελώντας ουσιαστικά την πρώτη σύνοδο κορυφής μέσω της συμμετοχής περισσότερων από 110 ηγετών όλου του κόσμου.

Από τις διεργασίες της συνόδου προέκυψαν πέντε κείμενα-διακηρύξεις, η Διακήρυξη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη, η Τοπική Ατζέντα 21, η Σύμβαση για Βιοποικιλότητα, η Συνθήκη-Πλαίσιο για Κλιματική Αλλαγή και οι Δασικές Αρχές με τις δύο πρώτες να αποτελούν ίσως τις σημαντικότερες. Η Διακήρυξη του Ρίο περιλαμβάνει 27 αρχές που αναφέρονται μεταξύ άλλων στην ανάγκη οικονομικής ανάπτυξης χωρίς να παραλείπονται οι περιβαλλοντικές και αναπτυξιακές ανάγκες της παρούσας όσο και των μελλοντικών γενεών, ενώ αποτυπώνει και ένα όραμα για την αειφόρο ανάπτυξη.

Η Τοπική Ατζέντα 21, η οποία θα αναλυθεί παρακάτω, θέτει τις αρχές και τις βάσεις ενός προγράμματος δράσης για τις εμπλεκόμενους φορείς όπως είναι τα κράτη και οι τοπικές αρχές σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με τους Καρβούνη και Γεωργακέλλο (2003), η διάσκεψη του Ρίο αποτέλεσε την απαρχή της παγκόσμιας αναγνώρισης της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης ωστόσο ουσιαστικά αποτέλεσε ένα κείμενο μη δεσμευτικών μέτρων σε διεθνές επίπεδο παρά μια καταχωρημένη νομικά δέσμευση των κρατών (Jordan 2007:19).

2.2.3 Πρωτόκολλο του Κιότο

Το Πρωτόκολλο του Κιότο το οποίο προέκυψε από την σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την αλλαγή του κλίματος (United Nations Framework Convention on Climate Change- UNFCCC) που συντάχθηκε στη διάσκεψη του Ρίο, αποτελεί μια διεθνή συμφωνία

των συμμετεχόντων οι οποίοι δεσμεύτηκαν στη λήψη μέτρων για την μείωση των εκπομπών αερίων, θέτοντας δεσμευτικούς στόχους. Παρόλο που υιοθετήθηκε τον Δεκέμβριο του 1997 στην ομώνυμη πόλη της Ιαπωνίας, η ισχύς των μέτρων ξεκίνησε το Φεβρουάριο του 2005. Βασική διαπίστωση του πρωτοκόλλου αποτέλεσε η αναγνώριση της ευθύνης που είχαν τα αναπτυγμένα κράτη στην αύξηση των εκπεμπόμενων ρύπων στην ατμόσφαιρα, λόγω κυρίως της βιομηχανικής τους ανάπτυξης του κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα (UNFCCC 2019).

Κύρια δέσμευση των υπογραφόντων υπήρξε η δέσμευση τους για διατήρηση των ποσοτήτων των εκπεμπόμενων αερίων όπως αυτές διατυπώθηκαν στο πρωτόκολλο και τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για μείωση έξι εκπεμπόμενων αερίων σε ποσοστό τουλάχιστον πέντε τοις εκατό με έτος αναφοράς το 1990 (UNFCCC 2019). Ενώ μπορεί να θεωρηθεί ως μία από τις σημαντικότερες συμφωνίες που επιτεύχθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο για την προστασία του περιβάλλοντος, ωστόσο καθώς εξαιρούσε από τις δεσμεύσεις του τις αναπτυσσόμενες χώρες, κράτη όπως η Κίνα και η Ινδία δεν δεσμεύονταν από τους στόχους του πρωτοκόλλου του Κιότο. Ταυτόχρονα και η Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής ενώ συμμετείχαν στη διάσκεψη εξήλθαν του πρωτοκόλλου το 2001, με συνέπεια οι χώρες αυτές που αποτελούν και μερικούς από τους μεγαλύτερους ρυπαντές παγκοσμίως να μην συνεισφέρουν στην προσπάθειες του πρωτοκόλλου (gcp 2018).

2.2.4 Διάσκεψη της Χιλιετίας

Σημαντικός σταθμός προς την πορεία για τη διάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ αποτέλεσε η Διάσκεψη της Χιλιετίας της Γενικής Συνέλευσης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών στην Νέα Υόρκη το 2000. Στη διάσκεψη συμμετείχαν 149 αρχηγοί κρατών οι οποίοι καλούσαν σε δράσεις και μέτρα για τις αναπτυσσόμενες περιοχές ενώ διατυπώθηκαν κάποιες βασικές αρχές, στόχοι και αξίες για τον 21^ο αιώνα που αποτέλεσαν την Διακήρυξη της Χιλιετίας.

Οι αξίες που αναφέρθηκαν εστίαζαν σε θέματα ελευθερίας, ισότητας, σεβασμού στη φύση, κοινής ευθύνης, αλληλεγγύης και ανεκτικότητας ενώ οι 8 Στόχοι που υιοθετήθηκαν και που έμειναν γνωστοί ως στόχοι της Χιλιετίας για την Ανάπτυξη (Millennium Development Goals - MDGs) αναφέρονται σε

- 1) την καταπολέμηση της φτώχειας και του υποσιτισμού,

- 2) την καταπολέμηση του αναλφαβητισμού,
- 3) την ισότητα και την αναβάθμιση του ρόλου των γυναικών,
- 4) την μείωση της παιδικής θνησιμότητας,
- 5) την βελτίωση της υγείας παιδιών σε νηπιακή ηλικία,
- 6) την καταπολέμηση του HIV, της ελονοσίας και άλλων λοιμωδών νόσων,
- 7) την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και
- 8) την προώθηση των εταιρικών σχέσεων για την ανάπτυξη.

Το 2014 σε συνέχεια των στόχων της χιλιετίας για την ανάπτυξη, τα Ηνωμένα Έθνη αποφάσισαν την διαδοχή των παραπάνω στόχων με τους Στόχους για τη βιώσιμη ανάπτυξη (Sustainable Development Goals-SDG) όπου 16 στόχοι αναφοράς για την διεθνή κοινότητα για το χρονικό διάστημα 2015-2030 θα καλύπτουν ένα ευρύτερο φάσμα θεμάτων.

2.2.5 Η Συνδιάσκεψη του Γιοχάνεσμπουργκ

Μια δεκαετία μετά τη Σύνοδο του Ρίο και προκειμένου να γίνει ανασκόπηση και αξιολόγηση της προόδου που επιτεύχθηκε στο μεσοδιάστημα σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης, διοργανώθηκε το 2002 στο Γιοχάνεσμπουργκ της Νότιας Αφρικής η Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη. Στη διάσκεψη παρευρέθηκαν περισσότεροι από 9000 εκπρόσωποι 191 χωρών όπως και πάνω από 8000 συμμετέχοντες από μη κυβερνητικές οργανώσεις. Αποτέλεσμα της διάσκεψης υπήρξε η Διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ όπου σε 37 άρθρα επισημάνθηκε η πορεία από το Ρίο στο Γιοχάνεσμπουργκ, τονίστηκαν οι προκλήσεις του παρόντος, επαναβεβαιώθηκαν οι αρχές για την βιώσιμη ανάπτυξη και αναγνωρίστηκε η σημασία της παγκοσμιοποίησης, επισημαίνοντας ότι η «ταχεία ενσωμάτωση των αγορών, της κινητικότητας του χρήματος και των αυξημένων επενδυτικών ροών έφερε νέες προκλήσεις και ευκαιρίες για την επιδίωξη βιώσιμης ανάπτυξης» (un 2002).

Αναφερόμενη σε γενικότερες αρχές και προβληματισμούς η διακήρυξη του Γιοχάνεσμπουργκ εστιάζει στην ανάγκη των αναπτυσσόμενων κρατών να εντείνουν τις προσπάθειες τους βοήθειας ανάπτυξης προς τα υπόλοιπα κράτη, ενώ επικεντρώνεται στις προσπάθειες αντιμετώπισης των συνθηκών που αποτελούν κινδύνους για τη βιώσιμη ανάπτυξη όπως η πείνα, οι εμπόλεμες καταστάσεις, η καταπολέμηση των

ναρκωτικών και του οργανωμένου εγκλήματος, οι διακρίσεις, η τρομοκρατία κ.α (un documents 2002)

2.2.6 RIO +20

Τον Ιούνιο του 2012 συνήλθε στο Ρίο ντε Τζανέιρο της Βραζιλίας η διάσκεψη του ΟΗΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη ακριβώς είκοσι χρόνια μετά την πρώτη διάσκεψη του 92. Στη διάσκεψη επαναβεβαιώθηκε η προσήλωση στους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης, ενσωματώνοντας οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά ζητήματα και αναγνωρίζοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ τους. Κατά τη διάσκεψη δόθηκε έμφαση στην σημασία της πράσινης οικονομίας για την επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης ενώ τα αποτελέσματα της διάσκεψης αποτυπώθηκαν στο κείμενο-διακήρυξη «The future we want»(eea 2012). Η διακήρυξη έθετε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων όπως η εξάλειψη της πείνας, η εξασφάλιση τροφής, ενέργειας, μεταφορών, βιώσιμων πόλεων, πληθυσμού, υγείας εργασίας και αειφόρου γεωργίας τα οποία επηρεάζουν τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης.

2.2.7 Ατζέντα 2030 για τη βιώσιμη ανάπτυξη

Το Σεπτέμβριο του 2015 ηγέτες από 193 χώρες στα πλαίσια της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών στην Νέα Υόρκη υιοθέτησαν την «Ατζέντα 2030 για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη», σε συνέχεια της Διάσκεψης της χιλιετίας που είχε χρονικό ορίζοντα το 2015. Βασιζόμενοι σε αυτήν και συμπληρώνοντας την στους τομείς που απέτυχε τέθηκαν 17 Σκοποί Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) και 169 συνδεδεμένοι με αυτούς στόχους. Στη διάσκεψη οι συμμετέχοντες δήλωσαν την αποφασιστικότητα τους έως το 2030 να εξαλείψουν την ακραία φτώχεια και πείνα παγκοσμίως, να καταπολεμήσουν τις ανισότητες και τις αδικίες και να εξασφαλίσουν την διαρκή προστασία του περιβάλλοντος. Αναλυτικά οι στόχοι που τέθηκαν αναφέρονται :

- Τέλος σε όλες τις μορφές της φτώχειας, παντού
- Τέλος στην πείνα
- Διασφάλιση υγείας και προαγωγής ευημερίας για όλους
- Χωρίς αποκλεισμούς, ισότιμη και ποιοτική εκπαίδευση
- Ισότητα των φύλων
- Ασφαλές και προσιτό πόσιμο νερό και συστημάτων υγιεινής για όλους,
- Προσιτή, αξιόπιστη, βιώσιμη και σύγχρονη ενέργεια για όλους

- Διαρκή, βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη και αξιοπρεπή εργασία για όλους
- Βιομηχανία, καινοτομία και υποδομές
- Μείωση της ανισότητας εντός και μεταξύ των χωρών
- Βιώσιμες πόλεις και κοινότητες
- Διασφάλιση πρότυπων βιώσιμης κατανάλωσης και παραγωγής
- Καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και των επιπτώσεών της
- Διατήρηση των ωκεανών, των θαλασσών και των θαλάσσιων πόρων προς την κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης
- Βιώσιμη χρήση των χερσαίων οικοσυστημάτων, των δασών
- Ειρηνικές και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνίες για τη βιώσιμη ανάπτυξη πρόσβαση στη δικαιοσύνη για όλους
- Παγκόσμια Σύμπραξη για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη

2.2.8 ΠΑΡΙΣΙ 2015

Μετά από μια σειρά διασκέψεων στις οποίες συμφωνήθηκαν μέτρα για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και της καταπολέμησης της φτώχειας και άλλων παγκόσμιων προκλήσεων, χωρίς ωστόσο να δεσμεύονται νομικά, τον Δεκέμβριο του 2015 ηγέτες από 196 χώρες όλου του κόσμου συμφώνησαν και υπέγραψαν το πρώτο νομικά δεσμευτικό κείμενο για την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Οι στόχοι που θέτει η συμφωνία αναφέρονται τόσο σε θέματα περιορισμού της κλιματικής αλλαγής όσο και προσαρμογής σε αυτήν.

Μακροπρόθεσμα οι κυβερνήσεις δεσμεύονται στο να μην αυξηθεί η μέση θερμοκρασία του πλανήτη πάνω από δύο βαθμούς Κελσίου ή και ακόμα χαμηλότερα σε σχέση με τα προ βιομηχανοποίησης επίπεδα, ενώ ένας επιπλέον στόχος που τέθηκε αποτελεί οι εκπομπές ρύπων να φτάσουν το συντομότερο δυνατό στο μέγιστο επιτρεπτό επίπεδο και στη συνέχεια να γίνουν οι απαραίτητες ενέργειες για την ταχεία μείωση αυτών. Ενώ οι στόχοι για τον περιορισμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής είναι ποσοτικά μετρήσιμοι, η προσαρμογή απλώς αναφέρεται στην ενίσχυση των προσπαθειών των κυβερνήσεων και στην παροχή διεθνούς βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες προσφέροντας για τους σκοπούς αυτούς και σημαντική οικονομική υποστήριξη. Τέλος τονίστηκε και ο σημαντικός ρόλος των τοπικών κοινωνιών και ιδιαιτέρως των μη

κυβερνητικών οργανώσεων στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής ενθαρρύνοντας τους να αυξήσουν τις προσπάθειες τους.

2.3 Ευρωπαϊκές συνθήκες για την αειφόρο ανάπτυξη

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελώντας ισχυρό υποστηρικτή των δράσεων για την βιώσιμη ανάπτυξη προχώρησε από τη μεριά της σε πολιτικές και δράσεις που συμφωνήθηκαν στις επιμέρους συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και των αρχηγών των κρατών - μελών της, οι οποίες αποδεικνύουν τη δέσμευσή της στις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Η απαρχή της Ευρωπαϊκής Ένωσης που ξεκίνησε με τη συνθήκη της Ρώμης, ενώ αρχικά προέβλεπε κυρίως πολιτικές και δράσεις για την οικονομική ανάπτυξη των χωρών μετά την μεταπολεμική περίοδο, εντούτοις στη συνέχεια γρήγορα αναπτύχθηκαν εντός των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης οι απαραίτητες δομές που θα επέτρεπαν την ταυτόχρονη οικονομική ανάπτυξη μαζί με την εξασφάλιση των κοινωνικών δικαιωμάτων των πολιτών και την περιβαλλοντική προστασία.

Από την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ψηφιστεί εκατοντάδες νομοθετικές ρυθμίσεις για το περιβάλλον ενώ έχουν αποτυπωθεί μια πλειάδα από στόχους, δράσεις και στρατηγικές για την κλιματική αλλαγή, την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ακολουθώντας την πορεία των διεθνών συνθηκών που μέχρι τη δεκαετία του 90 είχαν αποτυπωθεί, η Ευρώπη ουσιαστικά μέσω της Συνθήκης του Μάαστριχτ το 1992 που έθεσε και τα θεμέλια για την Ευρωπαϊκή Ένωση, εισήγαγε τις αρχές της προστασίας του περιβάλλοντος με στόχους *«τη διατήρηση, την προστασία και την βελτίωση των περιβαλλοντικών συνθηκών»* και την προώθηση *«οικονομικής και κοινωνικής προόδου που θα χαρακτηρίζεται από ισορροπία και βιωσιμότητα»*, αναγνωρίζοντας παράλληλα την διαφορετικότητα των καταστάσεων λόγω των πολλών κρατών και περιοχών που συγκροτούν την κοινότητα. (άρθρο 130ρ Συνθήκης του Μάαστριχτ)

Το 1993 συνήρθε στην Κοπεγχάγη της Δανίας το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο στο οποίο ο τότε πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Κομισιόν) Ζακ Ντελόρ υποστήριξε την ανάγκη της Ευρώπης να υιοθετήσει ένα νέο μοντέλο ανάπτυξης μακριά από την αλόγιστη ανάπτυξη

και κατανάλωση και την ολοένα μεγαλύτερη παραγωγή αγαθών χωρίς τον απαιτούμενο σεβασμό στο περιβάλλον.

Το μοντέλο που παρουσίασε βασιζόταν σε τρεις αρχές:

- Το γεγονός ότι η προστασία του περιβάλλοντος θα δημιουργήσει θέσεις εργασίας
- Την αντικατάσταση της φορολογίας στην εργασία από φορολόγηση της χρήσης φυσικών πόρων και
- Το γεγονός ότι η παραγωγική ανάπτυξη πρέπει να βοηθήσει στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην ανάπτυξη θέσεων εργασίας (Jones 1999:364)

Το 1997 στο Άμστερνταμ της Ολλανδίας οι αρχηγοί των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης προέβησαν στη τροποποίηση της συνθήκης για την Ε.Ε., εντάσσοντας στους στόχους της Ευρώπης την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής προόδου των λαών της, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης. Τονίζεται ρητά ότι οι ηγέτες της Ευρώπης είναι *«ΑΠΟΦΑΣΙΣΜΕΝΟΙ να προωθήσουν την οικονομική και κοινωνική πρόοδο των λαών τους, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της αειφόρου ανάπτυξης και στα πλαίσια της ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς και μιας ενισχυμένης συνοχής, όπως επίσης και της προστασίας του περιβάλλοντος, και να εφαρμόσουν πολιτικές που θα διασφαλίζουν την πρόοδο στον τομέα της οικονομικής ολοκλήρωσης εκ παραλλήλου με την πρόοδο στους άλλους τομείς,»* (Europra ec 1997:7). Στη συνθήκη του Άμστερνταμ τέθηκαν οι βάσεις για την κοινή αγορά, την νομισματική και οικονομική ένωση και πολιτικές που θα προάγουν στην αειφόρο και αρμονική ανάπτυξη, την κοινωνική προστασία, την ισότητα το υψηλό επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, της ανόδου του βιοτικού επιπέδου και άλλες δράσεις για το κοινό συμφέρον των πολιτών της Ε.Ε. (Europra eu 1997).

Τον Μάρτιο του 2000 οι Ευρωπαίοι ηγέτες που συναντήθηκαν στο Εαρινό Συμβούλιο Κορυφής στη Λισσαβόνα έθεσαν σε ισχύ τη στρατηγική της Λισσαβόνας, ένα δεκαετές πλάνο με στόχο να καταστεί η Ευρώπη «η δυναμικότερη και ανταγωνιστικότερη οικονομία σε όλο τον κόσμο που θα βασίζεται στη γνώση, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή» (consilium.europa.eu 2000). Όπως αποτυπώνεται στην παραπάνω δήλωση η στρατηγική της Λισσαβόνας βασίστηκε κυρίως

- στην οικονομική διάσταση της αιεφόρου ανάπτυξης για τη προετοιμασία στη μετάβαση σε μια ανταγωνιστική και καινοτόμα οικονομία βασιζόμενη στην έρευνα, την ανάπτυξη και τη γνώση στην κοινωνική διάσταση για τον εκσυγχρονισμό του κοινωνικού μοντέλου επενδύοντας στο ανθρώπινο δυναμικό, την απασχόληση και στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στη διάσκεψη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου που έλαβε χώρα τον Ιούνιο του 2001 στο Γκέτεμπορκ της Σουηδίας θεσπίστηκε η πρώτη στρατηγική για την αιεφόρο ανάπτυξη στην Ε.Ε. στην οποία προστέθηκε και η περιβαλλοντική διάσταση αυτής πέραν των δύο άλλων που είχαν αναγνωρισθεί κατά τη διάσκεψη της Λισσαβόνας. Η στρατηγική για την αιεφόρο ανάπτυξη είχε στόχο τη ανάπτυξη δράσεων που θα επιφέρουν μια μακροχρόνια βελτίωση του επιπέδου ζωής στην Ε.Ε. μέσω της δημιουργίας αιεφόρων κοινοτήτων και την εν τέλει διασφάλιση συνθηκών ευημερίας, προστασίας του περιβάλλοντος και κοινωνικής συνοχής.

Προκειμένου να επιτευχθεί η στρατηγική τέθηκαν μια σειρά περιβαλλοντικών στόχων ως ένα πρώτο βήμα

- Την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής επιβεβαιώνοντας τη δέσμευση της Ε.Ε. για εκπλήρωση των στόχων που τεθήκαν στο πρωτόκολλο του Κιότο
- Στην επένδυση και ενίσχυση των φιλικά προς το περιβάλλον μεταφορικών μέσων (σιδηροδρομικές, ακτοπλοϊκές μεταφορές)
- Την αντιμετώπιση των κινδύνων για τη δημόσια υγεία ενστερνιζόμενη τις ανησυχίες των πολιτών για την ασφάλεια των τροφίμων, τη χρήση χημικών, τις επιδημίες
- Την υπεύθυνη εκμετάλλευση των φυσικών πόρων εξισορροπώντας την οικονομική ανάπτυξη, την αιεφόρο χρήση των φυσικών πόρων και τη διαχείριση των αποβλήτων

Το 2006 η παραπάνω στρατηγική επανεξετάστηκε και ανανεώθηκε θέτοντας γενικούς στόχους και συγκεκριμένες δράσεις για την αντιμετώπιση επτά πρωταρχικών προκλήσεων:

- Την κλιματική αλλαγή
- Την κατανάλωση και παραγωγή με όρους αιεφορίας

- Τις βιώσιμες μεταφορές
- Την διατήρηση και διαχείριση των φυσικών πόρων
- Την δημόσια υγεία
- Την φτώχεια και τις προκλήσεις της βιώσιμης ανάπτυξης
- Την κοινωνική συνοχή και θέματα δημογραφίας και μετανάστευσης (ec Europa 2015)

Το 2005 στο πλαίσιο των ετήσιων εκθέσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την παρακολούθηση και πρόοδο της Στρατηγικής της Λισσαβόνας, υποβλήθηκε στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο η έκθεση εμπειρογνομώνων και ειδικών για τα έως τότε αποτελέσματα και τον βαθμό επίτευξης των στόχων τα οποία υπήρξαν απογοητευτικά. Στην έκθεση τονίστηκαν προβλήματα συντονισμού δράσεων, αντικρουόμενων προτεραιοτήτων ενώ οι προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις αποτέλεσαν απλά αφορμή για απορρύθμιση της αγοράς εργασίας και των δικαιωμάτων των εργατών. Αποτέλεσμα της απογοητευτικής προόδου που επιτεύχθηκε στο διάστημα αυτό υπήρξε η επανεκκίνηση της Στρατηγικής της Λισσαβόνας. Στη νέα στρατηγική οι Ευρωπαϊκή Ένωση επικεντρώθηκε σε δύο δράσεις και προτεραιότητες για τα επόμενα χρόνια, την επίτευξη ισχυρότερης αειφόρου ανάπτυξης και την δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας για τους πολίτες.

Η οικονομική κρίση που έπληξε την παγκόσμια οικονομία το έτος 2008 έφερε νέες προκλήσεις στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την αντιμετώπιση της κρίσης και την πορεία που θα ακολουθήσει στο μέλλον. Έτσι το Μάρτιο του 2010 η Ευρώπη παρουσίασε τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» με στόχο την οικονομική ανάπτυξη αυτής τη δεκαετία 2010-2020 που θα επιτευχθεί μόνο μέσω της συνεργασίας των κρατών καθώς τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν είναι κοινά για όλους. Εκεί αναγνωρίστηκαν τρεις συνιστώσες της ανάπτυξης που θα συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων.

- Έξυπνη ανάπτυξη όπου η οικονομία θα βασίζεται στην εκπαίδευση, την καινοτομία, τη γνώση, τη ψηφιακή εποχή
- Βιώσιμη ανάπτυξη μέσω της αποδοτικής και αποτελεσματικής αξιοποίησης των φυσικών πόρων και τη μείωση των εκπομπών αερίων
- Συμμετοχική ανάπτυξη η οποία θα προσφέρει ίσες ευκαιρίες για την απόκτηση ικανοτήτων και την στροφή προς μια οικονομία υψηλής απασχόλησης

Για να επιτευχθεί η επιδιωκόμενη ανάπτυξη τέθηκαν πέντε φιλόδοξη στόχοι για την επόμενη δεκαετία. Αυτοί η στόχοι υπήρξαν:

- Το 75% των ατόμων ηλικίας από 20-64 ετών να έχει απασχόληση
- Το 3% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος της Ε.Ε να διατεθεί στην Έρευνα και Ανάπτυξη
- Να επιτευχθούν οι στόχοι του 20/20/20 για την μείωση των εκπεμπόμενων αερίων, την αύξηση της ενέργειας από Α.Π.Ε. και την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας
- Να μειωθούν κατά 10% αυτοί που εγκαταλείπουν πρόωρα από τα σχολεία
- Τουλάχιστον 20 εκατ. Άτομα λιγότερα να βρίσκονται μακριά από τα όρια της φτώχειας (ec.europa)

Τον Οκτώβριο του 2014 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συμφώνησε σε ένα νέο πλαίσιο για το κλίμα και την ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. Το πλαίσιο αυτό καλούσε τις Ευρωπαϊκές χώρες να θέσουν φιλόδοξους στόχους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Στο πλαίσιο αυτό τέθηκαν δεσμευτική στόχοι για την μείωση κατά τουλάχιστον 40% των εκπεμπόμενων αέριων με έτος αναφοράς το 1990, την παραγωγή ενέργειας κατά 32% από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας κατά 32,5%. Μέσων των παραπάνω συμφωνιών και πλαισίων η Ε.Ε. ευελπιστεί να πετύχει μια σειρά από οφέλη για τους κατοίκους της Ευρώπης.

- Να μειωθεί η εξάρτηση της Ευρώπης από εισαγωγές σε ενεργειακά προϊόντα (πετρέλαιο, φυσικό αέριο κλπ.)
- Να καταστεί η Ευρώπη ενεργειακά ασφαλέστερη
- Να προσφέρει φθηνότερη ενέργεια στους καταναλωτές
- Να δημιουργηθούν ευκαιρίες εργασίας και ανάπτυξης(ec.europa,2014)

Κεφάλαιο 3

Τοπικές Αρχές και Δίκτυα Συνεργασίας στην Ευρώπη

Όπως αναφέρουν οι (Bäckstrand and Elgström, 2013:1383; Rayner and Jordan, 2013:75), η Ευρωπαϊκή Ένωση παίζει κυρίαρχο ρόλο στην προσπάθεια για μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής πιέζοντας και θέτοντας τον στόχο μείωσης ρυπογόνων αερίων που θα είναι δεσμευτικές σε διεθνή επίπεδο. Ανταποκρινόμενη σε αυτές τις φιλόδοξες περιβαλλοντικές πολιτικές που καθιέρωσε (Kelemen, 2010:343) το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έθεσε τον στόχο 20-20-20 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2009), δηλαδή την μείωση κατά 20% των εκπομπών ρύπων, την αύξηση σε ποσοστό 20% της παραγωγής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και την αύξηση της ενεργειακής αποδοτικότητας κατά 20% με έτος βάσης το έτος 1990. Απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη αυτών των φιλόδοξων στόχων αποτελούν μεγάλες επεμβάσεις είτε μεταξύ κλιμάκων όπως είναι σε τοπικό και σε περιφερειακό επίπεδο, είτε μεταξύ τομέων όπως του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (Villarroel Walker et al., 2014).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση στην προσπάθεια υποκίνησης των κρατών-μελών της στην εφαρμογή πολιτικών αειφόρου ανάπτυξης μπορεί να επηρεάσει τα μέλη της είτε μέσω περιβαλλοντικών νομοθεσιών είτε μέσω Ευρωπαϊκών οδηγιών σε θέματα κλιματικής αλλαγής όπως το 20-20-20 που προαναφέρθηκε (Heidrich et al 2016:3). Εξάλλου όπως αναφέρουν οι (Stecker et al. 2012) η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των πρωτοβουλιών της όπως είναι το Σύμφωνο των Δημαρχών και το Mayors Adapt που αποτελεί συνέχεια του αλλά κυρίως την Ενεργειακή Στρατηγική 2020, αποδεικνύει την σημασία που αποδίδει στην προσπάθεια των Κρατών-μελών του να ενεργοποιήσει τις τοπικές αρχές τους στην εφαρμογή πολιτικών για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής.

Η αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής αποτελεί μια από τις πολλές και μεγάλες προκλήσεις της Ε.Ε. η οποία έχει θέση ιδιαίτερα φιλόδοξους στόχους στην μείωση των

εκπομπών ρύπων. Στην προσπάθεια αυτή κυρίαρχο ρόλο παίζουν οι πόλεις καθώς σε αυτές έχει συγκεντρωθεί η πλειοψηφία του πληθυσμού. Έτσι το 72% του συνολικού πληθυσμού της κατοικεί στις πόλεις, τα προάστια τους και σε κωμοπόλεις (ec Euro). Η συγκέντρωση του πληθυσμού σε αστικά κέντρα παρόλο που αποφέρει μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας και υψηλότερες εκπομπές ρύπων και αερίων, προσφέρει και ιδανικές δυνατότητες εφαρμογής δράσεων αειφόρου ανάπτυξης, καθώς αυτές θα αφορούν σε μεγαλύτερες πληθυσμιακές ομάδες και θα είναι ενεργειακά και οικονομικά αποδοτικότερες. Όπως αναφέρουν οι (Kousky and Schneider, 2003:369) οι πόλεις αποτελούν κρίσιμους παράγοντες στην προσπάθεια μετριασμού και προσαρμογής των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Η εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών ανά την Ευρώπη διαφέρει μεταξύ των Κρατών καθώς επηρεάζονται από τις πολιτικές, τις νομικές και τις θεσμικές δομές που επικρατούν στη συγκεκριμένη περιοχή. Όπως ανέδειξαν οι Albrecht and Arts (2005) κράτη στα οποία οι δομές και η λειτουργία τους χαρακτηρίζονται από κεντρική διαχείριση φαίνεται να έχουν λιγότερο ακριβή σχέδια ενσωμάτωσης και χρονοδιαγράμματα πολιτικών που αντιμετωπίζουν την κλιματική αλλαγή. Άλλοι ερευνητές σημείωσαν την ανάγκη κατά τη σχεδίαση και υλοποίηση μέτρων αντιμετώπισης των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, να ληφθούν υπ' όψη ιστορικές και πολιτισμικές παραδόσεις (Getimis 2012: 27). Οι (Stecker et al., 2012:203) τονίζουν πως οι κρατικές δομές και τα δίκτυα για την μετρίαση των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής έχουν θετικό αντίκτυπο.

Ωστόσο παρόλες τις πρωτοβουλίες που αναλαμβάνονται σε διεθνές επίπεδο είτε πρόκειται για εθνικές ή διακρατικές δράσεις, δεν είναι και αυτονόητο ότι θα εφαρμοστούν αυτές οι πρωτοβουλίες και σε τοπικό επίπεδο (Feliciano et al. 2013: 94). Η αστικοποίηση, η αύξηση του πληθυσμού και η συγκέντρωση της οικονομικής δραστηριότητας στο αστικό περιβάλλον αναδεικνύουν την αυξανόμενη σημασία των πόλεων και αποτελούν συγκριτικό πλεονέκτημα τους (UN, 2014a: 13). Οι επιπτώσεις της ανθρώπινης παρέμβασης στην κλιματική αλλαγή δεν μπορούν πλέον να αγνοηθούν στη σημερινή εποχή. Στο προσκήνιο επήλθαν συζητήσεις για τις επιπτώσεις της αύξησης της θερμοκρασίας στον πλανήτη και τον τρόπο αντίδρασης των κοινωνιών στην κλιματική αλλαγή που συντελείται.

Γίνεται αποδεκτό ότι η κλιματική αλλαγή αποτελεί ένα παγκόσμιο ζήτημα το οποίο θα πρέπει να απαντηθεί από τις κοινωνίες όλου του κόσμου, καθώς τόσο οι αιτίες τόσο και οι επιπτώσεις τους επηρεάζουν όλη την ανθρωπότητα. Αποτελεί ένα κλασικό παράδειγμα λήψης αποφάσεων σε διαφορετικά επίπεδα (Collier 1997: 40) από τις εργασίες και αποφάσεις των διασκέψεων την Ηνωμένων Εθνών, των δράσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέχρι και την εφαρμογή των ψηφισμάτων της Ε.Ε. σε εθνικό και τοπικό επίπεδο.

Τα τελευταία χρόνια ο ρόλος των τοπικών αρχών σε θέματα κλιματικής αλλαγής και της αντιμετώπισης των συνέπειών της έχει αυξηθεί σημαντικά όπως αποδεικνύουν και οι ολοένα αυξανόμενες δράσεις που αναλαμβάνει π.χ. η Ευρωπαϊκή Ένωση προς υποστήριξη δράσεων των τοπικών αρχών σε περιβαλλοντικά θέματα και ενέργειες αιεφόρου ανάπτυξης. Παγκοσμίως, ολοένα και περισσότερες πόλεις εφαρμόζουν προγράμματα περιβαλλοντικής δράσης είτε προς της κατεύθυνσης του μετριασμού είτε μέσω μέτρων προσαρμογής των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής. Εντούτοις, η επίδραση των τοπικών κοινωνιών είναι σημαντική και οι τοπικές δράσεις για την κλιματική αλλαγή πλέον έχει αποδεχθεί ότι παίζουν σημαίνοντα ρόλο. Η παραπάνω επισήμανση αποτυπώνεται επιπλέον σε μια σειρά ερευνών που εξετάζουν θέματα σχετικά με τις τοπικές δράσεις και πολιτικές αντίδρασης στην κλιματική αλλαγή. (Engel 2005:61; Keskitalo 2004:426; Tompkins 2005:141). Αυτή η αλλαγή πολιτικής αποτυπώνεται και σε θέματα γενικότερης άσκησης πολιτικής μέσω της αποκεντροποίησης με τη μεταφορά αρμοδιοτήτων από την κεντρική εξουσία στις Τοπικές Αυτοδιοικήσεις και σε θέματα πέρα από πολιτικές για περιβαλλοντικά ζητήματα. (Betsill M., Bulkeley H. 2006:143). Παραδοσιακά το επίκεντρο των διατυπώσεων και των αποφάσεων σχετικά με θέματα κλιματικής αλλαγής αφορούσαν το παγκόσμιο επίπεδο άσκησης πολιτικής. Τις τελευταίες δεκαετίες όμως ολοένα και αυξάνεται η συζήτηση για την επίδραση της κλιματικής αλλαγής σε τοπικό επίπεδο, για το πως αυτή γίνεται αντιληπτή και πως αντιμετωπίζεται.

Η μετατόπιση του ενδιαφέροντος επεξηγείται και από το γεγονός ότι παρόλες τις διεθνείς συνθήκες και διακηρύξεις που έχουν υπογραφεί, η σημασία των περιφερειακών και τοπικών πολιτικών για το κλίμα είναι σημαντική. (Betsill Bulkeley 2006:145, Adger 2001:6). Οι δυνατότητες και τα εφόδια που έχουν οι Τοπικές Αρχές για να εισάγουν και να εφαρμόσουν πολιτικές για την κλιματική αλλαγή σε τοπικό επίπεδο είναι αυξημένες

και σημαντικές σε πολλές περιπτώσεις. Έχοντας την νομοθετική και εκτελεστική εξουσία (π.χ. μέσω αποφάσεων Δημοτικών Συμβουλίων) να εφαρμόσουν πολιτικές αντιμετώπισης του φαινομένου του θερμοκηπίου και της αύξησης των εκπομπών ρύπων, οι τοπικές αρχές μπορούν να επέμβουν σε μια σειρά από τομείς που επιδρούν αρνητικά στην κλιματική αλλαγή.

Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε σε τομείς όπως η διαχείριση των απορριμμάτων, οι τοπικές συγκοινωνίες, ο χωροταξικός σχεδιασμός, η παραγωγή και διαχείριση ενέργειας (Kousky, Schneider 2003: 370). Οι σημασία των τοπικών πολιτικών αποκτά ιδιαίτερο νόημα καθώς οι τοπικές αρχές λόγω εγγύτητας ενδιαφέρονται περισσότερο για τα δικά τους προβλήματα παρά η κεντρική εξουσία. Επίσης, οι κάτοικοι στην καθημερινότητα τους ενδιαφέρονται περισσότερο για το τώρα και τον τόπο τους παρά για τα προβλήματα και τα γεγονότα που συμβαίνουν κάπου αλλού ή σε άλλο χρόνο. (Adger et al. 2009: 347).

Όπως αναφέρουν οι (Mortello, Jasanoff 2004: 7) «παραδοσιακά οι περιβαλλοντικές πολιτικές αποτελούν τοπικές πολιτικές, βγάζοντας ένα συναίσθημα των κατοίκων για τον τόπο που μεγάλωσαν, για συγκεκριμένα μέρη και τοπία και μιας αντίληψης κοινωνικής συνοχής που μπορεί να διατηρήσει μακροχρόνιες πολιτικές για την προστασία των κοινών πόρων».

Παρόλες τις δράσεις και πολιτικές που εφαρμόζουν οι τοπικές αρχές για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, ο κύριος λόγος λήψης τέτοιων αποφάσεων δικαιολογείται πρωταρχικά από λόγους εξοικονόμησης χρημάτων και άλλων ευεργετημάτων παρά την επιθυμία προστασίας του περιβάλλοντος. (Kousky, Schneider 2003: 361). Εξάλλου, όπως αναφέρουν οι (Hanak et al. 2008: 36) οι εξοικονόμηση χρημάτων χρησιμοποιείται ως μετρό πειθούς, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις όπου δεν υπάρχει η ανάλογη στήριξη περιβαλλοντικών δράσεων.

Οι Τοπικές Αρχές στις δράσεις τους για την αντιμετώπιση του φαινομένου του θερμοκηπίου και της περιβαλλοντικής καταστροφής συνήθως δεν λειτουργούν μεμονωμένα (Betsill, Bulkeley 2006:143), αλλά αποτελούν μέρος ενός εθνικού ή διεθνούς δικτύου. Επιπλέον απόδειξη αυτής της προσπάθειας αποτελεί και ο μεγάλος αριθμός δικτύων που ενεργοποιούνται σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και αειφόρου ανάπτυξης και στα οποία θα αναφερθούμε αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια. Ενώ ο ρόλος των τοπικών αρχών στην προσπάθεια περιορισμού των συνεπειών της κλιματικής

αλλαγής θεωρείται σημαντικός, εντούτοις οι επιπτώσεις των εκπομπών αερίων και τα προβλήματα που αυτά αποφέρουν αφορούν ευρύτερες περιοχές (Flander et al 2009:63). Σχετικά οι (Kates and Wilbanks,2003) αναφέρουν ότι οι τοπικές δράσεις μπορεί να θεωρηθούν ως μη επαρκές και ουσιαστικές για την μείωση του φαινομένου του θερμοκηπίου.

Ο Ρόλος της Τοπικής αυτοδιοίκησης στην εφαρμογή των αρχών της Αειφόρου Ανάπτυξης αποτυπώθηκε emphaticά στο άρθρο 28 της «Τοπικής Ατζέντας 21», ένα κείμενο-διακήρυξη το οποίο διατυπώθηκε κατά τη Διάσκεψη για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη στο Ρίο ντε Τζανέιρο – The Earth Summit το 1992. Η Τοπική Ατζέντα 21 η οποία θεωρήθηκε ως μια από τις πιο πρωτοπόρες δράσεις που προέκυψαν από τη σύνοδο του Ρίο (Agyeman and Evans 1994), αντιμετωπίζει τα τρέχοντα παγκόσμια προβλήματα αλλά και επιδίωξε να προετοιμάσει τον κόσμο για τις προκλήσεις του νέου αιώνα που πρόκειται να αντιμετωπίσουν οι κοινωνίες.

Στόχος της Τοπικής Ατζέντας 21 αποτέλεσε η εφαρμογή πολιτικών και αρχών της αειφόρου ανάπτυξης σε επίπεδο τοπικό και περιφερειακό μέσω της συνεργασίας μεταξύ των τοπικών διοικήσεων, μη κυβερνητικούς φορείς και συλλόγους και τους απλούς πολίτες της περιοχής. Καλούσε τις αρχές να ενισχύσουν την συμμετοχή των πολιτών και την ανάληψη ευθυνών σε τοπικό επίπεδο. Η εφαρμογή των στόχων της Τοπικής Ατζέντας 21 σε δράσεις τοπικού ενδιαφέροντος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως άνιση (Fudge and Peters, 2009:105) παρόλα αυτά μέχρι και σήμερα θεωρείται πως είχε μεγάλη συμβολική αξία (Collier and Lofstedt, 1997) ενώ υπάρχουν και κάποιες πόλεις που εφαρμόζουν τις πολιτικές της Ατζέντας έως και σήμερα. Θα πρέπει ωστόσο να αναφερθεί η έλλειψη αξιολογήσεων των δράσεων τοπικών αρχών ως προς τον βαθμό επιτυχίας τους καθώς και το γεγονός της εξαφάνισης των περισσότερων δράσεων της Τοπικής Ατζέντας 21.

Οι παραπάνω προβληματισμοί μπορούν ωστόσο να αντιμετωπιστούν με τη συμμετοχή των τοπικών αρχών σε ευρύτερα δίκτυα συνεργασίας, εθνικά και διεθνή, προκειμένου να αναγνωριστεί η αξία των επιμέρους δράσεων ως ένα ευρύτερο σύνολο που θα βοηθήσει σημαντικά στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Τα δίκτυα αυτά δημιουργήθηκαν ως επί το πλείστον από αστικές τοπικές αρχές ενώ σκοπός τους, σε μερικά από τα οποία θα αναφερθούμε αναλυτικότερα παρακάτω, δεν είναι μόνο η επιρροή που εξασκούν σε

ανώτερο πολιτικό επίπεδο διαφημίζοντας καλές πρακτικές μεταξύ πρωτοπόρων πόλεων (Alber, Kern 2009:1), αλλά και υποστηρίζοντας την επιρροή αυτών των πόλεων. Επιπλέον, έχουν αναπτυχθεί διάφορες εθνικές ή διεθνείς συνεργασίες και δίκτυα με σκοπό την κοινή αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν προκύψει από τις κλιματικές αλλαγές και την συνεργασία και ανταλλαγή γνώσης και εμπειρίας μεταξύ των συμμετεχόντων. Επιπλέον η δημιουργία των δικτύων αποτελεί σημαντική στρατηγική στην ανάπτυξη και διάδοση νέων πολιτικών ιδεών (Kern, 2001:96).

Παρακάτω θα αναφερθούμε συνοπτικά σε μερικά από τα δίκτυα πόλεων και περιοχών:

2.4 3.1 Το δίκτυο C40

Το δίκτυο C40 είναι μια πρωτοβουλία για συνεργασία μερικών από τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου υποστηρίζοντας την ανταλλαγή γνώσης, τη συνεργασία τους, την ανάληψη δράσεων μείωσης του διοξειδίου του άνθρακα CO₂ και γενικά βιώσιμων δράσεων αντιμετώπισης της κλιματικής αλλαγής(C40 org). Αποτελείται από περισσότερες από 90 πόλεις σε όλο τον κόσμο, μεταξύ των οποίων είναι και η Αθήνα, αντιπροσωπεύοντας πάνω από 650 εκατομμύρια ανθρώπους με απώτερο σκοπό την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των περιοχών αυτών. Μεταξύ των χρηματοδοτών του δικτύου βρίσκεται και το Clinton Foundation (Kern & Bulkeley 2009:316-317, Bulkeley et al. 2009:26, C40 2011a)

3.2 Το δίκτυο Klimatkommunerna

Η Ένωση Klimatkommunerna που ξεκίνησε το 2003 στη Σουηδία ως ένα δίκτυο πόλεων το 2003 αντιπροσωπεύει 35 τοπικές αυτοδιοικήσεις με 3 εκατομμύρια και πλέον κατοίκους. Σκοπός της ένωσης αποτελεί η μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου βοηθώντας της κοινότητες να αναγνωρίσουν ευκαιρίες και εμπόδια για την επίτευξη των στόχων τους. Η Ένωση αποτελεί έναν από τους υποστηρικτές του Συμφώνου των Δημάρχων.

3.3 Το δίκτυο Climate Alliance

Περισσότερες από 1700 πόλεις, κοινότητες, περιφέρειες και μη κυβερνητικές οργανώσεις από είκοσι έξι κράτη συμμετέχουν στο δίκτυο Climate Alliance που δημιουργήθηκε το 1990 με στόχο την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής αλλά και την προσπάθεια προσαρμογής σε αυτήν. Η μοναδική ελληνική συμμετοχή είναι αυτή του Δήμου Θέρμης στην Κεντρική Μακεδονία (climatealliance.org 2019).

Οι δράσεις που υποστηρίζει το δίκτυο θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από μερικές βασικές αρχές :

- Δικαιοσύνη που θα ευνοήσει όλους τους ανθρώπους ανεξαρτήτως φύλου, πολιτισμού, θρησκευτικών πεποιθήσεων και καταγωγής
- Εναρμόνιση με τη φύση χωρίς την σπατάλη των φυσικών πόρων και μέσω βιώσιμων πρακτικών
- Εντοπιότητα όπως η προμήθεια αγαθών από τοπικούς εμπόρους και παραγωγούς
- Οικονομία πόρων μέσω αποδοτικών και αποτελεσματικών πρακτικών
- Ποικιλία μέσω διαφορετικών δράσεων που εναρμονίζονται στα τοπικά δεδομένα κάθε περιοχής.

3.4 Το δίκτυο Energy cities

Το δίκτυο πόλεων Energy Cities έχει ως σκοπό την ενεργειακή μετάβαση των μελών του προς την κατεύθυνση της αειφόρου ενέργειας. Ιδρύθηκε το 1990 και εκπροσωπεί περισσότερες από χίλιες πόλεις και κωμοπόλεις σε τριάντα χώρες της Ευρώπης και ανά τον κόσμο. Η συμμετοχή στο δίκτυο δίνει τη δυνατότητα στα μέλη του να αποκτήσουν περισσότερες γνώσεις και ικανότητες σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης ενώ προσφέρει τη δυνατότητα ανταλλαγής εμπειριών και εξειδίκευσης. Θεωρεί ότι είναι απαραίτητη και δίκαιη η συμμετοχή περισσότερων φορέων πέραν των κυβερνήσεων και της βιομηχανίας στο παραγωγικό μοντέλο κάθε χώρας . Η μετάβαση από την παραγωγή ενέργειας από στερεά καύσιμα όπως το πετρέλαιο ή ο λιγνίτης σε τοπικά έργα παραγωγής αειφόρου ενέργειας θα ωφελήσει πέρα από περιβαλλοντικά θέματα και οικονομικά τις τοπικές κοινωνίες. Κρίνεται επιβεβλημένο να δοθούν τα εργαλεία στις τοπικές κοινωνίες να αποκτήσουν καθοριστικό ρόλο στην τοπική βιώσιμη ανάπτυξη. Το δίκτυο μέσα από στοχευμένες ενέργειες εκπροσωπεί τα συμφέροντα των μελών του και προσπαθεί να επηρεάσει τις αποφάσεις και τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στα πεδία της αειφόρου ανάπτυξης.

3.5 Το δίκτυο ICLEI - Local Governments for Sustainability

Το δίκτυο πόλεων, κωμοπόλεων και περιοχών ICLEI ιδρύθηκε το 1990 από περισσότερες από διακόσιες τοπικές αρχές από σαράντα τρεις χώρες έχοντας ως αποστολή τη δημιουργία ενός μέλλοντος που θα μπορεί να είναι βιώσιμο. Οι συμμετέχοντες υπήρξαν οι πρώτοι που διοργάνωσαν μια παγκόσμια διάσκεψη τοπικών αρχών για το βιώσιμο μέλλον που πραγματοποιήθηκε στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών στη Νέα Υόρκη. Η παροχή βοήθειας που προσφέρει το ICLEI αναφέρεται στη δημιουργία πόλεων και κοινοτήτων που θα χαρακτηρίζονται από βιωσιμότητα, ανθεκτικότητα, θα είναι ενεργειακά αποδοτικές και παραγωγικές, προσφέροντας ποιότητα ζωής στους κατοίκους των περιοχών.

3.6 Το Σύμφωνο των Δημάρχων

Το Σύμφωνο των Δημάρχων αποτελεί μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με σκοπό να φέρει κοντά χιλιάδες τοπικές αρχές οι οποίες δεσμεύονται εθελοντικά να εφαρμόσουν τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης για το κλίμα και την Ανάπτυξη. Το Σύμφωνο των Δημάρχων αποτελεί το κυρίαρχο Ευρωπαϊκό Κίνημα στο οποίο συμμετέχουν και συνεργάζονται οι τοπικοί φορείς από χώρες της Ευρώπης και στο οποίο εθελοντικά δεσμεύονται να προβούν στην χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αλλά και να αυξήσουν την ενεργειακή αποδοτικότητα στα όρια των Δήμων τους. Επιδίωξη τους αποτελεί να επιτύχουν ή και να ξεπεράσουν το στόχο που έχει θέση η Ευρωπαϊκή Ένωση για μείωση των εκπομπών Διοξειδίου του άνθρακα κατά 20% έως το έτος 2020.

Το Σύμφωνο των Δημάρχων είναι ανοιχτό σε κάθε πόλη η οποία εθελοντικά δεσμεύεται στην αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής και στο οποίο οι τοπικές αρχές μπορούν να συμμετάσχουν ανά πάσα στιγμή και έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι το Σύμφωνο αποτελεί μια μακροχρόνια στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την ενεργειακή της πολιτική. Ο αριθμός των υπογραφόντων Δημάρχων ανέρχεται έως και σήμερα σε πάνω από 7.700 από 53 χώρες όλου του κόσμου οι οποίοι αντιπροσωπεύουν έναν πληθυσμό άνω των 250.000.000 ανθρώπων. Από αυτούς πάνω από 6000 Δήμοι έχουν αποστείλει ήδη το απαραίτητο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας (ΣΔΑΕ) και ποσοστό άνω του 80% έχει εγκριθεί. Την προώθηση του Συμφώνου των Δημάρχων αλλά και τις προσπάθειες των συμμετεχόντων για την επίτευξη των στόχων

τους υποστηρίζουν έως σήμερα 184 φορείς υποστήριξης και 208 φορείς συντονισμού τη δράση των οποίων θα αναλύσουμε παρακάτω. Οι παραπάνω αριθμοί αποδεικνύουν προς πρόκειται για το μεγαλύτερο σε αριθμό συμμετεχόντων δίκτυο αντιμετώπισης του φαινομένου της κλιματικής αλλαγής και της προσπάθειας οικονομικής ανάπτυξης και ευημερίας χωρίς να παραμελείτε το περιβάλλον.

Σε εθνικό επίπεδο η Έλληνες υπογράφωντες ανέρχονται έως τη συγγραφή της εργασίας σε 156, αντιπροσωπεύοντας άνω του 60% του συνολικού πληθυσμού όλης της επικράτειας. Μέχρι σήμερα έχουν υποβληθεί 121 Σχέδια Δράσης Αειφόρου Ανάπτυξης από τα οποία τα 91 έχουν γίνει δεκτά. Επίσης στην Ελλάδα υπάρχουν εννέα φορείς υποστήριξης και 6 συντονιστές που υποστηρίζουν οικονομικό- τεχνικά τους συμμετέχοντες. Πέρα από τους συμμετέχοντες, στους οποίους θα αναφερθούμε σε επόμενο κεφάλαιο, το Σύμφωνο των Δημάρχων υποστηρίζεται επιπλέον από διάφορους φορείς και οργανώσεις ως συντονιστές και υποστηρικτές. Συντονιστές μπορεί να είναι δημόσιοι φορείς διοίκησης που έχουν τη δυνατότητα να προσφέρουν στρατηγικό σχεδιασμό και καθοδήγηση, τεχνική υποστήριξη και οικονομική βοήθεια προς τις συμμετέχοντες Πρωτοβάθμιες Τοπικές Αυτοδιοικήσεις αλλά και σε αυτούς που θέλουν να συμμετάσχουν μελλοντικά καθώς όπως προαναφέραμε πρόκειται για ένα εσαεί πρόγραμμα χωρίς χρονικούς περιορισμούς συμμετοχής. Στους φορείς συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων τόσο περιφερειακοί φορείς όπως περιφέρειες, επαρχίες αλλά και εθνικοί δημόσιοι οργανισμοί όπως είναι τα υπουργεία, οι εθνικές αρχές και οι εθνικές δημόσιες υπηρεσίες. Οι συντονιστές που συμμετέχουν στο Σύμφωνο των Δημάρχων παρέχουν βοήθεια στους συμμετέχοντες, είτε μέσω τεχνικής υποστήριξης όπως προβαίνοντας στη διενέργεια καταγραφής των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα στην περιοχή τους και οικονομικής βοήθειας μέσω χρηματοδοτικών προγραμμάτων που προσφέρονται για συγκεκριμένες δράσεις στις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω. Επιπλέον προωθούν τις δράσεις του Συμφώνου των Δημάρχων, συντονίζουν τοπικές και διεθνείς συναντήσεις και ανταλλαγές γνώσεων και εμπειριών και ως εκ τούτου θεωρούνται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή σημαντικοί εταίροι στην προσπάθεια των Δήμων στην εφαρμογή των στόχων τους.

Συντονιστές του Συμφώνου των Δημάρχων στην Ελλάδα είναι οι παρακάτω φορείς :

- Η Περιφέρεια Αττικής
- Η Περιφέρειά Κεντρικής Μακεδονίας
- Η Περιφέρεια Δυτικής Μακεδονίας

- Η Περιφέρεια Κρήτης
- Το Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας
- Το Κέντρο Ανανεώσιμων Πηγών & Εξοικονόμησης Ενέργειας (ΚΑΠΕ)

Υποστηρικτές του Συμφώνου είναι μη κυβερνητικές οργανώσεις όπως οι τοπικές ενώσεις φορέων αλλά και εθνικά ή τοπικά δίκτυα τα οποία προωθούν το Σύμφωνο των Δημάρχων και προτρέπουν τους συμμετέχοντες στο να δράσουν και να εφαρμόσουν τους στόχους του Συμφώνου. Παρέχουν εξειδικευμένη γνώση πάνω σε διάφορα θέματα που απασχολούν τους στόχους του Συμφώνου προωθώντας και βοηθώντας τους συμμετέχοντες. Αποτελούν τους πλέον ειδικούς παρέχοντας εξειδικευμένες γνώσεις στα θέματα του ρυθμιστικού, νομοθετικού και οικονομικού πλαισίου στο οποίο θα πρέπει να κινηθούν οι συμμετέχοντες. Συνεργάζονται με άλλους υποστηρικτές και συντονιστές στην προσπάθεια προώθησης και λήψης δράσεων και προβάλλοντας το έργο του Συμφώνου των Δημάρχων για την εξεύρεση επιπλέον υποστηρικτών

Στην Ελλάδα οι υποστηρικτές του Συμφώνου των Δημάρχων είναι

- Το Δίκτυο Αειφόρων Νήσων (ΔΑΦΝΗ)
- Η Περιφερειακή Ένωση Δήμων Στέρας Ελλάδας
- Η Περιφερειακή Ενότητα Δήμων Αττικής
- Το Δίκτυο Πόλεων με Λίμνες
- Η Κεντρική Ένωση Δήμων Ελλάδας (ΚΕΔΕ)
- Ο Σύνδεσμος για την βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων

3.7 Κριτική προσέγγιση των δικτύων συνεργασίας

Διασυνοριακά δίκτυα με σκοπό τη συνεργασία πάνω σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας και αειφόρου ανάπτυξης υπάρχουν αρκετές δεκαετίες και ιδίως μετά τη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη που πραγματοποιήθηκε στο Ρίο ντε Τζανέιρο τον Ιούνιο 1992. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφερθούμε στα δίκτυα συνεργασίας όπως είναι το δίκτυο Climate Alliance, το ICLEI-Local Governments for Sustainability, ο Ευρωπαϊκός σύνδεσμος Energy Cities ενώ πιο πρόσφατα παραδείγματα αποτελούν το Σύμφωνο των Δημάρχων, το δίκτυο C40 και άλλα.

Όλα τα δίκτυα έχουν ως κοινό στόχο την εφαρμογή πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος με την εθελοντική δέσμευση των μελών τους στη προσπάθεια μείωσης των εκπομπών ρύπων. Επιπλέον κοινός παρονομαστής των συμμετεχόντων αποτελεί οι δράσεις που αναλαμβάνουν ως προς την ευαισθητοποίηση όλων των φορέων σε θέματα κλιματικής αλλαγής. Η ανταλλαγή απόψεων, τεχνικής υποστήριξης και εξειδικευμένων γνώσεων μεταξύ των μελών ενός δικτύου αποτελεί πρωταρχικό μέλημα ώστε να επιτύχουν οι δράσεις που αναλαμβάνουν. Τα δίκτυα συνεργασίας λειτουργούν κατά κύριο λόγο διακρατικά ενώνοντας πόλεις και περιοχές από όλο τον κόσμο. Εντούτοις υπάρχουν και κάποιες διαφορές ως προς τον τρόπο λειτουργίας τους και την επίτευξη των στόχων τους. Αρχικά θα πρέπει να αναφερθεί η διαφορετική αφετηρία από την οποία ξεκίνησαν. Δίκτυα όπως το Σύμφωνο των Δημάρχων και το Energy Cities ξεκίνησαν με πρωτοβουλία και οικονομοτεχνική βοήθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η Climate Alliance αποτελεί μια πρωτοβουλία με χαρακτηριστικά μη κυβερνητικής οργάνωσής ενώ το ICLEI ξεκίνησε σε συνεργασία με τα Ηνωμένα Έθνη. Ειδοποιός διαφορά μεταξύ των δικτύων αποτελεί η σύνθεση των μελών τους. Δίκτυα όπως το C40 αποτελούνται μόνο από τις μεγαλύτερες πόλεις του κόσμου, η Climate Alliance βασίζεται στη συνεργασία μεταξύ περιοχών και μη κυβερνητικών οργανώσεων, ενώ το Σύμφωνο των Δημάρχων αποτελείται από τοπικές αυτοδιοικήσεις σε όλη την Ευρώπη.

Λαμβάνοντας υπ όψη των αριθμό των μελών και τη χώρα προέλευσης τους διακρίνεται η βασική σύνθεση των δικτύων συνεργασίας. Γλωσσικές ομοιότητες και γεωγραφική εγγύτητα παίζουν σημαντικό ρόλο στην επιλογή ενός υποψηφίου εάν και σε πιο δίκτυο συνεργασίας θα αιτηθεί να γίνει μέλος. Ενδεικτικά οι συντριπτική πλειοψηφία των φορέων στο δίκτυο Climate Alliance προέρχεται από την Αυστρία και την Γερμανία (1482 στο σύνολο των 1720 μελών).

Τέλος θα πρέπει να αναφερθεί πως στα πλαίσια της επέκτασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς τις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι δράσεις των δικτύων προσαρμόζονται προς αυτή την κατεύθυνση ως προς την αναζήτηση νέων μελών καθώς μέσω των συνεργασιών δύναται η ευκαιρία αξιοποίησης πόρων από τα Ευρωπαϊκά Ταμεία για τις χώρες αυτές. Η εξέλιξη αυτή μπορεί να θεωρηθεί ως μια συνιστώσα της Ενωμένης Ευρώπης (Olsen 2002:923; Schimmelfennig and Sedelmeier, 2005:2). Η εξασφάλιση πόρων από τη συμμετοχή σε διεθνή δίκτυα αποτελεί εξαιρετικό κίνητρο για

τις τοπικές αρχές. Τα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά προγράμματα όπως είναι το INTERREG επιδοτούν σε μεγάλο ποσοστό έργα και δράσεις διακρατικού χαρακτήρα. Επιπλέον υπάρχουν περιπτώσεις όπου οι τοπικές αρχές βασίζονται είτε σε χρηματοδότηση είτε σε τεχνική βοήθεια που προφέρουν τα δίκτυα συνεργασίας μέσω ευρωπαϊκών διαρθρωτικών ταμείων για δράσεις και επίλυση τοπικών προβλημάτων που χωρίς εξωτερική βοήθεια δεν θα ήταν δυνατή η εκτέλεση και επίλυση τους.

Όπως αναφέρουν οι (Greenwood, 2011; Rowe, 2011) σε πολλές περιπτώσεις η πίεση και επιρροή των δικτύων συμπληρώνεται από την παρουσία τους στα κέντρα αποφάσεων όπως τοπικά γραφεία, ενώ η συμμετοχή σε διακρατικά δίκτυα επιφέρει στα μέλη τους το πλεονέκτημα του μεγέθους που έχουν τα δίκτυα τα οποία αντιπροσωπεύουν ένα μεγάλο αριθμό τοπικών αρχών με αποτέλεσμα να αυξάνεται η αξιοπιστία της πρότασης και οι δυνατότητες επιτυχίας αυτής. Τέλος τα δίκτυα δίνουν τη δυνατότητα διαφήμισης των τοπικών ιδιαιτεροτήτων (Phelps et al. 2002: 214) αφενός σε εθνικό επίπεδο ως διεθνείς ή Ευρωπαϊκές πόλεις και αφετέρου οι τοπικές κοινότητες γίνονται γνωστές σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενισχύοντας την αναγνωρισιμότητα τους.

Κεφάλαιο 4

Χρηματοδότηση Δράσεων

Προκειμένου οι συμμετέχοντες-υπογράφωντες του Συμφώνου των Δημάρχων να μπορέσουν να προβούν στις ενέργειες που απαιτούνται για την επίτευξη των στόχων που έχουν θέσει στο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ανάπτυξης, κρίνεται απαραίτητο να βρεθεί η χρηματοδότηση των δράσεων που αναφέρονται στο ΣΒΑΑ μέσω κυρίως διαφόρων εθνικών ή ευρωπαϊκών χρηματοδοτικών πόρων. Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (European Structural and Investment Funds) αποτελούν χρηματοδοτικά ταμεία για την ανάπτυξη διαφόρων τομέων της ανθρώπινης δραστηριότητας όπως είναι η έρευνα, οι υποδομές, η εργασία, η γεωργική εκμετάλλευση και αλλά, με απώτερο στόχο την ευμάρεια και την αύξηση της ποιότητας ζωής των πολιτών των ευνοούμενων από τα ταμεία χωρών.

Τα Ταμεία Χρηματοδότησης είναι τα ακόλουθα:

- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)
- Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ)
- Το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης

Παρακάτω θα αναφέρουμε λίγα λόγια για τα παραπάνω ταμεία, των τρόπο λειτουργίας τους και τους τομείς στους οποίους προσφέρουν χρηματοδότηση στους ενδιαφερόμενους ενώ στην ανάλυση μας για την περίπτωση του Δήμου Έδεσσας θα αναφερθούμε από ποια προγράμματα αναζητεί χρηματοδότηση ο Δήμος για να υλοποιήσει τις προτεινόμενες δράσεις.

4.1 Ευρωπαϊκό Ταμείο Συνοχής

Το Ταμείο Συνοχής απευθύνεται στα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία έχουν Ακαθάριστο Εθνικό Εισόδημα (ΑΕΕ) ανά κάτοικο κάτω από το 90% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Τα χρήματα που διαθέτει το συγκεκριμένο ταμείο απευθύνονται σε δράσεις στους τομείς των δικτύων μεταφοράς, έργα υποδομών που συνδέουν την Ευρώπη, ενεργειακά ή μεταφορικά έργα (όπως οι σιδηροδρομικές διασυνδέσεις και μεταφορές) που βοηθούν στη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και είναι ενεργειακά αποδοτικά όπως επίσης και έργα που αφορούν στη αύξηση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ). Για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 το πρόγραμμα απευθύνεται σε συνολικά 15 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που πληρούν τον όρο του ΑΕΕ με σκοπό να αμβλύνει τις ανισότητες μεταξύ των ανωτέρω χώρων και τον πιο αναπτυγμένων χωρών της Ε.Ε. Το Ταμείο Συνοχής στη προσπάθεια επίτευξης των στόχων του θέτει 4 επενδυτικές προτεραιότητες που αφορούν στην

- στήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα που αφορά όλους τους τομείς.
- προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, την πρόληψη και τη διαχείριση των κινδύνων.
- διατήρηση και την προστασία του περιβάλλοντος και την προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων.
- προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών και εξάλειψη των σημείων συμφόρησης στις υποδομές των βασικών δικτύων(eur-lex.europa.eu 2013)

4.2 Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης

Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) που είναι και το μεγαλύτερο σε πόρους διαρθρωτικό ταμείο (espa 2009) έχει ως κύριο σκοπό την μείωση των ανισοτήτων μεταξύ των περιφερειών της Ε.Ε. Ενδεικτικό των περιφερειακών ανισοτήτων αποτελεί η έκθεση της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας όπου αναδεικνύεται η διαφορά στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν μεταξύ των περιφερειών του κέντρου του Λονδίνου (στο 580% του μέσου όρου της Ε.Ε.) και της περιφέρειας του

Σεβροτοσαπάτεν στη Βουλγαρία που βρίσκειται στο 29% του μέσου όρου(ec.europa.eu). Απευθύνεται σε όλες τις περιφέρειες και τις πόλεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης και έχει στόχο μεταξύ άλλων τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την οικονομική ανάπτυξη, στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τη βιώσιμη ανάπτυξη και τη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των πολιτών. Με βάση τα παραπάνω οι επενδυτικές προτεραιότητες τις οποίες στηρίζει το ΕΤΠΑ αναφέρονται στην

- Ενίσχυση της έρευνας, της τεχνολογικής ανάπτυξης και καινοτομίας
- ενίσχυση της πρόσβασης σε Τεχνολογίες της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ)
- Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς (ΜΜΕ)
- Στήριξη για την μετάβαση προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
- Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή,
- Διατήρηση και προστασία του περιβάλλοντος και προαγωγή της αποδοτικής χρήσης των πόρων
- Προαγωγή των βιώσιμων μεταφορών
- Προαγωγή της βιώσιμης και ποιοτικής απασχόλησης
- Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας και διακρίσεων
- Επενδύσεις στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση αναπτύσσοντας υποδομές κατάρτισης και εκπαίδευσης
- Ενίσχυση της θεσμικής ικανότητας και της αποδοτικότητας της δημόσιας διοίκησης (eur-lex.europa.eu 2013)

Ιδιαιτερότητα του ΕΤΠΑ αποτελεί η διαδικασία με την οποία κατανέμονται οι πόροι. Διακρίνει της περιφέρειες αναλόγως με την οικονομική τους ανάπτυξη και αναλόγως κατανέμει τους πόρους. Επίσης οι πόροι του ταμείου θα πρέπει κατά ένα συγκεκριμένο ποσοστό να προορίζονται σε δράσεις που συμβάλλουν στην μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ανταποκρινόμενο στις προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης. Επιπλέον, το ταμείο δίνει ιδιαίτερη έμφαση σε ειδικά γεωγραφικά χαρακτηριστικά κάθε περιφέρειας. Σε αστικές περιοχές εστιάζει σε ολοκληρωμένες δράσεις αειφόρου ανάπτυξης, ενώ άλλες περιφέρειες που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση λόγω ιδιαίτερων χαρακτηριστικών όπως είναι οι νησιωτικές, οι απομακρυσμένες και οι ορεινές περιοχές ενισχύονται με επιπλέον δράσεις και κονδύλια.

4.3 Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο επενδύει σε δράσεις για την υποστήριξη της αναζήτησης εργασίας των Ευρωπαίων πολιτών, την διασφάλιση δίκαιων όρων απασχόλησης και ισότητας μεταξύ των εργαζόμενων. Έμφαση του ταμείου αποτελεί η προσπάθεια εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των πολιτών ώστε να αποκτήσουν νέες δεξιότητες απαραίτητες για την προσαρμογή στη σύγχρονη εποχή που επιβάλλουν ειδικές γνώσεις όσο και η διευκόλυνση πρόσβασης στην αγορά εργασίας των νέων ή άλλων ειδικών ομάδων πληθυσμού.

Τα χρηματοδοτικά προγράμματα και οι μηχανισμοί που προσφέρονται μέσω των παραπάνω ταμείων είναι τα ακόλουθα:

- Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη» (CEF)
- Το Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»
- Το πρόγραμμα LIFE
- Το πρόγραμμα URBACT

4.3.1 Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»

Το Πρόγραμμα Συνδέοντας την Ευρώπη που ξεκίνησε το 2011 αποτελεί ένα χρηματοδοτικό εργαλείο το οποίο υποστηρίζει βιώσιμα και ενεργειακά αποδοτικά δίκτυα στα πεδία των μεταφορών, των ψηφιακών έργων και της ενέργειας. Εκφράζει ένα πακέτο μέτρων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για μια «Συνδεδεμένη Ευρώπη» όπως αποκάλεσε της προσπάθειες της στον τομέα αυτό.

4.3.2 Πρόγραμμα «Ορίζοντας 2020»

Επενδύοντας στην Έρευνα και την Καινοτομία και αναγνωρίζοντας τη σπουδαιότητα τους για το μέλλον, η Ευρωπαϊκή Ένωση σύστησε το πρόγραμμα Ορίζοντας 2020 με σκοπό την βιώσιμη ανάπτυξη που θα επιτευχθεί μέσω της ανάδειξης της πρωτοπορίας και της έρευνας. Στόχος του προγράμματος που αποτελεί μέρος της στρατηγικής

«Ευρώπη 2020» είναι η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας της Ευρώπης σε παγκόσμιο επίπεδο.

Βασικοί άξονες του προγράμματος είναι:

- Επιστημονική Αριστεία για μια Επιστημονική έρευνα που θα ελκύει τους καλύτερους επιστήμονες
- Βιομηχανική Υπεροχή που αναφέρεται σε τομείς και τεχνολογίας αιχμής
- Κοινωνικές Προκλήσεις όπου θα απαντώνται θέματα κοινωνικών προκλήσεων, όπως είναι η γήρανση πληθυσμού, η εξάντληση των ενεργειακών και φυσικών πόρων και η αντιμετώπιση των προβλημάτων της κλιματικής αλλαγής

4.3.3 Πρόγραμμα LIFE

Ένα από τα βασικά προγράμματα χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διατήρηση της φύσης, την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και την αντιμετώπιση των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής όπως η λειψυδρία και η απώλεια της βιοποικιλότητας, αποτελεί το πρόγραμμα «LIFE» που ξεκίνησε το 1992 και το διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Κύριο μέλημα του προγράμματος αποτελεί η εισαγωγή και ανάπτυξη πολιτικών για το περιβάλλον και το κλίμα.

4.3.4 Πρόγραμμα URBACT

Η συνεργασία διαφόρων φορέων της Ευρώπης πάνω σε θέματα κοινού ενδιαφέροντος αποτελεί προτεραιότητα για την Ε.Ε. όπως φαίνεται και από την αποδοχή της Τοπικής Ατζέντας 21. Ένα από τα προγράμματα που στηρίζει την προσπάθεια αυτή είναι και το πρόγραμμα URBACT που προωθεί την Ευρωπαϊκή συνεργασία των πόλεων στην Ευρώπη με σκοπό την βιώσιμη αστική ανάπτυξη τους.

Η ανταλλαγή εμπειριών και γνώσεων από την εφαρμογή καλών πρακτικών μεταξύ των πόλεων προκειμένου να συνεργαστούν στην ανάπτυξη κοινών λύσεων στις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι σύγχρονες πόλεις αποτελεί το στόχο του URBACT.

Κύριοι στόχοι του προγράμματος URBACT III για την περίοδο 2014-2020 αποτελούν οι:

- Η Ανάπτυξη Ικανοτήτων με στόχο της βέλτιστες πολιτικές για τις πόλεις που θα προκύψει από την αναγνώριση των δυνατών τους σημείων αλλά και των

αδυναμιών τους, της οργάνωσης και τον σχεδιασμό για την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων που αφορούν τις πόλεις

- Η Σχεδίαση Πολιτικών που θα βελτιστοποιήσει της σχεδίαση βιώσιμων αστικών πολιτικών
- Η εφαρμογή πολιτικών όπου θα υπάρξει η υλοποίηση των βιώσιμων στρατηγικών και δράσεων στα αστικά κέντρα
- Η Κεφαλαιοποίηση και διάδοση των γνώσεων που προκύπτουν από τα αποτελέσματα των δράσεων που έχουν αναληφθεί από τις πόλεις και ο διαμερισμός τους σε όλους τους ενδιαφερόμενους ώστε να προκύπτουν νέα δεδομένα και νέες τεχνογνωσίες

Στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή μέλη του δικτύου URBACT είναι 27 πόλεις, 1 φορείς και 2 περιφέρειες (Urbact 2019)

4.3.5 Πρόγραμμα INTEREG

Το πρόγραμμα INTEREG που διαχωρίζεται σε τρία υποπρογράμματα (A,B και EUROPE) είναι η προσπάθεια για διασυνοριακή (INTERREG A), διακρατική (INTERREG B) και διαπεριφερειακή (INTERREG EUROPE) συνεργασία μεταξύ όλων των χωρών της Ευρώπης με απώτερο σκοπό την αντιμετώπιση των κοινών προκλήσεων μέσα από κοινές παρεμβάσεις. Αυτά μπορεί να είναι είτε μεταξύ δυο κρατών που συνορεύουν είτε μεταξύ πολλών μερών όπως είναι τα κράτη ή οι περιφέρειες.

Μερικοί από τους στόχους του προγράμματος αποτελούν:

- Η προώθηση βιώσιμων δικτύων και υπηρεσιών μεταφορών, πληροφοριών και επικοινωνιών
- Η Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή
- Η ενθάρρυνση του τουρισμού και της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος και της ανάπτυξης των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), του εμπορίου και των επενδύσεων.

4.4 Βοηθητικά προγράμματα διαχείρισης έργων

Πέραν τον παραπάνω χρηματοδοτικών προγραμμάτων η Ε.Ε. προσφέρει και μια σειρά από μέσα ειδικής στήριξης που αναφέρονται στην παροχή τεχνικής βοήθειας ή/και χρηματοοικονομικής τεχνικής. Ενδεικτικά αναφέρονται:

4.4.1 Μηχανισμός ELENA

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων στην προσπάθεια τους να ανακινήσουν κονδύλια για επενδύσεις που σχετίζονται με θέματα ενεργειακής απόδοσης, μέσω μιας μαζικής μεταφοράς σε τοπικό επίπεδο και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας έθεσαν σε εφαρμογή την πρωτοβουλία ELENA (“European Local Energy Assistance”). Ο Μηχανισμός ELENA που ιδρύθηκε το 2009 και ο οποίος διοικείται από Μηχανικούς και Οικονομολόγους με μακρά εμπειρία σε θέματα ενέργειας και μεταφορών, χρηματοδοτείται από το πρόγραμμα Ευφυής Ενέργεια – Ευρώπη που αποτελεί μέρος του προγράμματος Ορίζοντας 2020. Σκοπεύει στην παροχή τεχνικής βοήθειας σε πόλεις και περιοχές των επενδυτικών τους προγραμμάτων ώστε να αποτελέσουν πρότυπα για παρόμοιες δράσεις σε άλλα μέρη της Ευρώπης.

4.4.2 Πρόγραμμα JESSICA

Το πρόγραμμα JESSICA (Κοινή ευρωπαϊκή υποστήριξη για βιώσιμες επενδύσεις σε αστικές περιοχές) αποτελεί μια προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και την Αναπτυξιακή Τράπεζα του Συμβουλίου της Ευρώπης (CEB) που έχει σκοπό την προώθηση και ανάπτυξη της αειφόρου αστικής ανάπτυξης.

Τα υποστηριζόμενα έργα του μηχανισμού JESSICA κατατάσσονται στους ακόλουθους τομείς δράσης:

- Υποδομές στο αστικό περιβάλλον όπως είναι η ύδρευση και αποχέτευση, τα ενεργειακά έργα, οι αστικές μεταφορές
- Ανάδειξη εγκαταλειμμένων βιομηχανικών εγκαταστάσεων
- Δημιουργία και ανάδειξη χώρων πολιτισμού
- Δημιουργία εξειδικευμένων εγκαταστάσεων για τεχνολογίες αιχμής
- Εν γένει βελτίωση ενεργητικής απόδοσης κτιρίων και εγκαταστάσεων

Το πρόγραμμα JESSICA ως μηχανισμός χρηματοδότησης δεν προσφέρει νέα κεφάλαια στους υποψήφιους φορείς, αλλά μέσω των επιστρεπτέων ενισχύσεων των υπολοίπων ταμείων της Ε.Ε προσφέρει μια καινούργια πηγή για τη ανάπτυξη και υλοποίηση σχεδίων αστικής αειφόρου ανάπτυξης.

Το Πρόγραμμα JESSICA παρέχει κάποια πλεονεκτήματα στους φορείς που επιθυμούν να ενταχθούν. Αναλυτικά:

- Βιωσιμότητα - Βασίζεται σε κεφάλαια που παρέχονται μέσω επιστρεπτέων ενισχύσεων από τα διαρθρωτικά ταμεία και επαναφέρονται σε επενδύσεις που αναμένεται να είναι αποδοτικά, με τις οποίες θα αποσβεστούν τα επενδυμένα κεφάλαια.
- Μόχλευση - Καθώς τα κεφάλαια των διαρθρωτικών ταμείων αναμιγνύονται με άλλες πηγές χρηματοδότησης, τα συνολικά κονδύλια και επομένως τα υποψήφια προς ένταξη έργα αυξάνονται
- Ευελιξία – Το πρόγραμμα είναι ευέλικτο ως προς την αξιοποίηση της χρηματοδότησης καθώς τα κεφάλαια μπορούν να χρησιμοποιηθούν για επενδύσεις υπό μορφή εισφοράς κεφαλαίων, δανείων ή εγγυήσεων
- Εμπειρογνωμοσύνη – Καθώς ο μηχανισμός JESSICA προφέρει τη δυνατότητα συνεργασίας των υπό ένταξη φορέων όπως είναι οι πόλεις και τα κράτη μέλη με τον ιδιωτικό τομέα, αυξάνεται δυνητικά η προσφορά περισσότερων επενδυτικών προγραμμάτων και προσφέρει στους φορείς τα κατάλληλα εργαλεία και την απαραίτητη εξειδίκευση, μέσω της τεχνικής και χρηματοοικονομικής βοήθειας που μπορεί να προσφέρει ο ιδιωτικός τομέας.
- Εταιρικές σχέσεις – Από τη φύση του το πρόγραμμα JESSICA αποτελεί ένα συνδυαστικό κρίκο μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού μέσω των δράσεων και έργων στα οποία επενδύει και προσφέρει τη δυνατότητα σύναψης εταιρικών σχέσεων μεταξύ κρατών, πόλεων, των διαρθρωτικών ταμείων, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, των ιδιωτικών τραπεζών και άλλων φορέων. Μέσω των εταιρικών σχέσεων τα προβλήματα και οι προκλήσεις που απορρέουν από την υλοποίηση των έργων μπορούν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα και αποδοτικότερα.

4.4.3 JASPERS

Το JASPERS - Join Assistance to Support Projects in European Regions (Κοινή Βοήθεια για τη Στήριξη Σχεδίων στις Ευρωπαϊκές Περιφέρειες) που αποτελεί μια συνεργασία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανοικοδόμησης και Ανάπτυξης είναι ένα πρόγραμμα υποστήριξης σε τεχνικό επίπεδο που προσφέρει δωρεάν βοήθεια και συμβουλές στους δικαιούχους του προγράμματος από το αρχικό στάδιο σύλληψης της ιδέας για κάποιο έργο έως την τελική υποβολή της πρότασης στα χρηματοδοτικά ταμεία της Ε.Ε. Η υποστήριξη από το JASPERS παρέχεται σε έργα μεγάλης κλίμακας άνω των 50 εκατομμυρίων ευρώ με εξαίρεση τα μικρά κράτη και τα πιλοτικά προγράμματα καλών πρακτικών που πρόκειται να υποβληθούν για χρηματοδότηση μέσω των Διαρθρωτικών Ταμείων και που αναφέρονται στους ακόλουθους τομείς δράσεις:

- Οδικές μεταφορές, σιδηροδρομικές, εναέριες και θαλάσσιες μεταφορές
- Νερό και απόβλητα
- Ενέργεια και στερεά απόβλητα
- Έξυπνη ανάπτυξη
- Κέντρο δικτύωσης και ικανοτήτων
- ποιοτικός έλεγχος.

Κεφάλαιο 5

Το θεσμικό πλαίσιο στην Ελλάδα

5.1 Η εξέλιξη του νομοθετικού έργου

Στη Ελλάδα το καθεστώς που διέπει την νομοθεσία σχετικά με περιβαλλοντικά θέματα είναι ιδιαιτέρως πολύπλοκο και κατακερματισμένο. Η αδυναμία της ελληνικής πολιτείας στην κωδικοποίηση της νομοθεσίας, η οποία αποτελείται από μια σειρά Νόμων, Προεδρικών Διαταγμάτων, Υπουργικών Αποφάσεων και Κανονιστικών Πράξεων και συχνά αποτελεί μέρος άλλων νομοθεσιών και διαφορετικών Υπουργείων, επιφέρει την μεγάλη δυσκολία στην ανάγνωση και κατανόηση τις ισχύουσας νομοθεσίας σε ένα τόσο ευρύ θεματικό πεδίο όπως είναι η προστασία του περιβάλλοντος.

Στον ελλαδικό χώρο τα πρώτα ουσιαστικά βήματα για εισαγωγή πολιτικών περιβαλλοντικής προστασίας ακολούθησαν την διεθνή και ευρωπαϊκή πορεία των δεκαετιών του 70 και 80. Έως τότε κύριο μέλημα της χώρας αποτέλεσε η οικονομική ανάπτυξη που θα επέτρεπε την αύξηση του βιοτικού επιπέδου των Ελλήνων κατά τη μεταπολεμικά περίοδο. Η προσπάθεια εκβιομηχάνισης της χώρας και η μαζική εσωτερική μετανάστευση από τις ορεινές και αγροτικές περιοχές στα μεγάλα αστικά κέντρα με συνέπεια την άναρχη χωροταξική ανάπτυξη των πόλεων, την αύξηση των κατοίκων τους με τα προβλήματα που επέφερε αυτή, όπως η έλλειψη υποδομών αλλά και η απουσία ελέγχου των αρχών ή η συνειδητή αποφυγή, είχε ως συνέπεια να υποβαθμιστούν ζητήματα περιβαλλοντικής προστασίας.

Η πρώτη νομοθετική αναφορά σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος έγινε με την ψήφιση του Συντάγματος της Ελλάδος το 1975. Στο άρθρο 24 αναφερόταν ρητά η

υποχρέωση του κράτους στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος με ταυτόχρονη υποχρέωση του για λήψη ιδιαίτερων προληπτικών ή κατασταλακτικών μέτρων, ενώ γίνεται και ρητή αναφορά στην προστασία των δασών. Στη συνέχεια με τον Ν. 360/1976 «περί χωροταξίας και περιβάλλοντος» επιχειρήθηκε μια πρώτη προσπάθεια να ρυθμιστούν θέματα χωροταξικού σχεδιασμού και περιβάλλοντος. Εκεί έγινε μια πρώτη αποτύπωση των εννοιών του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος όσο και της προστασίας αυτού, συνδέοντας την με τις ζημιολόγες συνέπειες της ανθρώπινης δραστηριότητας και παρέμβασης αλλά και τη αξιοποίηση των φυσικών πόρων σε αρμονία με την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη. Έτσι θα μπορούσαμε να πούμε ότι με τον παραπάνω νόμο γίνεται μια πρώτη αναφορά στην βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αυτή να ονομάζεται στο κείμενο. Ο παραπάνω νόμος προέβλεπε επίσης την σύσταση Εθνικού Συμβουλίου Χωροταξίας και Περιβάλλοντος και την κατάρτιση χωροταξικών σχεδίων ενώ προέβλεπε τον περιορισμό ή την επιβολή κανόνων χρήσεως χώρου και ανάπτυξης δραστηριοτήτων για την προστασία του περιβάλλοντος. Παρόλο τις καλές προθέσεις που είχε ο νόμος, αυτός ουσιαστικά δεν εφαρμόστηκε και γρήγορα ατόνησε (kathimerini 2008).

Σταθμό στη περιβαλλοντική πολιτική της Ελλάδας αποτέλεσε ο Νόμος 1032/1980 με τον οποίο συστήθηκε το Υπουργείο Χωροταξίας, Οικισμού και Περιβάλλοντος, καθώς για πρώτη φορά ζητήματα περιβάλλοντος ανατέθηκαν σε ξεχωριστό υπουργείο σε αντίθεση με τον ν. 360/76 όπου «η γενική πολιτική επί της Χωροταξίας και της προστασίας του Περιβάλλοντος ασκείται υπό του Υπουργείου Συντονισμού και Προγραμματισμού.» (Ν. 360/1976 (ΦΕΚ Α 151): Περί Χωροταξίας και Περιβάλλοντος). Μια δεκαετία μετά ψηφίστηκε ο Ν.1650/1986 «Για την προστασία του Περιβάλλοντος» που έχει ισχύ ακόμα και σήμερα. Σκοπός του νόμου υπήρξε «η θέσπιση θεμελιωδών κανόνων και η καθιέρωση κριτηρίων και μηχανισμών για την προστασία του περιβάλλοντος έτσι ώστε ο άνθρωπος, ως άτομο και ως μέλος του κοινωνικού συνόλου να ζει σε ένα υψηλής ποιότητας περιβάλλον μέσα στο οποίο να προστατεύεται η υγεία του και να ευνοείται η ανάπτυξη της προσωπικότητάς του. Η προστασία του περιβάλλοντος θεμελιώδες και αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής και αναπτυξιακής διαδικασίας και πολιτικής, υλοποιείται κύρια μέσα από το δημοκρατικό προγραμματισμό». Εκεί γίνεται επίσης μια ευρεία αναφορά των εννοιών που αφορούν την προστασία του περιβάλλοντος όπως η έννοια της μόλυνσης, των φυσικών πόρων, του οικοσυστήματος κ.α., ενώ προβλέπει μια σειρά από ρυθμίσεις και διαδικασίες για την περιβαλλοντική προστασία όπως είναι οι Μελέτες

Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ) που θα πρέπει να υποβάλλονται και να εγκρίνονται για συγκεκριμένες δραστηριότητες ή εκτέλεσης κάποιου έργου. Οι ΜΠΕ ουσιαστικά αποτελούν μια διαδικασία προληπτικής πολιτικής για την προστασία του περιβάλλοντος πριν την έναρξη των εργασιών οποιουδήποτε έργου που επηρεάζει το περιβάλλον ώστε να συμβαδίζει η οικονομική ανάπτυξη με την προστασία του σε εφαρμογή της έννοιας της αειφόρου ανάπτυξης. Τέλος ορίζονται συγκεκριμένες διατάξεις για την λήψη μέτρων προστασίας της ατμόσφαιράς, των υδάτων, του εδάφους και εν γένει του περιβάλλοντος από τη ρύπανση και την μόλυνση, προβλέπει τον χαρακτηρισμό περιοχών προστασίας της φύσης ενώ ορίζει και ποινικές και διοικητικές κυρώσεις για τους παραβάτες.

Μετά από αρκετές νομοθετικές ρυθμίσεις στις οποίες αναφέρθηκαν ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος σε συνδυασμό με την οικονομική ανάπτυξη, ήρθε ο Ν. 2742/99 «Χωροταξικός σχεδιασμός και αειφόρος ανάπτυξη και άλλες διατάξεις», στον οποίο αναφέρεται ρητά ο όρος αειφόρος ανάπτυξη στο σκοπό του νόμου και αφορά στην *«θέσπιση θεμελιωδών αρχών και τη θεσμοθέτηση προωθούν την αειφόρο και ισόρροπη ανάπτυξη, κατοχυρώνουν την παραγωγική και κοινωνική συνοχή, διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο του εθνικού χώρου και στις επί μέρους ενότητές του και ενισχύουν τη θέση της χώρας στο διεθνές και ευρωπαϊκό πλαίσιο.»* Εκεί διατυπώθηκαν οι στόχοι του προβλεπόμενου χωροταξικού σχεδιασμού μέσω της ενίσχυσης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης με ταυτόχρονη προστασία και αποκατάσταση του περιβάλλοντος της ενώ διατυπώθηκαν κάποιες βασικές αρχές όπως είναι η προστασία των περιοχών με απόθεμα φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, την ολοκληρωμένη ανάπτυξη και προστασία των νησιωτικών, των ορεινών και των παραμεθόριων περιοχών και την ορθολογική διαχείριση και προστασία των υδάτινων πόρων. Μεταξύ των ρυθμίσεων του Νόμου που αφορούσαν την αειφόρο ανάπτυξη αποτέλεσε η εφαρμογή των Γενικών και Ειδικών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης όπου θα καταγράφονται η παράγοντες που επηρεάζουν την χωρική ανάπτυξη, οι επιπτώσεις των πολιτικών στο χωροταξικό σχεδιασμό και τέθηκε ένα πλάνο προτεραιοτήτων και μακροχρόνιων στρατηγικών για την χωροταξική ανάπτυξη άλλα και η δημιουργία μιας Επιτροπής Συντονισμού της Κυβερνητικής Πολιτικής και ενός Εθνικού Συμβουλίου στον τομέα του Χωροταξικού Σχεδιασμού και της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Με τη συνταγματική αναθεώρηση του 2001 εισήχθη στο άρθρο 24 που αφορούσε την προστασία του περιβάλλοντος, η έννοια της αειφορίας, ενώ τονίζεται και το δικαίωμα του κάθε ανθρώπου στην προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος στο οποίο ζει ενεργοποιώντας έτσι το δικαίωμα των πολιτών σε θέματα περιβαλλοντικής προστασίας και υπεράσπισης του βιοτικού του χώρου. Ενσωματώνοντας στην εθνική νομοθεσία τις διαπιστώσεις και κατευθυντήριες γραμμές τις Ε.Ε. που αποτυπώθηκαν σε διάφορα κείμενα στις συνεδριάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και στις συναντήσεις των Ευρωπαϊκών υπουργών (Κατευθυντήριες αρχές για τη Βιώσιμη Χωρική Ανάπτυξη της Ευρωπαϊκής ηπείρου 2000, θεματική στρατηγική για το αστικό περιβάλλον 2005, Αναθεωρημένη στρατηγική της Ε.Ε. για την αειφόρο ανάπτυξη 2006 κ.α) αλλά και λαμβάνοντας υπόψη το Ν. 2742/99 και το ΕΣΠΑ 2007-2013, ψηφίστηκε το Γενικό Πλαίσιο χωροταξικού σχεδιασμού και αειφόρου ανάπτυξης(ΦΕΚ 128/Α'/03-07-2008). Στο κείμενο αυτό τέθηκαν οι στρατηγικές κατευθύνσεις για την ολοκληρωμένη χωρική και αειφόρο ανάπτυξη στοχεύοντας:

- Στην ενίσχυση της θέσης της χώρας στο διεθνές επίπεδο μέσω της ανάδειξης του φυσικού και πολιτισμικού πλεονεκτήματος της χώρας και της αύξησης της ανταγωνιστικότητας και της ελκυστικότητας της ελληνικής οικονομίας
- Την ενίσχυση της εθνικής συνοχής και της περιφερειακής ανάπτυξης μέσω δράσεων για τον περιορισμό των ανισοτήτων μεταξύ των εθνικών περιφερειών, τη βελτίωσή της ποιότητας ζωής και του περιορισμού της αστικοποίησης
- Την προστασία του περιβάλλοντος μέσω δράσεων πρόληψης και αντιμετώπισης της ρύπανσης και φυσικών καταστροφών
- Την προσαρμογή της χώρας στα δεδομένα της κλιματικής αλλαγής μέσω της προώθησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας, την εξοικονόμηση ενέργειας και την προστασία των φυσικών πόρων

5.2 Η χρηματοδότηση δράσεων για την αειφόρο ανάπτυξη στην Ελλάδα

Όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο ενώ η υποχρέωση για την προστασία του περιβάλλοντος εισήχθη στο Σύνταγμα του 1974, οι σχετικές δράσεις και η χρηματοδότηση αυτών ουσιαστικά ξεκίνησαν με την είσοδο της Ελλάδας στην

Ευρωπαϊκή Ένωση το 1981 μέσω κυρίως των κοινοτικών πόρων που διατέθηκαν. Οι πρώτες προγραμματικές δράσεις στην προσπάθεια ανάπτυξης των περιφερειών της Ευρώπης μεταξύ των οποίων υπήρξε και η Ελλάδα αποτέλεσαν αρχικά τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) και εν συνέχεια το Α΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης (Α΄ ΚΠΣ). Κατά την πρώτη περίοδο χρηματοδοτήθηκαν κυρίως δράσεις για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας μέσω της διάθεσης πόρων για έργα υποδομής προκειμένου η Ελλάδα να συγκλίνει σταδιακά προς της λοιπές χώρες της Ε.Ε. και έτσι να ενισχυθεί το βιοτικό επίπεδο των Ελλήνων. Ωστόσο διατέθηκαν και κάποιοι πόροι είτε για την αντιμετώπιση τυχόν περιβαλλοντικών προβλημάτων που προέκυψαν είτε για την προστασία του περιβάλλοντος.

Κατά την περίοδο 1994-1999 εφαρμόστηκε το Β΄ Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης όπου συνεχίστηκε η χρηματοδότηση έργων για την οικονομική κυρίως ανάπτυξη της χώρας με έμφαση στα μεγάλα έργα υποδομής όπως την Εγνατία οδό, το μετρό της Αθήνας, ΠΑΘΕ κ.α. Οι δράσεις του Β΄ ΚΠΣ σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και εν γένει της αειφόρου ανάπτυξης επικεντρώθηκαν σε θέματα όπως στον τομέα της επεξεργασίας αστικών λυμάτων όσο και της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων. Ωστόσο η επενδύσεις σε μεγάλα έργα υποδομής όπως ο εκσυγχρονισμός του Σιδηρόδρομου, το μετρό της Αθήνας και η εν γένει ενίσχυση των Μέσων Μαζικής Μεταφοράς αλλά και οι επενδύσεις σε ενεργειακά έργα όπως τα αιολικά πάρκα και το φυσικό αέριο είχαν έμμεσες συνέπειες στο περιβάλλον και προώθησαν την έννοια της Αειφόρου ανάπτυξης.

Κατά την 3^η Προγραμματική περίοδο το χρονικό διάστημα 2000-2006 η χώρα έλαβε σημαντικούς χρηματοδοτικούς πόρους προκειμένου να επιτύχει την οικονομική σύγκλιση με τις υπόλοιπες χώρες της Ε.Ε. και να αποκτήσει μια ανταγωνιστική οικονομία. Μέσω του Γ΄ Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης και του Ταμείου Συνοχής χρηματοδοτήθηκαν δράσεις και έργα για όλες της πληθυσμιακές ομάδες (γυναίκες, άνεργοι, νέοι, κλπ.) αλλά και φορέων και οργανισμών (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις, επιχειρήσεις κλπ). Οι κύριοι τομείς παρεμβάσεων του Γ΄ ΚΠΣ μπορεί να συνοψιστούν σε:

- Την εκπαίδευση και κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου να βελτιωθεί και να αποκτήσει νέες γνώσεις και προσόντα
- Χρηματοδότηση των μεγάλων αναπτυξιακών έργων και υποδομών στον τομέα των συγκοινωνιών

- Τη στήριξη των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στην Ελλάδα προκειμένου να αυξήσουν την ανταγωνιστικότητά τους μέσω χρηματοδοτήσεων
- Τη στήριξη της γεωργίας μέσω του εκσυγχρονισμού και τη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας
- Στη βελτίωση της ζωής των κατοίκων της Ελλάδας μέσω περιβαλλοντικών δράσεων σε τομείς όπως το πόσιμο νερό τα απόβλητα, τα λύματα αλλά και δράσεων στον τομέα της υγείας και του πολιτισμού
- Την προώθηση και εισαγωγή της ανάπτυξης της κοινωνίας της πληροφορίας στην παιδεία, την οικονομία, τη δημόσια διοίκηση κ.α
- Την ισόρροπη σύγκλιση των περιφερειών της χώρας σε θέματα ανάπτυξης προκειμένου να ενισχυθεί η εθνική συνοχή (europa eu 2000)

Για τη διάθεση των πόρων που διατέθηκαν κατά το Γ' ΚΠΣ υλοποιήθηκαν 25 επιχειρησιακά προγράμματα σε επίπεδο εθνικό όσο και περιφερειακό και που αναφέρονται στους παραπάνω τομείς. Όλες οι δράσεις που υλοποιήθηκαν μέσω του Γ' ΚΠΣ συνέβαλλαν στην προώθηση της αειφόρου ανάπτυξης στην Ελλάδα ενισχύοντας την οικονομική ανάπτυξη με σεβασμό στο περιβάλλον και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου των πολιτών της χώρας. Εδώ θα πρέπει να επισημάνουμε ότι κατά την 3^η προγραμματική περίοδο το Ταμείο Συνοχής χρηματοδότησε πέρα από τον τομέα των μεταφορών και έργα και δράσεις σε θέματα περιβάλλοντος που αφορούσαν την παροχή πόσιμου νερού, τη διαχείριση στερεών αποβλήτων, θέματα αντιπλημμυρικής και δασικής προστασίας και διατήρησης της φυσικής κληρονομιάς (ec.europa 2015). Συμπερασματικά ο κύριος στόχος του Γ' ΚΠΣ αποτέλεσε η περαιτέρω ανάπτυξη της χώρας μέσω κυρίως της ολοκλήρωσης όλων των μεγάλων έργων υποδομών που ξεκίνησαν με το προηγούμενο πλαίσιο στήριξης. Μεσώ των διαρθρωτικών ταμείων της Ευρώπης όπως το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής διατέθηκαν πάνω από 5,5 δισεκατομμύρια ευρώ στον τομέα των μεταφορών από τα οποία το 60% δόθηκε σε έργα οδοποιίας(ec.europa 2015). Στα έργα που ξεκίνησαν ή ολοκληρώθηκαν συμπεριλαμβάνονται η Εγνατία οδός(όπου κατασκευάστηκαν 680 χλμ δρόμων), το αεροδρόμιο Ελ. Βενιζέλος στην Αθήνα, το μετρό της Αθήνας, η έναρξη των εργασιών του μετρό Θεσσαλονίκης κ.α. Ενδεικτικά κατασκευάστηκαν 680 χλμ δρόμων για την Εγνατία οδό μειώνοντας τη διαδρομή από την Ηγουμενίτσα μέχρι τα σύνορα με την Τουρκία σε έξι ώρες περίπου και συνδέοντας απομονωμένες περιοχές όπως την Ήπειρο και τη Δυτική Μακεδονία ενώ από την κατασκευή του μετρό της Αθήνας μειώθηκε σύμφωνα με

εκτιμήσεις η κυκλοφορία οχημάτων κατά 120.000 ημερησίως βελτιώνοντας το επίπεδο ζωής των κατοίκων και συμβάλλοντας θετικά στο περιβάλλον.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω του κανονισμού 1083/2006 έθεσε τις κατευθυντήριες γραμμές για την περίοδο 2007-2013 (4^η Προγραμματική Περίοδος) όπου κάθε κράτος-μέλος της Ε.Ε. θα εκπονούσε ένα εθνικό κείμενο για την στρατηγική ανάπτυξης του και βάση του οποίου θα εκπονούσε τα επιχειρησιακά προγράμματα του (2007-2013.espa.gr). Στόχος της στρατηγικής αποτέλεσε η προσπάθεια της Ε.Ε να εφαρμόσει πολιτικές συνοχής ώστε η δράσεις των Ταμείων να εναρμονιστούν με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την Ευρωπαϊκή Συνοχή συνδυάζοντας της προτεραιότητες της Ευρώπης και των εθνικών προγραμμάτων μεταρρύθμισης. Βασικοί στόχοι υπήρξαν η σύγκλιση των περιφερειών της Ε.Ε. των οποίων η ανάπτυξη υστερεί έναντι του μέσου κοινοτικού όρου, η Περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση των περιφερειών που δεν πληρούν τους όρους για την ένταξη στο στόχο της σύγκλισης ενώ μέσω του στόχου της Ευρωπαϊκής εδαφικής συνεργασίας περιφέρειες με χερσαία η θαλάσσια σύνορα προωθήθηκε η διακρατική και διαπεριφερειακή συνεργασία μέσω κοινών δράσεων και ανταλλαγών εμπειριών.

Με βάση τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του 2005 και τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την Πολιτική Συνοχής καταρτίστηκε το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ 2007 – 2013) που αποτέλεσε το κείμενο αναφοράς για τον προγραμματισμό των δράσεων των διαρθρωτικών Ταμείων και του Ταμείου Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης της περιόδου αυτής.

Το ΕΣΠΑ 2007-2013 διατυπώθηκε γύρω από πέντε βασικές θεματικές προτεραιότητες οι οποίοι αναφέρονται στην

- Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- Κοινωνία της γνώσης και της καινοτομίας
- Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή
- Θεσμικό Περιβάλλον
- Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως ένας τόπος επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης. (2007-2013.espa.gr).

Η επίτευξη των παραπάνω προτεραιοτήτων επιδιώχθηκε μέσω 13 Επιχειρησιακών Προγραμμάτων από τα όποια οχτώ καλύπτουν τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα

(ΕΠ) και τα υπόλοιπα πέντε αναφέρονται σε προγράμματα σε Περιφερειακό επίπεδο. Αναλυτικά τα τομεακά ΕΠ αναφέρονται σε

- Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξης
- Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας
- Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα
- Ψηφιακή Σύγκλιση
- Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού
- Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση
- Διοικητική Μεταρρύθμιση
- Τεχνική Υποστήριξης Εφαρμογής
- Εθνικό Αποθεματικό Απροβλέπτων,

ενώ τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) αναφέρονται σε πέντε χωρικές ενότητες και συγκεκριμένα τις περιοχές

- Μακεδονίας - Θράκης
- Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων
- Κρήτης και Νήσων Αιγαίου
- Θεσσαλίας - Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου
- Αττικής

Η προγραμματική περίοδος του ΕΣΠΑ 2007-2013 συνέπεσε χρονικά με την παγκόσμια οικονομική κρίση που έπληξε βαρύτερα την Ελλάδα όπου στο διάστημα αυτό το Ακαθάριστό Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ) μειώθηκε κατά 26%, η ανεργία ανήλθε στο 27,5% και μόνο το 53% του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ήταν απασχολούμενο. Το ΕΣΠΑ 2007-2013 χρηματοδοτήθηκε με ένα ποσό της τάξης των 15,8 δισεκατομμυρίων ευρώ μέσω του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του Ταμείου Συνοχής τα οποία αποτελούσαν το 99,8% των πόρων που διατέθηκαν καθώς λόγω της οικονομικής κρίσης και των μέτρων λιτότητας που επιβλήθηκαν στη χώρα η Εθνική συμμετοχή στο ΕΣΠΑ περιορίστηκε στο ελάχιστο προκειμένου να μπορούν να χρηματοδοτηθούν δράσεις χωρίς την ανάγκη για διάθεση εκτεταμένων εθνικών πόρων. Οι πόροι του ΕΣΠΑ διατέθηκαν κυρίως στους τομείς της έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, στη στήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων, στη βελτίωση των υποδομών μεταφορών και σε

περιβαλλοντικές δράσεις. Λόγω της οικονομικής κρίσης που έπληξε τη χώρα και τις επιχειρήσεις κατά τη διάρκεια του ΕΣΠΑ 2007-2013 μεγάλο μέρος των πόρων του προγράμματος μεταφέρθηκε από ένα τομέα δράσεις σε άλλον όπως η μετατόπιση πόρων από τα ΕΠ για το περιβάλλον στο ΕΠ για την στήριξη της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικότητας. Χαρακτηριστικό της μετατόπισης πόρων αποτελεί το γεγονός ότι η χρηματοδότηση σε δράσεις για την ενίσχυση των επιχειρήσεων αυξήθηκε από 12% σε 19% (ec Europa) .

Παρακάτω θα αποτυπωθούν συνοπτικά μερικές από τις δράσεις και τα έργα που χρηματοδοτήθηκαν κατά τη διάρκεια του ΕΣΠΑ 2007-2013. Θα πρέπει να τονιστεί ότι ένα μεγάλο μέρος των έργων του ΕΣΠΑ είναι συνέχειες του Γ' ΚΠΣ καθώς δεν είχαν ολοκληρωθεί την προηγούμενη προγραμματική περίοδο (έργα-γέφυρα). Στον τομέα των μεταφορών κατασκευάστηκαν και αποπερατώθηκαν νέοι δρόμοι και αναβαθμίστηκαν υπάρχοντες σε όλη την επικράτεια προκειμένου να υπάρξει βελτίωση της διασύνδεσης τόσο εντός της χώρας όσο και με τα γειτονικά κράτη. Επιπλέον συνεχίστηκε η κατασκευή της βασικής γραμμής του Μετρό Θεσσαλονίκης σε συνέχεια των προηγούμενων πλαισίων στήριξης. Στον τομέα του ΕΠ Περιβάλλοντος εντάχθηκαν μια σειρά από έργα για την βελτίωση της διαχείρισης των υδάτινων πόρων, την κατασκευή εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων, την κατασκευή δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης αλλά και έργα για ενεργειακές αναβαθμίσεις κτιρίων. Στη συνέχεια της εργασίας θα αναφερθούν τα έργα που πραγματοποιήθηκαν στο Δήμο Έδεσσας και που χρηματοδοτήθηκαν από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Όπως προαναφέρθηκε ένα σημαντικό κομμάτι της χρηματοδότησης του προγράμματος αποδόθηκε σε δράσεις για τη βελτίωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και την έρευνα και ανάπτυξη (anartychi gon 2016). Στον τομέα αυτό χρηματοδοτήθηκαν επιχειρήσεις μέσω του αναπτυξιακού Νόμου 3299/2004 προκειμένου να ανταπεξέλθουν στις επικρατούσες οικονομικές συνθήκες αλλά και στηρίχτηκαν νέες ιδέες και επιχειρηματικές κινήσεις (start ups). Στα πλαίσια των ταμείων JEREMIE & JESSICA εντάχθηκαν οι περιφέρειες της Ελλάδας μέσω των ΠΕΠ προκειμένου να στηρίξουν μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις που βρίσκονται στα γεωγραφικά τους όρια είτε για την απευθείας χρηματοδότηση των επιχειρήσεων είτε μέσω συμπράξεων του Δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ).

Το βασικότερο εργαλείο στη προσπάθεια περαιτέρω ανάπτυξης της Ελλάδας και εξόδου από την οικονομική κρίση αποτελεί το Εταιρικό Σύμφωνο για το πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2014-2020 το οποίο συγχρηματοδοτείται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και

Επενδυτικά Ταμεία. Στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελεί το εργαλείο για την προσπάθεια επίτευξης των στόχων που έχουν τεθεί προωθώντας την ανάπτυξη των κρατών με όρους βιωσιμότητας, έμφασης στην καινοτομία και απευθυνόμενη σε όλους τους πολίτες και της αντιμετώπισης των διαρθρωτικών προβλημάτων της χώρας.

Τα χρηματοδοτικά εργαλεία που προσφέρει το ΕΣΠΑ 2014-2020 απευθύνονται κατά κύριο λόγο σε μια σειρά από δράσεις που αποτυπώνονται στους παρακάτω κλάδους οι οποίο αναμένεται ότι θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάκαμψη και μεγέθυνση της χώρας και στους οποίους διακρίθηκε ότι η Ελλάδα μπορεί να διαθέτει η διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα.

- Υγεία,
- Ενέργεια
- Περιβάλλον και αειφόρο ανάπτυξη
- Μεταφορές
- Τουρισμός και Πολιτισμός
- Πληροφορικής και Επικοινωνίας κ.α

Μέσω του ΕΣΠΑ καλούνται οι Περιφερειακές Ενότητες της Ελλάδας να διακρίνουν και να χρηματοδοτήσουν τις δράσεις εκείνες που εντάσσονται στους παραπάνω τομείς και που θα συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη με όρους βιωσιμότητας που θα βοηθήσουν τη χώρα στη προσπάθεια της για ανάκαμψη και επίτευξης της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020»(espa 2016).

Οι κύριοι άξονες και κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ 2014-2020 και οι χρηματοδοτικές προτεραιότητες αυτού επικεντρώνονται στην

- Προσπάθεια για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων στο διεθνές περιβάλλον μέσω έμφασης στην έρευνα και την καινοτομία
- Ενίσχυση της εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης προκειμένου να υπάρξει ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού
- Προστασία του περιβάλλοντος μέσω δράσεων για μείωση των εκπεμπόμενων ρύπων και την μετάβαση της χώρας σε μια οικονομία φιλικότερη στο περιβάλλον

- Ανάπτυξη των δικτύων υποδομών και μεταφορών
- Ενίσχυση του ρόλου και της αποτελεσματικότητας του κράτους σε όλα τα επίπεδα διακυβέρνησής

Το ΕΣΠΑ 2014-2020 αποτελείται από 20 Προγράμματα και συγκεκριμένα από 7 τομεακά προγράμματα που αφορούν όλη την επικράτεια και από 13 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ) για κάθε Περιφέρεια χωριστά. Ενδεικτικά μπορούμε να αναφέρουμε τα 7 τομεακά προγράμματα καθώς αφορούν δράσεις που απευθύνονται σε όλη την επικράτεια. Οι τομείς αυτό είναι:

- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα, Επιχειρηματικότητα και Καινοτομία» (ΕΠΑνΕΚ) με στόχο την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων σε κλάδους όπως τον τουρισμό, την μεταποίηση και τον αγροτικό τομέα όπου μπορεί να υπάρξει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα της χώρας
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΥΜΕΠΕΡΑΑ) μέσω του οποίου χρηματοδοτούνται βασικά έργα υποδομών στους τομείς των μεταφορών όπως την ανάπτυξη και τον εκσυγχρονισμό των σιδηροδρομικών διασυνδέσεων, την κατασκευή και αποπεράτωση των μεγάλων οδικών έργων, τον εκσυγχρονισμό των λιμένων και αεροδρομίων και του περιβάλλοντος (προστασία αυτού, μετάβαση σε ΑΠΕ)
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» για τη στήριξη των θέσεων εργασίας, την ένταξη στην αγορά εργασίας ευάλωτων κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού, τις επενδύσεις στη δια βίου μάθηση και εν γένει την αύξηση της απασχόλησης
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα»
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Τεχνική Βοήθεια»
- Πρόγραμμα «Αγροτική Ανάπτυξη» (ΠΑΑ) σε εθνικό επίπεδο για την στήριξη του αγροτικού τομέα μέσω της αύξησης της ανταγωνιστικότητας αυτού
- Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Αλιείας και Θάλασσας»

5.3 Ο Ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην Ελλάδα στην προστασία του περιβάλλοντος

Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ Βαθμού, δηλαδή οι Δήμοι και οι Περιφερειακές Ενότητες, αποτελούν τον βαθμό διοίκησης που βρίσκεται εγγύτερα στους ανθρώπους και στα προβλήματα τους και οι οποίοι τους αντιπροσωπεύουν και τους εκφράζουν, επιδρώντας άμεσα στους κατοίκους των περιοχών τους, ενημερώνοντας τους, καθοδηγώντας τους και κατανοώντας τις ανάγκες και τους προβληματισμούς τους.

Όπως αποτυπώθηκε στην ανάλυση που έγινε παραπάνω, η ενσωμάτωση των αποφάσεων των διεθνών διασκέψεων και συνθήκων στην εθνική και τοπική νομοθεσία αλλά και η εφαρμογή τους στις πολιτικές και δράσεις σε εθνικό και τοπικό επίπεδο αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη της αιεφόρου ανάπτυξης. Σε τοπικό επίπεδο και ειδικότερα στον αστικό και αγροτικό χώρο αποτυπώνονται με τον εμφανέστερο τρόπο τα περιβαλλοντικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι άνθρωποι στην καθημερινότητα τους και για τα οποία οι τοπικές αρχές μπορούν να επέμβουν. Όμως τόσο η εισαγωγή των απαραίτητων ρυθμίσεων στην νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και την βιώσιμη ανάπτυξη όσο και οι πολιτικές που εφαρμόζει η κεντρική διοίκηση μέσω της κυβερνήσεως και των υπουργείων, δεν εξασφαλίζουν την επίτευξη και την επιτυχία της αιεφορίας, χωρίς την θετική ανταπόκριση και άμεση συμμετοχή των τοπικών αρχών, φορέων και των απλών πολιτών. Εξάλλου, σε τοπικό επίπεδο εμφανίζονται και συγκρούονται οι έννοιες της επίτευξης της οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης από τη μια πλευρά με την ισόρροπη περιβαλλοντική προστασία από την άλλη, όμως και σε τοπικό επίπεδο λύνονται και τα όποια προβλήματα ανακύπτουν.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτού του χάσματος που καλείται να αντιμετωπίσει και να γεφυρώσει η βιώσιμη ανάπτυξη, αποτελούν οι σφοδρές συγκρούσεις που συντελούνται μεταξύ κοινωνικών ομάδων και πολιτών στην περιοχή των Σκουριών στη Χαλκιδική για την εξόρυξη μεταλλευμάτων. Εκεί συγκρούονται οι υποστηρικτές της οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής με τους πολίτες που αντιδρούν στην αξιοποίηση του χώρου υποστηρίζοντας ότι θα επέλθει περιβαλλοντική καταστροφή του χώρου με ανεπανόρθωτες ζημιές. Η εφαρμογή των δράσεων απαιτεί την ανάγκη ευαισθητοποίησης και ενστερνισμού των κοινωνιών και των πολιτών σε θέματα

περιβαλλοντικών προβλημάτων καθώς από μόνες τους οι προσπάθειες που γίνονται σε διεθνή επίπεδο δεν θα επιτύχουν χωρίς την συμμετοχή των πολιτών, των τοπικών αρχών και φορέων. Η σημασία που δίδεται στη συμμετοχή των πολιτών αποτυπώνεται εμφατικά στο Ν.3463/2006(ΦΕΚ Α' 114/08-06-2006) όπου αναφέρεται ρητά ότι «Οι δημοτικές και κοινοτικές αρχές προωθούν τη λαϊκή συμμετοχή στις τοπικές υποθέσεις, την ευαισθητοποίηση και οργάνωση των δημοτών και κατοίκων για την έρευνα, τον εντοπισμό, την καταγραφή και την επίλυση των τοπικών προβλημάτων και αναγκών των κατοίκων των τοπικών ή δημοτικών διαμερισμάτων και μεμονωμένων συνοικιών κάθε Δήμου ή Κοινότητας». Εξάλλου από την εποχή της συνόδου του Ρίο και του κειμένου της Τοπικής Ατζέντας 21 η συμμετοχή των πολιτών θεωρείται ως ένα καθοριστικό χαρακτηριστικό της αειφόρου ανάπτυξης (Meadowcroft 2004:1). Η επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο συνδέεται πέρα από τη συμμετοχή των πολιτών και με τον ρόλο που παίζουν σε αυτή οι τοπικές αρχές, οι οποίες έχουν μια σειρά αρμοδιοτήτων μεταξύ των οποίων η συντήρηση και λειτουργία των υποδομών, η δόμηση, η εφαρμογή τοπικών πολιτικών άλλα και επιβολή περιορισμών για το περιβάλλον και γενικότερα την εφαρμογή των εθνικών πολιτικών σε τοπικό επίπεδο.

Όπως θα δούμε και παρακάτω οι τοπικές αρχές και σε πρωταρχικό βαθμό οι Δήμοι στην Ελλάδα διαχειρίζονται μια σειρά από τομείς ευθύνης τους όπως η αποκομιδή απορριμμάτων, η ανακύκλωση, η παροχή πόσιμου νερού και αρδευτικής παροχής, την διαχείριση των αποβλήτων, έργα οδοποιίας σε αστικές και αγροτικές περιοχές, την δημιουργία χώρων στάθμευσης και ελεύθερων χώρων και άλλα στα οποία θα αναφερθούμε διεξοδικά παρακάτω αναλύοντας την περίπτωση του Δήμου Έδεσσας.

Τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα μετά τη σύνοδο του Ρίο ο ρόλος των τοπικών κοινωνιών και των πολιτών στην διαμόρφωση πολιτικής και στη διακυβέρνηση των κρατών έχει αναβαθμιστεί σημαντικά, προκείμενου από απλοί παρατηρητές κι αποδέκτες πολιτικών να προαχθούν σε συνδιαμορφωτές αυτών. Η γιγάντωση της συζήτησης σε θέματα αειφόρου ανάπτυξης που συντελέστηκε μετά και τις διεθνείς διασκέψεις που διοργανώθηκαν για το περιβάλλον και που συμβάδισε με την αύξηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων που συντελέστηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο (όπως η αύξηση της μέσης θερμοκρασίας και το φαινόμενο του θερμοκηπίου αλλά και με γεγονότα οικολογικής καταστροφής στη προσπάθεια των κρατών για οικονομική ανάπτυξη όπως η έκρηξη στο Πυρηνικό εργοστάσιο του Τσερνόμπιλ στην Ουκρανία, η

διαρροή πετρελαίου στον κόλπο του Μεξικού και το πυρηνικό ατύχημα στη Φουκοσίμα της Ιαπωνίας) πέρα από την συζήτηση για τα κοινά προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα και οι κοινωνίες σε παγκόσμια κλίμακα, έχει επιφέρει στο προσκήνιο την μεταφορά αρμοδιοτήτων σε τοπικό επίπεδο και τη λήψη φιλόδοξων δράσεων τοπικού χαρακτήρα συχνά σε συνεργασία με άλλες τοπικές αρχές και φορείς.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση και των δυο βαθμίδων κατέχει σημαίνοντα ρόλο στην προστασία του περιβάλλοντος και στην προσπάθεια για υλοποίηση δράσεων αειφόρου ανάπτυξης στην ευρύτερη περιοχή τους. Σε τοπικό επίπεδο το εύρος των απαιτούμενων δράσεων είναι μικρότερο, υπάρχει άμεση γνώση των ιδιαιτεροτήτων της περιοχής, επίγνωση των τομέων στους οποίους υφίστανται συγκεκριμένες ανάγκες αλλά και εγγύτητα στα προβλήματα που αντιμετωπίζει η περιοχή αναφορικά με θέματα που άπτονται των αρμοδιοτήτων των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.).

Επιπλέον, η πίεση κοινωνικών ομάδων και πολιτών που υπάρχει για ανάληψη μέτρων είναι περισσότερα αισθητή ενώ οι πολίτες εμπλέκονται και επιδρούν άμεσα στις απαραίτητες ενέργειες. Έχοντας επίγνωση των ιδιαιτεροτήτων που επικρατούν στην περιοχή τους, οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης μπορούν να προβούν σε συγκεκριμένες δράσεις και ενέργειες προκειμένου να συμβάλλουν στην βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων τους και να προωθήσουν ένα πρόγραμμα στοχευμένης περιβαλλοντικής διαχείρισης. Η ικανότητα των τοπικών αρχών κάθε περιοχής για ανάληψη δράσεων αειφόρου ανάπτυξης και ο βαθμός επίτευξης αυτών εξαρτάται σε τελική ανάλυση όμως από την παραχώρηση αρμοδιοτήτων από την κεντρική εξουσία στην τοπική αυτοδιοίκηση. Επιπλέον, ενώ συχνά υπάρχει η βούληση των τοπικών αρχών να εφαρμόσουν πολιτικές αειφόρου ανάπτυξης αυτές μπορεί να μένουν στις καλές προθέσεις λόγω έλλειψης των απαραίτητων πόρων.

Ένα πρώτο βήμα έγινε με το Νόμο «Καποδίστρια» στον οποίο θα αναφερθούμε επιγραμματικά καθώς έχει αντικατασταθεί με νεότερο νόμο. Η Διοικητική ανασυγκρότηση της χώρας μέσω του Ν.2503/97 «Διοίκηση, οργάνωση, στελέχωση της Περιφέρειας, ρύθμιση θεμάτων για την τοπική αυτοδιοίκηση» επέφερε μια σειρά από μεταβιβαζόμενες αρμοδιότητες στις νεοσυσταθείσες περιφέρειες και στις διευθύνσεις αυτών όπως η Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωροταξίας, Δασών κ.α και που αφορούσαν περιβαλλοντικά και αναπτυξιακά θέματα. Σημαντικό βήμα στην υποστήριξη

των περιβαλλοντικών δράσεων των Ο.Τ.Α. αποτελεί η ψήφιση του Νόμου 3852/2010 (ΦΕΚ 87/07.06.2010 τεύχος Α') «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης». Ακολουθώντας το παράδειγμα άλλων ευρωπαϊκών χώρων οι οποίες ανέπτυξαν το απαραίτητο νομοθετικό πλαίσιο προκειμένου να παράσχουν στους τοπικούς φορείς αυτοδιοίκησης τα εφόδια εκείνα που θα τους επέτρεπαν να χαράξουν και να εφαρμόσουν προγράμματα και δράσεις αειφόρου ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος, η ελληνική κεντρική διοίκηση προέβη στην ψήφιση του ανωτέρου νόμου. Ο ν.3852/2010 δίνει τα απαραίτητα εργαλεία και της αναγκαίες αρμοδιότητες στις τοπικές αρχές της χώρας προκειμένου αυτές να μπορούν να εφαρμόσουν περιβαλλοντικές δράσεις και πολιτικές με στόχο τη βιώσιμη ανάπτυξη της περιοχής ευθύνης τους, λαμβάνοντας υπ' όψη τις δικές τους ανάγκες και προτεραιότητες αλλά και να συμβάλλουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο προστασίας του περιβάλλοντος προς όφελος όλων και όχι μόνο εντός των στενών διοικητικών τους ορίων.

Αναλύοντας περαιτέρω το Πρόγραμμα Καλλικράτης διακρίνεται η βούληση του νομοθέτη στην παραχώρηση μιας σειράς σημαντικών αρμοδιοτήτων αφαιρώντας της από την κεντρική διοίκηση, που αναλαμβάνει επιτελικό ρόλο και κατανέμοντας τις στους Ο.Τ.Α α' και β' βαθμού ήτοι τους Δήμους και της νεοσυσταθείσες Περιφέρειες αντίστοιχα. Όπως αναφέρεται στην αιτιολογική έκθεση του Ν.3852/2010 *«οι νέοι δήμοι, με τους κατάλληλους ανθρώπινους και οικονομικούς πόρους, θα μπορούσαν πλέον να αναλάβουν ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων που θα έπρεπε, σε ένα σύγχρονο κράτος, να ασκούνται κοντά στον πολίτη και με επίγνωση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων»*. Η μεταφορά αρμοδιοτήτων πέρα από την αποσυμφόρηση της κεντρικής διοίκησης η οποία θα μπορεί να επικεντρωθεί στον εποπτικό της ρόλο αλλά και στην δημιουργία και νομοθέτηση των κατάλληλων εργαλείων συμβάλει στην ανάδειξη των δυο βαθμίδων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης σε πρωταγωνιστές στην προσπάθεια για τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη εισάγοντας ένα νέο μοντέλο προσανατολιζόμενο στις ανάγκες και προκλήσεις της αειφόρου ανάπτυξης χωρίς να διακινδυνεύει τις μελλοντικές γενιές. (αιτιολογική έκθεση Καλλικράτης).

Η ενίσχυση των Δήμων και Περιφερειών αναδεικνύει τον σημαντικό ρόλο των Ο.Τ.Α. στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών στους κατοίκους που διανέμουν στα διοικητικά τους όρια έχοντας το συγκριτικό πλεονέκτημα της εγγύτητας και αμεσότητας προς τους πολίτες

και την εγγενή γνώση των ιδιαιτεροτήτων κάθε περιοχής. Με αυτόν τον τρόπο οι Ο.Τ.Α. αναδεικνύονται ως κύριοι φορείς που θα μπορούν να εκπονούν και να σχεδιάζουν δράσεις και έργα προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος όσο και μείωσης ή προσαρμογής στις κλιματικές αλλαγές ανταποκρινόμενοι στο ρόλο τους ως πυλώνες της αειφόρου ανάπτυξης. Σύμφωνα με τον Ν.3852/2010 οι Ο.Τ.Α. α' και β' βαθμού ενισχύονται θεσμικά με νέες αρμοδιότητες και καθήκοντα τα οποία όπως έχουμε προαναφέρει μπορούν να συμβάλλουν στον σχεδιασμό δράσεων περιβαλλοντικής προστασίας χωρίς να διακινδυνεύσει η οικονομική ανάπτυξη των περιοχών αλλά αντιθέτως να βοηθήσει σε αυτήν. Κρίνεται σκόπιμο να αναφέρουμε μια σειρά από αυτές που αφορούν θέματα αειφόρου ανάπτυξης:

- Η προστασία, η αξιοποίηση και η εκμετάλλευση των τοπικών φυσικών πόρων και περιοχών, των ιαματικών πηγών και των ήπιων ή ανανεώσιμων μορφών ενέργειας, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση των σχετικών έργων και εγκαταστάσεων, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.
- Η μελέτη, κατασκευή και εκμετάλλευση βιοτεχνικών κέντρων και κτιρίων σε ειδικές βιοτεχνικές και βιομηχανικές ζώνες καθορισμένες βάση του πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού.
- Η παροχή γνώμης για τον καθορισμό Βιομηχανικών και Επιχειρησιακών Περιοχών (ΒΕΠΕ) και για τη Μελέτη Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.
- Η εκπόνηση και εφαρμογή προγραμμάτων έρευνας και τεχνολογίας για την ανάπτυξη της περιοχής τους.
- Ο σχεδιασμός, η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση υποδομών όπως έργα οδοποιίας, συστήματα άρδευσης, αντιπλημμυρικά και εγγειοβελτιωτικά έργα.
- Η διοίκηση και εκμετάλλευση των χώρων της ζώνης του λιμένα δικαιοδοσίας τους, καθώς και η κατασκευή και συντήρηση των αναγκαίων λιμενικών έργων.
- Η εκμετάλλευση των δημοτικών δασών.
- Η διαχείριση των δημοτικών και των παραχωρούμενων καλλιεργητικών εκτάσεων και βοσκοτόπων.
- Η εκπόνηση τοπικών προγραμμάτων για την προστασία και αναβάθμιση του φυσικού, αρχιτεκτονικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος, στο πλαίσιο των εθνικών και ευρωπαϊκών πολιτικών.
- Η προστασία και διαχείριση των υδάτινων πόρων.

- Η προστασία του εδάφους και των εσωτερικών υδάτων.
- Η καταπολέμηση της ρύπανσης στην περιοχή τους.
- Η καθαριότητα όλων των κοινόχρηστων χώρων της εδαφικής τους περιφέρειας, η αποκομιδή και διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και η κατασκευή, συντήρηση και διαχείριση συστημάτων αποχέτευσης και βιολογικού καθαρισμού.
- Η διαχείριση στερεών αποβλήτων, σε επίπεδο προσωρινής αποθήκευσης, μεταφόρτωσης, επεξεργασίας, ανακύκλωσης και εν γένει αξιοποίησης, διάθεσης, λειτουργίας σχετικών εγκαταστάσεων, κατασκευής μονάδων επεξεργασίας και αξιοποίησης, καθώς και αποκατάστασης υφιστάμενων χώρων εναπόθεσης (ΧΑΔΑ). Η διαχείριση πραγματοποιείται σύμφωνα με τον αντίστοιχο σχεδιασμό που καταρτίζεται από την Περιφέρεια.
- Η παροχή συνδρομής στην αρμόδια πυροσβεστική υπηρεσία, με κάθε πρόσφορο μέσο που διαθέτουν, για την αντιμετώπιση πυρκαγιών, ιδίως σε περιοχές που έχουν δασικό χαρακτήρα.
- Η μέριμνα, σύμφωνα με τις ισχύουσες πυροσβεστικές διατάξεις, για την τήρηση των υποχρεώσεων καθαρισμού, από τους ιδιοκτήτες των οικοπέδων και λοιπών ακάλυπτων χώρων, καθώς και η υποχρέωση αυτεπάγγελτου καθαρισμού από τους δήμους, σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των υπόχρεων.
- Η μελέτη, διαχείριση και εκτέλεση προγραμμάτων οικιστικής και πολεοδομικής ανάπτυξης.
- Η συμμετοχή τους σε θέματα πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσεων γης, όπως αυτή προβλέπεται από την κείμενη νομοθεσία.
- Η λήψη μέτρων για την αποκατάσταση και ανάπλαση των περιοχών της περιφέρειάς τους, κυρίως σε περιοχές όπου αναπτύσσεται εκμετάλλευση ορυκτού πλούτου ή εγκαθίστανται μονάδες επεξεργασίας αποβλήτων.
- Η έκδοση οικοδομικών αδειών.
- Ο έλεγχος εφαρμογής ρυμοτομικών σχεδίων στο έδαφος πριν την έγκριση των πινακίδων εφαρμογής.
- Η παρακολούθηση του προγράμματος «Καθαρές Ακτές- Καθαρές Θάλασσές» του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.
- Η σύσταση και λειτουργία Γραφείων Γεωργικής Ανάπτυξης (ΓΓΑ).

- Η μελέτη και εκτέλεση έργων τεχνικής υποδομής, τοπικής σημασίας, που αφορούν στη γεωργία, την κτηνοτροφία και την αλιεία.
- Η έρευνα και μελέτη κάθε θέματος για την ανάπτυξη της γεωργίας, της κτηνοτροφίας και της αλιείας, καθώς και η διατήρηση του αγροτικού, κτηνοτροφικού και αλιευτικού πληθυσμού στις εστίες τους.
- Η σύνδεση αγροτικής παραγωγής και τουριστικής ανάπτυξης.
- Η άσκηση εποπτείας και ελέγχου στον τομέα της αλιείας στην περιοχή δικαιοδοσίας του δήμου.
- Η κατάρτιση μελετών και η σύνταξη εκλαϊκευμένων εντύπων που αφορούν δραστηριότητες θαλάσσιας αλιείας, υδατοκαλλιεργειών και προστασίας των υδάτινων οικοσυστημάτων.

Από τα παραπάνω προκύπτει η βούληση του νομοθέτη να παραχωρήσει ένα σημαντικό κομμάτι αρμοδιοτήτων στους φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης προκειμένου να επιτελέσουν το ρόλο τους ως το βαθμό διοίκησης που βρίσκεται κοντά στον πολίτη. Εξάλλου και όπως αναλύθηκε στα προηγούμενα κεφάλαια η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω των χρηματοδοτικών ταμείων αποδίδει ένα μεγάλο ποσοστό των διαθέσιμων κονδυλίων σε δράσεις της Τοπικής Αυτοδιοίκησης κυρίως δια μέσου των περιφερειακών προγραμμάτων.

Κεφάλαιο 6

Η περίπτωση του Δήμου Έδεσσας

Έχοντας αναφερθεί στα προηγούμενα κεφάλαια στο θεωρητικό υπόβαθρο της αειφόρου ανάπτυξης και την διαχρονική πορεία αλλά και αναλύοντας τα δίκτυα συνεργασίας που αναπτύχθηκαν σε παγκόσμιο επίπεδο ώστε να μπορέσουν οι τοπικές κοινότητες να συμμετέχουν από τη μεριά τους στη προσπάθεια των σκοπών της αειφόρου ανάπτυξης θα αναφερθούμε στο Δήμο της Έδεσσας και τις δράσεις που ανέλαβε για την επίτευξη των στόχων που έχει θέσει κυρίως μέσα από τη συμμετοχή του στο δίκτυο συνεργασίας του Συμφώνου των Δημάρχων.

Ο Δήμος Έδεσσας αντιλαμβανόμενος της προκλήσεις που απορρέουν από την κλιματική αλλαγή αλλά και τις δυνατότητες που διαθέτουν οι τοπικές κοινωνίες στη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων, ως φορέας διοίκησης που βρίσκεται κοντύτερα στην καθημερινότητα του πολίτη, προσχώρησε στο «Σύμφωνο των Δημάρχων» στις 23 Ιουνίου 2011 κατόπιν της με αριθμό 202/2011 απόφασης του Δημοτικού Συμβουλίου Έδεσσας. Με τη συμμετοχή του στο Σύμφωνο ο Δήμος, πέρα από την δυνατότητα που του παρέχεται να επέμβει άμεσα στην καθημερινότητα των κατοίκων βελτιώνοντας την ποιότητα ζωής τους, αποσκοπεί περαιτέρω και στην μείωση των λειτουργικών του εξόδων μέσω της εξοικονόμησης ενεργειακών πόρων αλλά και την ανάπτυξη έργων ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ανταποκρινόμενος και στις προκλήσεις που επέφερε στην Ελλάδα η παρατεταμένη οικονομική κρίση και η μείωση των Κεντρικών Αυτοτελών Πόρων (ΚΑΠ) που διατίθενται στους Ο.Τ.Α. από την Κεντρική Διοίκηση. Στην προσπάθεια αυτή ο Δήμος Έδεσσας δεσμεύτηκε στην μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) κατά 37,6% έως το 2020 με έτος αναφοράς το 2010, υπερβαίνοντας κατά πολύ το στόχο που είχε θέσει η πρωτοβουλία του Συμφώνου των Δημάρχων για μείωση των εκπομπών

διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και που αναφερόταν σε ένα ποσοστό κατά τουλάχιστον 20%.

Για την υλοποίηση των δεσμεύσεων που αναλαμβάνει ο Δήμος ακολουθήθηκαν τα εξής στάδια:

Αρχικά πραγματοποιήθηκε η καταγραφή των εκπομπών CO₂ με έτος αναφοράς το 2010 για το οποίο υπάρχουν στοιχεία. Στη συνέχεια συντάχθηκε το απαραίτητο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας (ΣΔΑΕ) που αποτελεί το επίσημο έγγραφο με το οποίο ο Δήμος δηλώνει το στόχο του για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (dimosedessas.gov 2013). Προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος που έχει θέσει ο Δήμος υπάρχουν διάφοροι τομείς στους οποίους μπορεί να επέμβει είτε άμεσα με δικές του ενέργειες είτε έμμεσα με τη κατάλληλη ενημέρωση. Ενδεικτικά οι τομείς αυτοί είναι:

- Τα Δημοτικά κτήρια στα όρια του Δήμου
- Ο δημοτικός φωτισμός
- Ο δημοτικός στόλος
- Τα μέσα μαζικής μεταφοράς που κινούνται στα όρια του Δήμου
- Την προσέλκυση επενδύσεων για δράσεις Α.Π.Ε.
- Τον γενικό πολεοδομικό σχεδιασμό
- Εφαρμογή κανόνων αειφόρου ανάπτυξης στις δημόσιες συμβάσεις

Επίσης με έμμεσες ενέργειες που αφορούν:

- Τις ιδιωτικές μεταφορές
- Τις εμπορικές μεταφορές
- Στις κατοικίες των κατοίκων της περιοχής
- Στα κτίρια του τριτογενή τομέα
- Δράσεις ευαισθητοποίησης πολιτών και φορέων

Στα παρακάτω κεφάλαια θα αναφερθούμε διεξοδικά στους τομείς όπου ο Δήμος Έδεσσας έχει άμεση δυνατότητα επέμβασης όπως τα δημοτικά κτίρια, ο δημοτικός φωτισμός, σε θέματα αστικής ανάπλασης, στις περιβαλλοντικές δράσεις του Δήμου και άλλες που αναλύονται παρακάτω.

6.1 Η Ταυτότητα του Δήμου Έδεσσας

Πρώτου ξεκινήσει η ανάλυση των δράσεων που έχει αναλάβει ο Δήμος Έδεσσας στα πλαίσια του Σύμφωνου των Δημάρχων στο οποίο συμμετέχει κρίνεται σκόπιμο να αναφερθούν λίγα λόγια για τον Δήμο Έδεσσας και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του. Ο Δήμος Έδεσσας ανήκει στο Νομό Πέλλας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και αποτελεί καθολικό διάδοχο των πρώην Δήμων Έδεσσας και Βεγορίτιδας οι οποίοι συνενώθηκαν με την εφαρμογή του Ν. 3852/2010/ΦΕΚ 87Α («Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης»). Με την εφαρμογή του παραπάνω Νόμου ο Δήμος Έδεσσας συγκροτείται από τη Δημοτική Ενότητα Έδεσσας και Δημοτική Ενότητα Βεγορίτιδας οι οποίες με τη σειρά τους αποτελούνται από 15 Δημοτικές και Τοπικές Κοινότητες. Ο Δήμος Έδεσσας συνορεύει με τον Δήμο Σκύδρας και τον Δήμο Αριδαίας της Περιφερειακής Ενότητας (ΠΕ) Πέλλας όπως και με τον Δήμο Αμυνταίου της Π.Ε. Φλώρινας και τον Δήμο Νάουσας της Π.Ε. Ημαθίας. Ο Δήμος Έδεσσας με τον Νόμο 1892/31-07-1990 (Φ.Ε.Κ. 101/τ. Α'/31-07-1990) έχει χαρακτηριστεί ως παραμεθόρια περιοχή καθώς βρίσκεται στα σύνορα με την Π.Γ.Δ.Μ. χωρίς ωστόσο να υπάρχει συνοριακή διάβαση.

Ο Δήμος εξαπλώνεται σε μία έκταση περίπου 600 χλμ² και αναπτύσσεται μεταξύ των ορεινών όγκων του όρους Βόρας στα βόρεια και του όρους Βερμίου στα νότια ενώ χαρακτηρίζεται από μεγάλες υψομετρικές διαφορές καθώς στα βορειοδυτικά όρια υπάρχει ο Παραδοσιακός οικισμός του Αγίου Αθανασίου σε υψόμετρο 1200 μέτρων στους πρόποδες του όρους Βόρας (Καϊμακτσαλάν) και από την άλλη στα Νότια βρίσκεται η κοιλάδα του Δήμου που βρίσκεται σε υψόμετρο 80 μέτρων. Στην περιοχή υπάρχει μια πληθώρα από φυσικά αξιοθέατα και περιοχές φυσικού κάλους όπως ο ποταμός Έδεσσαίος που καταλήγει στους Καταρράκτες της Έδεσσας με τον Καταρράκτη Καράνο να αποτελεί τον μεγαλύτερο καταρράκτη στα Βαλκάνια, ο υδροβιότοπος Άγρας-Βρυτών- Νησίου με μεγάλη ποικιλία πανίδας και χλωρίδας, τη λίμνη Βεγορίτιδας, το όρος Βόρας στο οποίο βρίσκεται το ομώνυμο χιονοδρομικό κέντρο που βρίσκεται σε υψόμετρο 2000 και πλέον μέτρων κ.α.

Έδρα του Δήμου αποτελεί η πόλη της Έδεσσας η οποία αποτελεί ταυτόχρονα και πρωτεύουσα του Νομού Πέλλας και της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας. Η πόλη της Έδεσσας βρίσκεται σε απόσταση 95 χιλιομέτρων από την Θεσσαλονίκη με την οποία

συνδέεται μέσω ενός παλαιού οδικού δικτύου κυρίως στα όρια της Περιφερειακής Ενότητας Πέλλας και μέσω σιδηροδρομικής σύνδεσης η οποία ωστόσο λειτουργεί με περιορισμένα δρομολόγια και με χάραξη που περνάει από το γειτονικό Νομό Ημαθίας με αποτέλεσμα τον αυξημένο χρόνο διαδρομής.

Οι παραγωγικές δραστηριότητες του Δ. Έδεσσας επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στον πρωτογενή τομέα από την κτηνοτροφία και τη γεωργία (κυρίως φρούτα όπως ακτινίδια, κεράσια, ροδάκινα, μήλα). Στον δευτερογενή τομέα δραστηριοποιούνται επιχειρήσεις κυρίως στους τομείς της αλλαντοποίησης, τις επεξεργασίας ξύλου και της επεξεργασίας των γεωργικών προϊόντων. Στον τριτογενή τομέα κυριαρχούν το εμπόριο, υπηρεσίες υγειονομικού ενδιαφέροντος και οι ξενοδοχειακές υπηρεσίες τόσο στην πόλη της Έδεσσας όσο και στις Τουριστικές περιοχές του Δήμου με κύριο εκφραστή τον Παλιό οικισμό Αγ. Αθανασίου. Με Βασιλικό Διάταγμα του 1958 ο Δήμος Έδεσσας έχει χαρακτηριστεί ως τουριστικός Δήμος καθώς στην πόλη της Έδεσσας υπάρχει οι περιοχή «Καταρρακτών» με τους φημισμένους Καταρράκτες που αποτελούν τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλους αλλά και το σημαντικότερο τουριστικό αξιοθέατο της πόλης με χιλιάδες τουρίστες κάθε χρόνο.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ο πληθυσμός του Δήμου Έδεσσας ανέρχεται στους 28.814 κατοίκους από τους οποίους οι 18.229 είναι κάτοικοι της πόλης της Έδεσσας με τους υπόλοιπους να μοιράζονται στα υπόλοιπα χωριά με σχετική ομοιομορφία. Ο μέσος όρος πυκνότητας πληθυσμού ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο του Δήμου Έδεσσας ανέρχεται σε 47 άτομα με μέσο όρο στο σύνολο του νομού τα 55 άτομα.

6.2 Δράσεις του Δήμου Έδεσσας

Παρόλο που η πόλη της Έδεσσας αποτελεί μια μικρή ελληνική πόλη, ωστόσο αντιμετωπίζει έως ένα βαθμό τα προβλήματα των αστικών κέντρων. Η έλλειψη ελευθέρων χώρων πρασίνου και η δυσκολία πρόσβασής σε αυτούς, η αύξηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης όσο και της ηχορύπανσης από τις καθημερινές δραστηριότητες και την κυκλοφορία των οχημάτων συμβάλλουν στην μείωση του βιοτικού επιπέδου των κατοίκων τους και της ποιότητας της ζωής αυτών. Ο Δήμος Έδεσσας θα πρέπει να απαντήσει στις παραπάνω προκλήσεις προσφέροντας τις λύσεις

εκείνες που θα δημιουργήσουν ένα βιώσιμο περιβάλλον για τους κατοίκους του. Μια απάντηση που μπορεί να δοθεί και στην οποία ο Δήμος Έδεσσας έδωσε προτεραιότητα αποτελεί η δημιουργία κοινόχρηστων πράσινων χώρων διευκολύνοντας την πρόσβαση σε αυτούς και της προώθησης της πεζής μετακίνησης. Εξάλλου σε πολλές έρευνες έχει τονιστεί η θετική σχέση που υπάρχει μεταξύ της ύπαρξης πρασίνου και της βελτίωσης της υγείας (WHO 2014). Σε επόμενες ενότητες θα αναφερθούμε διεξοδικά στις σχετικές δράσεις που ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας.

Όπως προαναφέρθηκε στους Ο.Τ.Α έχουν ανατεθεί από τη κεντρική διοίκηση μια πλειάδα από αρμοδιότητες τις οποίες καλούνται να ασκήσουν. Στην άσκηση αυτή των αρμοδιοτήτων του ο Δήμος Έδεσσας προχώρησε σε μια ευρεία γκάμα δράσεων και μέτρων για την εκπλήρωση τόσο των δεσμεύσεων που έχει αναλάβει στα πλαίσια του Συμφώνου των Δημάρχων αλλά και γενικότερα στα πλαίσια της δέσμευσης του για εφαρμογή ορθών αειφόρων πρακτικών.

Οι τομείς στους οποίους θα αναφερθούμε είναι ενδεικτικά:

1. Κτηριακός τομέας/ εγκαταστάσεις.
2. Δημοτικός φωτισμός.
3. Ηλεκτροπαραγωγή.
5. Διαχείριση και αποκομιδή απορριμμάτων
6. Ανακύκλωση
7. Διαχείριση κυκλοφοριακού και δημιουργία χώρων στάθμευσης
8. Έργα πεζοδρομήσεων και αστικών αναπλάσεων
9. Περιβαλλοντική εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών
10. Παροχή πόσιμου νερού και έλεγχος της μόλυνσης
11. Προώθηση του Συμφώνου και ανάπτυξη συνεργασιών.

Αρχικά θα αναφερθούμε σε δράσεις στις οποίες υπάρχει η δυνατότητα άμεσης επέμβασης από το Δήμο όπως είναι η κατανάλωση ενέργειας από τα δημοτικά κτίρια, οι δημοτικές μεταφορές, ο δημοτικός φωτισμός, η διαχείριση απορριμμάτων και την ανακύκλωση ενώ αξίζει να αναφέρουμε ότι πολλές δράσεις για την επίτευξη των πολιτικών και των στόχων που έχει θέσει έχουν ήδη υλοποιηθεί ενώ άλλες βρίσκονται σε φάση αναζήτησης χρηματοδοτικών προγραμμάτων, εκπόνησης μελετών ή υλοποίησης αυτών.

Μια σημαντική δράση που ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας αποτελεί η υποβολή πρότασης με τίτλο «Στρατηγική Ολοκληρωμένης Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης» στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κεντρικής Μακεδονίας 2014-2020 (ΠΕΠΚΜ) για την «αντιμετώπιση των οικονομικών, περιβαλλοντικών, κλιματικών, δημογραφικών και κοινωνικών προκλήσεων στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας»(perkm gr) το οποίο συγχρηματοδοτείται από τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία. Στη συνέχεια θα παρουσιαστούν συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες ο Δήμος σκοπεύει να υλοποιήσει σε εφαρμογή της παραπάνω στρατηγικής και που εντάσσονται στις γενικότερες πολιτικές που ανέλαβε για την επίτευξη των στόχων της Αειφόρου Ανάπτυξης.

Στους δυο στόχους που έχει θέσει το Σύμφωνο των Δημάρχων για μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) και που αναφέρονται στο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ανάπτυξης (ΣΒΑΑ) που έχει συντάξει, ο Δήμος Έδεσσας έχει να προτάξει το μεγάλο αριθμό παλαιών ιδιωτικών και δημοτικών κτιρίων που είναι ενεργειακά μη αποδοτική λόγω ελλιπούς θερμομόνωσης και την χρήση παλαιών ηλεκτροδραυλικών εγκαταστάσεων των κτιρίων που χρησιμοποιούνται για τη θέρμανση και ψύξη, ενώ ως προς τη χρήση Α.Π.Ε. η τοποθεσία και ο φυσικός πλούτος της πόλης όπως τα νερά των ποταμών που διαχέουν την περιοχή της Έδεσσας, η άφθονη ηλιοφάνεια που διαθέτει η χώρα καθώς και τους ανέμους της περιοχής παρέχουν μεγάλες δυνατότητες επένδυσης.

Όμως όπως θα φανεί και σε περαιτέρω ανάλυση των δεδομένων που υπάρχουν για την περιοχή του Δ. Έδεσσας, η δυνατότητα μείωσης της εκπομπής CO₂ είναι περιορισμένη ως προς το σκέλος της δημοτικής περιουσίας και των αρμοδιοτήτων που διαθέτει, καθώς ευθύνονται μόνο για το έξι τις εκατό των ρύπων που εκλύονται στα όρια του Δήμου Έδεσσας όπως αναφέρεται στο Σχέδιο Δράσης Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΔΒΑ) που συνέταξε ο Δήμος, ενώ η υπόλοιπη κατανάλωση ενέργειας πραγματοποιείται από τον ιδιωτικό τομέα σε επίπεδο κτιριακών εγκαταστάσεων και οχημάτων μεταφοράς.

Η σημασία που δίνεται από την κεντρική διοίκηση στον ενεργό ρόλο που παίζουν οι τοπικές αρχές και συγκεκριμένα στους Δήμους της χώρας αποτυπώνεται στην έκδοση της με αριθ. Δ6/Β/14826/10.06.2008 Κοινής Υπουργικής Απόφασης η οποία προβλέπει τον ορισμό εκ μέρους του Δήμου ενός ενεργειακά υπεύθυνου στον οποίο αναθέτονται

μεταξύ άλλων οι αρμοδιότητες της συλλογής στοιχείων που αφορούν την κατανάλωση ηλεκτρικού ρεύματος και πετρελαίου ή άλλων ορυκτών καυσίμων από τους τομείς κατανάλωσης ενέργειας που ανήκουν στους Δήμους, της συντήρησης και ελέγχου της καλής λειτουργίας των εγκαταστάσεων θέρμανσης και ψύξης και στην διεξαγωγή περιοδικών ελέγχων και συντήρησης των ηλεκτροϋδραυλικών εγκαταστάσεων (κλιματιστικά, λέβητες καυστήρες κλπ.) προκειμένου η λειτουργία τους να είναι ενεργειακά αποδοτική ενώ καλείται να συντάσσει εκθέσεις ενεργειακής καταγραφής και ελέγχου, αποτυπώνοντας την κατανάλωση της ενέργειας σε σχέση με την απόδοση των εγκαταστάσεων, την καταγραφή προβλημάτων λειτουργίας τους, χρονοδιαγράμματα για τυχόν επεμβάσεις ενεργειακής αναβάθμισης και κοστολόγηση των επεμβάσεων εαυτών, την αναζήτηση των αναγκαίων πόρων.

6.2.1 Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων

Πριν αναλυθούν οι ενέργειες στις οποίες προχώρησε ο Δήμος για την ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων θα πρέπει να αναφερθούνε δυο σημαντικοί κανονισμοί που θεσπίστηκαν για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων. Αρχικά το 1979 θεσπίστηκε ο «Κανονισμός Θερμομόνωσης» (ΦΕΚ 362/04-07-79) που αποτελεί την πρώτη απόπειρα για την βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας των κτιρίων στο ελλαδικό χώρο, που ως τότε δε διέθεταν καμία μόνωση, ενώ το 2010 αντικαταστάθηκε από τον «ΚΕΝΑΚ-Κανονισμός Ενεργειακής Απόδοσης των Κτιρίων» (ΦΕΚ 407/09-04-2010) ο οποίος θεσμοθέτησε τον ολοκληρωμένο ενεργειακό σχεδιασμό των κτιρίων θέτοντας ελάχιστες προδιαγραφές αναφορικά με το σχεδιασμό, το κτιριακό τους κέλυφος και τις ηλεκτρομηχανολογικές εγκαταστάσεις του.

Προχωρώντας στην ανάλυση των δεδομένων σε ότι αφορά τα Δημοτικά κτήρια και της υπόλοιπες κτηριακές εγκαταστάσεις στα όρια του Δήμου Έδεσσας, όπως αυτά αναφέρονται στο Σχέδιο Δράσης Αειφόρου Ενέργειας, υπάρχουν συνολικά 124 δημοτικά κτήρια τα οποία κατανέμονται ως εξής:

- Είκοσι τέσσερα κτήρια στα οποία είναι εγκατεστημένες δημοτικές υπηρεσίες
- Επτά κτίρια πολιτισμού
- Έντεκα κτίρια φιλοξενούν προνοιακές δομές
- Πενήντα έξι σχολικές μονάδες

- Δεκαπέντε κτίρια που αφορούν άλλες εγκαταστάσεις
- Έντεκα κτίρια λοιπών χρήσεων

Ξεκινώντας από τα δημοτικά κτίρια, στα οποία κατά το έτος αναφοράς 2010 υπήρξε συνολική κατανάλωση ενέργειας 8.017 MWh και τα οποία ευθύνονται για την εκπομπή ρύπων ύψους 4.910 τόνων CO₂ (ΣΔΑΕ 2010: 334), ο Δήμος Έδεσσας προσχώρησε σε μια σειρά δράσεων για την ενεργειακή αναβάθμιση αυτών μειώνοντας το ενεργειακό αποτύπωμα τους. Ένα από τα κτίρια με τη μεγαλύτερη κατανάλωση ενέργειας αποτελεί το Δημαρχείο Έδεσσας στο οποίο η κατανάλωση ενέργειας το έτος 2010 ανερχόταν σε 216.560 kWh η οποία διαμοιράζεται σε κατανάλωση 97410 kWh ηλεκτρικής ενέργειας και 119150 kWh πετρελαίου θέρμανσης (ΣΔΑΕ). Για την ενεργειακή αναβάθμιση του Δημαρχείου ο Δήμος Έδεσσας εντάχθηκε στο πρόγραμμα “ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ” του Υ.Π.Ε.Κ.Α. και από το οποίο εξασφάλισε την χρηματοδότηση των επιθυμούμενων δράσεων.

Μέσω της χρηματοδότησης του προγράμματος προέβη στην αντικατάσταση του εσωτερικού φωτισμού του κτιρίου με λάμπες χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης, των εξωτερικών κουφωμάτων τα οποία διαθέτουν τζάμια ενεργειακής απόδοσης, ενώ δημιουργήθηκε στην οροφή του κτιρίου ένα δώμα από καλλωπιστικά και αρωματικά φυτά που καλύπτει μεγάλο μέρος της. Στο ίδιο πρόγραμμα εντάχθηκε και ολοκληρώθηκε η ενεργειακή αναβάθμιση του Πολιτιστικού Κέντρου Έδεσσας στο οποίο αντικαταστάθηκαν το αίθριο και οι υάλινες πυραμίδες του δώματος, προστέθηκε θερμομόνωση στο κέλυφος του κτιρίου ενώ τοποθετήθηκε και σύστημα ελέγχου της θέρμανσης.

Οι σχολικές μονάδες που λειτουργούν στον Δήμο Έδεσσας αποτελούν, έναν μεγάλο καταναλωτή ενέργειας καθώς οι απαιτήσεις είναι αυξημένες λόγω του πλήθους των ατόμων που βρίσκονται σε καθημερινή βάση στα σχολεία και των αναγκών των κτιρίων για θέρμανση και ψύξη αλλά και για άμεσες σχολικές δραστηριότητες (εργαστήρια, κέντρα πληροφορικής κ.α.). Ο Δήμος Έδεσσας προχώρησε στην ενεργειακή αναβάθμιση των κτιρίων όπου στεγάζονται το 3^ο Γυμνάσιο και το 1^ο ΕΠΑΛ Έδεσσας μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και αειφόρος ανάπτυξη» 2007–2013 του Υ.Π.Ε.Κ.Α. που εντάσσεται στο ΕΣΠΑ 2007-2013. Οι ενέργειες στις οποίες προχώρησε αφορούν στην αντικατάσταση των εξωτερικών κουφωμάτων και της εγκατάστασης αντιστάθμισης του συστήματος κεντρικής θέρμανσης, ενώ ειδικότερα στο 1^ο ΕΠΑΛ

αντικαταστάθηκαν οι λέβητες θέρμανσης και στο 3^ο Γυμνάσιο έγινε τοποθέτηση φωτοβολταϊκών συστημάτων στην οροφή του κτιρίου. Η εκτιμώμενη εξοικονόμηση ενέργειας και η επακόλουθη μείωση εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα CO₂ ανέρχεται σε 160,22 MWh/έτος και 42,8 ton CO₂ σύμφωνα με υπολογισμούς του Δήμου Έδεσσας (ΣΔΑΕ).

Σε δεύτερο στάδιο θα πραγματοποιηθεί η ενεργειακή επιθεώρηση όλων των δημοτικών κτιρίων και κατόπιν αναλύσεως των αποτελεσμάτων θα αναζητηθούν τα χρηματοδοτικά προγράμματα για την ενεργειακή αναβάθμιση και των άλλων κτιρίων που θα κριθούν απαραίτητα για την επίτευξη του στόχου μείωσης των εκπομπών CO₂ κατά τουλάχιστον 20% από τα δημοτικά κτίρια.

Ένας τομέας δράσης ο οποίος παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και αποτελεί και ενδεχόμενο στόχο του Δήμου αποτελεί η χρήση του νερού των ποταμοβραχιόνων του ποταμού Έδεσσαίου που διατρέχουν την πόλη της Έδεσσας ως μέσο για τη θέρμανση ή/και ψύξη των δημοτικών κτιρίων εφόσον αυτά γειτνιάζουν ή σε μεταγενέστερο στάδιο και ιδιωτικών κτιρίων.

6.2.2 Δημοτικός φωτισμός

Δεύτερος πυλώνας στην προσπάθεια εξοικονόμησης ενέργειας για το Δήμο Έδεσσας, προκειμένου να πετύχει τους στόχους του Συμφώνου, αποτελεί η ανανέωση του δημοτικού φωτισμού που βρίσκεται στο οδικό δίκτυο στα όρια του Δήμου αλλά και εν γένει του φωτισμού όλων των κοινόχρηστων χώρων. Στον συγκεκριμένο τομέα δράσης ο Δήμος Έδεσσας έχει αναλάβει σημαντικές πρωτοβουλίες και έχει υλοποιήσει εκτενή έργα αντικατάστασης των φωτιστικών σωμάτων με την εγκατάσταση νέων λαμπτήρων τύπου LED με χαμηλή κατανάλωση ενέργειας, αποσύροντας τους ιδιαίτερα ενεργοβόρους συμβατικούς λαμπτήρες.

Εδώ θα πρέπει να αναφερθούμε στον κανονισμό 244/2009 της Ε.Ε. που έθετε ελάχιστες ενεργειακές απαιτήσεις για τους λαμπτήρες οικιακής χρήσης που προορίζονται για την αγορά της Ευρώπης και τη σταδιακή απόσυρση των συμβατικών λαμπτήρων πυρακτώσεως και αλογόνου που δεν τηρούν τις προδιαγραφές. Αν και ο συγκεκριμένος κανονισμός αναφέρεται στους οικιακούς λαμπτήρες είναι ενδεικτικός των προθέσεων

της Ε.Ε. για την μείωση της καταναλωμένης ενέργειας από μη αποδοτικούς λαμπτήρες (eur-lex.europa.eu 2009). Σημαντική αρχή στην υλοποίηση αντικατάστασης των λαμπτήρων του δημοτικού φωτισμού αποτέλεσε η υλοποίηση του έργου «Αντικατάσταση φωτιστικών ιστών και σωμάτων κεντρικού δρόμου Δ.Δ. Ριζαρίου», ο οποίος αποτελεί τμήμα της Εθνικής Οδού Θεσσαλονίκης- Έδεσσας. Το συγκεκριμένο έργο υλοποιήθηκε το έτος 2013 εντασσόμενο ως υποέργο του προγράμματος «ΕΞΟΙΚΟΝΟΜΩ Ι» και περιελάμβανε την αντικατάσταση συνολικά 127 φωτιστικών ιστών και λαμπτήρων με καινούργιους τύπου LED (Light emitting diode) με μεγαλύτερη διάρκεια ζωής αυξάνοντας ταυτόχρονα και την ένταση του φωτισμού του δρόμου παρέχοντας μεγαλύτερη ασφάλεια. Η προβλεπόμενη εξοικονόμηση ενέργειας ανέρχεται σε 82,7 MWh και η μείωση εκπομπών CO₂ σε 88,2 τόνους.

Ένα δεύτερο έργο το οποίο υλοποιήθηκε αφορά την ανάπλαση της Πλατείας Γρανικού, της οδού 18ης Οκτωβρίου & των μεταξύ τους συνδετήριων οδών το οποίο εντάχθηκε στο Πρόγραμμα "Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας" με ενδιάμεσο φορέα την Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) που αποτελεί έναν Ενδιάμεσο Φορέα Διαχείρισης έργων του ΕΣΠΑ. Μεταξύ των επεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν είναι και η αντικατάσταση των παλαιών φωτιστικών τύπου ατμών Νατρίου και ατμών υδραργύρου με 111 φωτιστικά οδών τύπου LED με προβλεπόμενη ετήσια εξοικονόμησης ενέργειας 62,408 MWh/έτος και μείωσης 66,5 τόνων εκπομπών CO₂.

Ένα πρωτοποριακό έργο για την τοπική αυτοδιοίκηση στο οποίο θα πρέπει να αναφερθούμε και το οποίο βρίσκεται στη τελική φάση υλοποίησης του, αποτελεί η αντικατάσταση των παλαιών υφιστάμενων φωτιστικών σωμάτων και λαμπτήρων του οδοφωτισμού του Δήμου Έδεσσας με νέα φωτιστικά σώματα τύπου LED. Η τοποθέτηση των φωτιστικών θα πραγματοποιηθεί σε όλες τις Τοπικές Κοινότητες του Δήμου Έδεσσας και αφορά την προμήθεια και εγκατάσταση 4490 τεμαχίων φωτιστικών σωμάτων τα οποία θα αντικαταστήσουν τα παλαιά σώματα τα οποία θα ανακυκλωθούν. Φορέας χρηματοδότησης του έργου είναι ο Δήμος Έδεσσας με τη χρήση δανείου από το Ταμείο Παρακαταθηκών & Δανείων το οποίο χρηματοδοτείται από πόρους της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και από πόρους του Τ.Π.& Δανείων. Σύμφωνα με μελέτη του Δήμου, η ετήσια κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας για τον φωτισμό των οδών ανέρχεται σε 141,4 kWh/κάτοικο, την ίδια στιγμή που ο ευρωπαϊκός

μέσος όρος κυμαίνεται μεταξύ 40 και 80 kWh/κάτοικο, ενώ δαπανά πάνω από 600.000 ευρώ ετησίως για τον φωτισμό των δρόμων στα διοικητικά του όρια. Από την εγκατάσταση των νέων λαμπτήρων ο Δήμος εκτιμά ότι θα μειωθεί η ενεργειακή κατανάλωση κατά 65% λόγω της μικρότερης ονομαστικής ισχύς των φωτιστικών τύπου led (42 watt έναντι 120 watt) με ταυτόχρονη καλύτερη απόδοση (50 -55 Lux έναντι 6-10 Lux)

6.2.3 Δημοτικός Στόλος Οχημάτων

Οι Δήμοι στην εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους χρησιμοποιούν έναν μεγάλο στόλο οχημάτων προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις καθημερινές ανάγκες, όπως την αποκομιδή των απορριμμάτων, την ανακύκλωση, τη χρήση οχημάτων από τις τεχνικές υπηρεσίες και της υπηρεσίες ύδρευσης και αποχέτευσης. Οι παρεμβάσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν θα επιφέρουν περιορισμό της κατανάλωσης καυσίμων, η οποία θα μειώσει τα λειτουργικά έξοδα ενός Δήμου συμβάλλοντας επιπλέον στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και μικροσωματίδιων, ενώ θα λειτουργήσει και ως παράδειγμα προς μίμηση για τις επιχειρήσεις και τους ιδιώτες.

Οι δράσεις που μπορούν να πραγματοποιηθούν αφορούν:

- Την αντικατάσταση οχημάτων παλιάς τεχνολογίας και τη βελτίωση της συντήρησής τους
- Την ορθολογική διαχείριση του δημοτικού στόλου
- Τη βελτιστοποίηση του συστήματος συλλογής και της μεταφοράς των στερεών αποβλήτων
- Την εκπαίδευση των οδηγών του δημοτικού στόλου σε θέματα οικολογικής οδήγησης
- Τη χρήση βιοκαυσίμων στα δημοτικά οχήματα.

Σε ό,τι αφορά τα δημοτικά οχήματα που χρησιμοποιεί ο Δήμος ο αριθμός τους κατά το έτος αναφοράς 2010 αποτελούνταν από 53 οχήματα (75% με κινητήρα ντίζελ και τα υπόλοιπα βενζινοκίνητα) με μέσο όρο ηλικίας τα 8,3 έτη με συνέπεια την σημαντική περιβαλλοντική επίπτωση λόγω παλιάς τεχνολογίας που δεν ανταποκρίνεται στα σημερινά δεδομένα εκπομπών ρύπων των οχημάτων νέας τεχνολογίας. Στον τομέα αυτό ο Δήμος Έδεσσας υστερεί στην προσπάθεια ανανέωσης του στόλου των οχημάτων του

εξισορροπώντας την κατάσταση αυτή με την ανάθεση των υπηρεσιών καθαριότητας σε ιδιώτη με όρο σύμβασης τη χρήση απορριμματοφόρων προδιαγραφών αντιρρυπαντικής τεχνολογίας Euro 6.

6.2.4 Ηλεκτροπαραγωγή

Η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές αποτελεί μια μεγάλη ευκαιρία για τις τοπικές αρχές προκειμένου να μειώσουν την εκπομπή ρύπων και να συμβάλλουν στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής. Πέρα από τη συμβολή της σε περιβαλλοντικά θέματα, η επένδυση σε Α.Π.Ε. σε τοπικό επίπεδο μπορεί να προσφέρει επιπλέον ευεργετήματα όπως αναζωογόνηση της οικονομίας στην περιοχή, την αύξηση της απασχόλησης, μείωση του ενεργειακού κόστους και μείωση της εξάρτησης από εξωτερικούς παράγοντες.

Οι κυριότερες δράσεις για έργα Α.Π.Ε. αφορούν σε:

- Ηλιακή Ενέργεια μέσω φωτοβολταϊκών
- Αιολική ενέργεια
- Γεωθερμική ενέργεια
- Βιομάζα
- Υδροηλεκτρική ενέργεια

Σύμφωνα με τους Coenen and Menkveld (2002) ενώ σε χώρες όπως τις Σκανδιναβικές, τη Γερμανία και την Αυστρία η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας σε τοπικό επίπεδο αποτελεί καθημερινότητα, η επίδραση των τοπικών αρχών στις πολιτικές για την ενέργεια σε χώρες όπως την Ιταλία, το Ηνωμένο Βασίλειο, τη Γαλλία, την Ισπανία αλλά και την Ελλάδα είναι περισσότερο περιορισμένη λόγω της κεντρικής διαχείρισης της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Όπως καταδεικνύουν διάφορες έρευνες τα εμπόδια που παρουσιάζονται στις Τοπικές αρχές για να ενστερνιστούν και να αξιοποιήσουν πολιτικές για εφαρμογή Α.Π.Ε. είναι αρκετά είτε μέσω θεσμικών και ρυθμιστικών προβλημάτων όπως ελλιπή νομοθεσία είτε λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης και οικονομικών συμφερόντων.

Στην Ελλάδα η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας καθορίζεται από μια σειρά από νόμους και υπουργικές αποφάσεις:

- Το Ν. 3468/2006 για την «Παραγωγή Ηλεκτρικής Ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ»
- Το Ν. 3734/2009 για την «Προώθηση της συμπαραγωγής δύο ή περισσότερων χρήσιμων μορφών ενέργειας»
- Το Ν. 3851/2010 για την «Επιτάχυνση της ανάπτυξης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής»
- Τη ΚΥΑ 12323/2009 «Ειδικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις και ιδίως σε δώματα και στέγες κτιρίων»
- Τη ΚΥΑ 18513/2010 «Συμπλήρωση του Ειδικού Προγράμματος Ανάπτυξης Φωτοβολταϊκών Συστημάτων σε κτιριακές εγκαταστάσεις»
- Το Ν. 4414/2016 «Νέο καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας και Συμπαραγωγή Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης -»

Στον Δήμο Έδεσσας οι δράσεις για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές συντελούνται κυρίως από ιδιωτικές επενδύσεις σε φωτοβολταϊκά συστήματα για την παραγωγή και πώληση ηλεκτρικής ενέργειας αλλά και μικρούς υδροηλεκτρικούς σταθμούς. Οι δράσεις αυτές παρόλο που έχουν ως κυριότερο κίνητρο την επίτευξη κέρδους εκ μέρους των ιδιωτών, ωστόσο συμβάλλουν στη μείωση της παραγόμενης ενέργειας από άλλες πηγές και την μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα.

Ο Δήμος Έδεσσας πέρα από την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών συστημάτων στις στέγες των σχολικών κτιρίων προτίθεται να προβεί στη δημιουργία ενός πάρκου φωτοβολταϊκών σε έκταση του Δήμου. Ωστόσο οι διαδικασίες βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο μελέτης. Επιπλέον διαθέτει δημοτικές εκτάσεις προς ενοικίαση για την εγκατάσταση τόσο φωτοβολταϊκών συστημάτων όσο και για τη λειτουργία μικρών υδροηλεκτρικών σταθμών. Στην Έδεσσα επίσης λειτουργούν οι υδροηλεκτρικοί σταθμοί παραγωγής ενέργειας που βρίσκονται στην Τ.Κ. Άγρα, οι οποίοι συμβάλλουν από τη μεριά τους στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Α.Π.Ε. Στην περίπτωση τους όμως η παραγωγή γίνεται από τη μεριά της Δημόσιας Επιχείρησης Ηλεκτρισμού στους οποίους ανήκουν και όχι από το Δήμο.

6.2.5 Διαχείριση και Αποκομιδή Απορριμμάτων

Μια από τις κυριότερες αρμοδιότητες που έχουν οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α' βαθμού αποτελεί η αποκομιδή και διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Η διαχείριση δεν αφορά μόνο στην προστασία του περιβάλλοντος ή την προστασία της υγείας του πληθυσμού αλλά και γενικότερα την ποιότητα ζωής των κατοίκων. Η συλλογή των απορριμμάτων από τις τοπικές αρχές αποτελεί όμως και μια από τις μεγαλύτερες και επείγουσες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν. Σύμφωνα με εκτιμήσεις η μέση παραγωγή σκουπιδιών ανά κάτοικο στην Ε.Ε. ανέρχεται σε 475 κιλά το χρόνο ενώ στις Η.Π.Α στα 730 κιλά ετησίως (ec.europa.eu 2016). Στην Ελλάδα το πρόβλημα της διαχείρισης των απορριμμάτων έχει επιταθεί τις τελευταίες δεκαετίες καθώς οι αλλαγές στις καταναλωτικές συνήθειες, λόγω της οικονομικής ανάπτυξης και της αστικοποίησης, έχουν επιφέρει αύξηση των οικιακών στερέων αποβλήτων. Σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Ε. η παραγωγή απορριμμάτων ανά κάτοικο στην Ελλάδα με έτος αναφοράς το 2016 ανερχόταν σε 497 κιλά ετησίως με αυξητικές τάσεις (europa.europa 2016) με τη διαχείριση των αποβλήτων να βασίζεται στην ταφή απορριμμάτων καθώς το 81% καταλήγει στους Χώρους Υγειονομικής Ταφής Απορριμμάτων (ΧΥΤΑ) με το υπόλοιπο να πηγαίνει σε δράσεις ανακύκλωσης υλικών, με αυξητικές τάσεις τις τελευταίες δεκαετίες (Bakas et al, 2013:7). Η μέχρι πρότινος ανεξέλεγκτη απόρριψη σκουπιδιών σε παράνομους χώρους-χωματερές έχουν επιφέρει και μια σειρά από καταδίκες και χρηματικές ποινές που επέβαλε η Ε.Ε., καθώς η χώρα δεν μπόρεσε να προβεί στο κλείσιμο όλων των παράνομων χώρων ενώ σύμφωνα με έρευνα του WWF έως το 2011 στην Ελλάδα λειτουργούσαν 109 παράνομες χωματερές (CURIA 2014). Όπως προαναφέρθηκε η αρμοδιότητα της διαχείρισης απορριμμάτων ανήκει στους Δήμους ενώ η κεντρική διοίκηση μέσω του Υπουργείου Περιβάλλοντος & Ενέργειας (ΥΠΕΚΑ) είναι αρμόδια για την σχετική νομοθεσία, την εφαρμογή εθνικών στρατηγικών καθώς και τον έλεγχο τήρησης των διατάξεων.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει τη διαχείριση των αποβλήτων στην Ελλάδα καθορίζεται μεταξύ άλλων από :

- το Ν. 2939/2001 (ΦΕΚ 179/Α/06.08.2001) «Συσκευασίες και εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών... και άλλες διατάξεις», όπως τροποποιήθηκε

- με το Ν. 3854/10 (ΦΕΚ 94/Α/23.06.2010) «Τροποποίηση της νομοθεσίας για την εναλλακτική διαχείριση των συσκευασιών... και άλλες διατάξεις»
- το Ν.4042/2012 (ΦΕΚ 24/Α/13-2-2012) «Ποινική Προστασία του περιβάλλοντος – Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚΡύθμιση θεμάτων Υπουργείου Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής» που ενσωματώνει στο εθνικό δίκαιο την οδηγία-πλαίσιο 2008/98/ΕΕ για τα απόβλητα
 - η ΚΥΑ με αρ. 50910/2727/2003 «Μέτρα και Όροι για τη Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων. Εθνικός και Περιφερειακός Σχεδιασμός Διαχείρισης
 - η ΚΥΑ 22912/1117/2005 (ΦΕΚ 759 Β) «Μέτρα και όροι για την πρόληψη και τον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος από την αποτέφρωση των αποβλήτων», προς ενσωμάτωση της Οδηγίας 2000/76/ΕΚ,
 - η ΚΥΑ 13588/725/2006 «Μέτρα, όροι και περιορισμοί για την διαχείριση επικινδύνων αποβλήτων σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 91/689/ΕΟΚ «για τα επικίνδυνα απόβλητα» του Συμβουλίου της 12ης Δεκεμβρίου 1991 (ΥΠΕΚΑ)

Από την ανάλυση της ισχύουσας εθνικής νομοθεσίας διακρίνουμε το γεγονός ότι αυτή ακολουθεί τις Κοινοτικές οδηγίες με τον Νόμο 4042/2012 να αποτελεί τον βασικό άξονα δράσης σχετικά με τις κατευθύνσεις για την διαχείριση των στερεών απόβλητων. Στον παραπάνω νόμο τονίζεται ότι στα πλαίσια της διαχείρισης των απορριμμάτων θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη μεταξύ άλλων οι αρχές της περιβαλλοντικής προστασίας, της αειφορίας και της προστασίας των πόρων οι οποίες θα συνεισφέρουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, ενώ ιεραρχείται η διαχείριση των αποβλήτων με την ακόλουθη σειρά προτεραιότητας:

- την πρόληψη
- την επαναχρησιμοποίηση υλικών
- ανακύκλωση
- την ανάκτηση ενέργειας μέσω της καύσης αποβλήτων
- τη διάθεση των απορριμμάτων σε χώρους ταφής

Για την επίτευξη των στόχων της διαχείρισης των αποβλήτων το αρμόδιο υπουργείο προέβη στην εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ)

καθορίζοντας τη στρατηγική, τις πολιτικές και τους στόχους στη διαχείριση των αποβλήτων σε εθνικό επίπεδο και υποδεικνύοντας τις γενικές κατευθύνσεις και τα κατάλληλα μέτρα (ΕΟΑΝ 2012). Το σχέδιο ουσιαστικά καθορίζει την εθνική πολιτική διαχείρισης των απορριμμάτων με ορίζοντα το 2020 προκειμένου να μειωθούν δραστικά τα παραγόμενα απόβλητα, να ενισχυθούν οι δράσεις για επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση των αποβλήτων ώστε να φτάσουν στο 50% του συνόλου των αστικών αποβλήτων και να περιοριστεί η υγειονομική ταφή κάτω από το 30%. Για την εφαρμογή του σχεδίου καθορίζονται μια σειρά από στρατηγικές οι οποίες είναι

- Η κατάρτιση ενός ολοκληρωμένου πλαισίου σχεδιασμών διαχείρισης αποβλήτων
- Η διασφάλιση της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανθρώπινης υγείας
- Την εφαρμογή της Διαλογής στην Πηγή για την επίτευξη υψηλής ποιότητας ανακύκλωσης
- Τον εξορθολογισμό του κόστους υπηρεσιών διαχείρισης αποβλήτων και την προώθηση οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμων επενδύσεων
- Την ανάκτηση Ενέργειας μέσω της Ενεργειακής Αξιοποίησης των Αποβλήτων (ΥΠΕΚΑ 2015)

Στον Δήμο Έδεσσας λειτουργούν ως δομές διαχείρισης απορριμμάτων ο ΧΥΤΑ που βρίσκεται στην Τ.Κ. Σωτήρα και ο βιολογικός καθαρισμός. Στον ΧΥΤΑ Έδεσσας καταλήγουν και τα απορρίμματα των γειτονικών Δήμων της Νάουσας και Σκύδρας με αποτέλεσμα την εξάντληση της χωρητικότητας του σε λίγα χρόνια. Επίσης πρέπει να αναφέρουμε ότι λειτουργεί και σύστημα ανακύκλωσης στο οποίο θα αναφερθούμε παρακάτω. Εναρμονιζόμενος στην εθνική νομοθεσία και στα πλαίσια του ΕΣΔΑ ο Δήμος Έδεσσας στις αρχές του 2016 προέβη στην ψήφιση ενός Τοπικού Σχέδιου Αποκεντρωμένης διαχείρισης Αστικών Στερεών Αποβλήτων (ΤΣΔΑ) με το οποίο αποσκοπεί στην κατάρτιση ενός σχεδιασμού για την διαχείριση των αστικών αποβλήτων. Με το Τοπικό Σχέδιο ο Δήμος επιδιώκει να επιτύχει τους στόχους του ΕΣΔΑ για τη διαχείριση των αποβλήτων και ειδικότερα

- Τη ξεχωριστή συλλογή των βιολογικών αποβλήτων, δηλαδή τα απόβλητα τροφών, κήπων, πάρκων και ξυλείας να φτάσει το 40% έως το 2020
- Να καθιερωθεί η ξεχωριστή συλλογή για τα ανακυκλώσιμα υλικά γυαλί, χαρτί, μέταλλο και πλαστικά

Επιπλέον ο Δήμος Έδεσσας μέσω του Τοπικού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων προσβλέπει στην βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, στη μείωση του κόστους

διαχείρισης και να ευαισθητοποιήσει τους πολίτες σε θέματα κυρίως πρόληψης και ανακύκλωσης.

Οι εργασίες της αποκομιδής απορριμμάτων και οδοκαθαρισμού του Δήμου Έδεσσας παραχωρήθηκαν ήδη από το έτος 2015 σε ιδιωτική εταιρία. Η παραχώρηση σε ιδιώτη θεωρήθηκε από την διοίκηση του Δήμου ως η βέλτιστη λύση καθώς η υπάρχουσα κατάσταση εμφάνιζε αρκετά προβλήματα. Ο υφιστάμενος στόλος οχημάτων ήταν αρκετά παλιός με αποτέλεσμα το αυξημένο κόστος συντήρησης που με τη σειρά του αύξανε το κόστος αποκομιδής αλλά και δημιουργούσε προβλήματα στην απρόσκοπτη αποκομιδή των απορριμμάτων, ενώ το υπάρχον προσωπικό δεν κάλυπτε τις ανάγκες της υπηρεσίας καθώς ασχολούνταν και με την υπηρεσία πρασίνου όποτε ο Δήμος προσέφευγε στη λύση των συμβασιούχων (δίμηνα και οχτάμηνα) με όλες τις γραφειοκρατικές καθυστερήσεις που προκύπτουν. Στον αντίποδα θεωρήθηκε ότι η παραχώρηση της καθαριότητας θα βελτίωνε τις παρεχόμενες υπηρεσίες και θα μείωνε το κόστος. Στο επόμενο κεφάλαιο όπου θα αποτυπωθούν οι εκτιμήσεις των εμπλεκόμενων θα γίνει εκτενέστερη αναφορά.

6.2.6 Ανακύκλωση

Η σημασία της ανακύκλωσης τις τελευταίες δεκαετίες έχει αυξηθεί σε Ευρωπαϊκό επίπεδο καθώς το ενδιαφέρον και οι προτεραιότητες έχουν μετατοπιστεί από ένα σύστημα ταφής απορριμμάτων στην πρόληψή και ανακύκλωση αυτών (eea europa 2016). Απόδειξη της μετατόπισης του ενδιαφέροντος αποτελεί η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να τεθούν νέοι στόχοι για τα απορρίμματα προκειμένου το 60% να ανακυκλώνεται και να επαναχρησιμοποιείται έως το 2025 και κατά 65% έως το 2030 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2015). Παρόλο που τα οικιακά απορρίμματα αντιπροσωπεύουν μόνο το 10% των συνολικών απορριμμάτων στην Ε.Ε. σύμφωνα με έρευνα της Eurostat (ec.europa 2019), η ανακύκλωση μπορεί να επιδράσει θετικά στο περιβάλλον όχι μόνο λόγω της μείωσης του όγκου απορριμμάτων αλλά και τις πιθανής αλλαγής των καταναλωτικών συνηθειών. Επιπλέον, έχει υπολογιστεί ότι η αποκομιδή των απορριμμάτων επιφέρει ένα κόστος της τάξεως του 40-60% του συνολικού κόστους διαχείρισης (archive.epa 1999), ενώ η μεταφορά των απορριμμάτων από τα δημοτικά οχήματα συμβάλλει στην εκπομπή ρυπογόνων αερίων αναλόγως και την απόσταση που διανύουν καθημερινά. Στον Ελλαδικό χώρο η κατάσταση με την ανακύκλωση υπολείπεται σημαντικά καθώς μόνο το 17% (έτος δεδομένων 2016) των αστικών αποβλήτων ανακυκλώνεται ή επαναχρησιμοποιείται έναντι του 47% του Ευρωπαϊκού

μέσου όρου. Ωστόσο εμφανίζετε μια ανοδική τάση καθώς η ανακύκλωση το έτος 2004 ανερχόταν σε 10% επί των Αστικών αποβλήτων(eea europa 2016).

Ο Δήμος Έδεσσας ξεκίνησε τη δράση του στον τομέα της ανακύκλωσης το έτος 2013 όταν και προμηθεύτηκε ένα ειδικό απορριμματοφόρο όχημα για την ανακύκλωση μέσω της Ελληνικής Εταιρίας Αξιοποίησης Ανακύκλωσης (ΕΕΑΑ). Έχουν τοποθετηθεί περισσότεροι από 200 μπλε κάδοι στην πόλη της Έδεσσας στους οποίους απορρίπτονται τα ανακυκλώσιμα υλικά ενώ στο αρχικό στάδιο τις διαδικασίας ενημερώθηκαν οι πολίτες για τα οφέλη της ανακύκλωσης και μοιράστηκαν ειδικές σακούλες συλλογής απορριμμάτων. Επιπλέον ο Δήμος προέβη σε συνεργασία με την ΕΕΑΑ Α.Ε στην τοποθέτηση κάδων ανακύκλωσης ειδικά για γυαλί σε επιλεγμένα σημεία της πόλης ώστε να γίνεται συλλογή και αξιοποίησή αυτών. Επίσης σε συνεργασία με διάφορες εταιρίες προβαίνει στην ανακύκλωση ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών, ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών και αποβλήτων εκσκαφών κατασκευών. Μια σημαντική ενέργεια προς την προστασία του περιβάλλοντος που στοχεύει να υλοποιήσει στο άμεσο επόμενο χρονικό διάστημα αποτελεί η δημιουργία σταθμού μεταφόρτωσης ανακυκλώσιμου υλικού στην περιοχή του ΧΥΤΑ. Το ποσοστό της ανακύκλωσης για τα έτη 2014 και 2015 ανήλθε σε 6,14% και 6,01% αντίστοιχα επί του συνόλου των αστικών αποβλήτων δηλαδή αρκετά χαμηλότερα από τον πανελλαδικό μέσο όρο. Η διαπίστωση αυτή μπορεί να εξηγηθεί εν μέρει από το γεγονός ότι πρόκειται για ένα καινούργιο θεσμό στον Δήμο που ξεκίνησε τον Ιούνιο του 2013 και αρχικά μόνο στην πόλη της Έδεσσας.

Έως σήμερα το υλικό της ανακύκλωσης μεταφέρεται στο εργοστάσιο ανακύκλωσης στη Θεσσαλονίκη με αυξημένο κόστος μεταφοράς και επίπτωση στο περιβάλλον λόγω των δρομολογίων. Η εξοικονόμηση που θα επιτευχθεί από τη μείωση του μεταφορικού κόστους προβλέπεται να χρησιμοποιηθεί με ανταποδοτικό τρόπο για περιβαλλοντικούς σκοπούς. Στις συνεχείς προσπάθειες για την αύξηση της ανακύκλωσης των αποβλήτων ο Δήμος Έδεσσας προτίθεται να δημιουργήσει ένα Πράσινο Σημείο (ΠΣ) για την εναπόθεση ανακυκλώσιμων υλικών. Τα ΠΣ αποτελούν βασικό στοιχείο του συστήματος διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων (ΕΣΔΑ) σε τοπικό επίπεδο. Αποτελούν υποδομές δημόσιου χαρακτήρα (εν προκειμένου των Δήμων) που διαθέτουν κατάλληλες κτιριακές υποδομές και εξοπλισμό παρέχοντας τη δυνατότητα στους δημότες-κατοίκους να παραδίδουν σε έναν κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο ανακυκλώσιμα υλικά όπως χαρτί, γυάλινες και μεταλλικές συσκευασίες, ογκώδη

υλικά κ.α. που θα συγκεντρώνονται και θα αποθηκεύονται προσωρινά και στη συνέχεια θα προωθούνται για ανακύκλωση ή επαναχρησιμοποίηση. Τα υλικά τα οποία θα συλλέγονται στο Πράσινο Σημείο του Δήμου Έδεσσας περιλαμβάνουν:

- Συσκευασίες (χαρτί, γυαλί, πλαστικά, μέταλλα)
- Ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές
- Λαμπτήρες
- Συσσωρευτές, ηλεκτρικές στήλες
- Μελάνια
- Έπιπλα

Όμως κύριο μέλημα του Δήμου Έδεσσας αλλά και όλων των αρχών θα πρέπει να αποτελέσει η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών προκειμένου να κατανοήσουν τα οφέλη της ανακύκλωσης και να την εφαρμόσουν καθώς δεν αντιλαμβάνονται τα οφέλη τέτοιων δράσεων (Fahy και Davies 2007: 21). Μόνο εφόσον υπάρχει καθημερινή απόδειξη ότι είναι επιτυχής η πολιτική της ανακύκλωσης θα αυξηθεί και η συμμετοχή των πολιτών εφόσον θα πιστέψουν σε αυτήν και τα οφέλη της. Εξάλλου, η συμμετοχή των τοπικών κοινωνιών στη διαδικασία της ανακύκλωσης αλλά και της επανάχρησης των απορριμμάτων θα μπορούσε να προσφέρει καλύτερες συνθήκες ζωής και ευκαιρίες κοινωνικής ένταξης (Tudor et al. 2007:18 Tremblay et al. 2010:423,)

6.2.7 Αστική ανάπλαση- χώροι πρασίνου- πεζοδρομήσεις

Ο Δήμος Έδεσσας καλείται να απαντήσει στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής μέσα από στοχευμένες δράσεις που θα αυξήσουν το πράσινο της πόλης, θα επεκτείνουν το δίκτυο πεζοδρομήσεων και θα αποτρέψουν τη χρήση του ΙΧΕ. Η αύξηση των χώρων πρασίνου θα συμβάλλει στη βελτίωση της ζωής των κατοίκων βελτιώνοντας το κλίμα των αστικών περιοχών, μειώνοντας ταυτόχρονα την σκόνη και το νέφος που εκπέμπονται από τα οχήματα και τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά. Επίσης οι εκτεταμένες πεζοδρομήσεις μπορούν να συμβάλλουν στην μείωση των επιπέδων θορύβου και της όχλησης που προκαλεί. Η ραγδαία αύξηση της χρήσης των οχημάτων ΙΧΕ τις τελευταίες δεκαετίες και ιδιαίτερα πριν από τη οικονομική κρίση επέφερε σημαντικά κυκλοφοριακά προβλήματα καθώς οι πόλεις σχεδιάστηκαν με προδιαγραφές στις οποίες δεν προβλέφθηκε η εκτεταμένη χρήση των οχημάτων, ενώ η εσωτερική μετανάστευση από τις αγροτικές περιοχές στα αστικά κέντρα επιδείνωσε περαιτέρω το

πρόβλημα της κυκλοφορίας με την αύξηση του πληθυσμού και των οχημάτων χωρίς να δημιουργηθούν οι κατάλληλες υποδομές (νέοι δρόμοι, ΜΜΜ κλπ.).

Τα προβλήματα που προέκυψαν από τα παραπάνω δεδομένα μπορούν να συνοψιστούν παρακάτω:

- Κυκλοφοριακή συμφόρηση των κύριων οδικών αρτηριών με συνέπεια την χρήση εναλλακτικών διαδρομών εντός τους αστικού ιστού που δεν είχαν σχεδιαστεί για το σκοπό αυτό.
- Ανεπαρκείς χώροι στάθμευσης και αύξησή της παράνομης στάθμευσης με αποτέλεσμα την αύξηση των χρόνων αναμονής και κίνησης στο οδικό δίκτυο
- Αύξηση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης
Σπατάλη χρόνου στις μετακινήσεις με συνέπεια την περαιτέρω μείωση της ποιότητας ζωής

Στην αντιμετώπιση των παραπάνω προκλήσεων και προκειμένου να αυξηθεί η ποιότητας ζωής των κατοίκων στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης, τα τελευταία χρόνια διαπιστώθηκε από όλους τους φορείς και τους πολίτες η ανάγκη αλλαγής του μοντέλου ανάπτυξης των πόλεων ώστε να γίνουν πιο ανθρώπινες και φιλικές για τους κατοίκους της.

Σε αυτό το πλαίσιο ο Δήμος Έδεσσας προχώρησε σε μια σειρά δράσεων και επεμβάσεων στον αστικό ιστό της πόλης. Οι δράσεις στις οποίες θα αναφερθούμε εντάσσονται σε ένα γενικότερο πλαίσιο αλλαγής των συνθηκών διαβίωσης στη πόλη της Έδεσσας μέσω της δημιουργίας και ανάδειξης των κοινόχρηστων χώρων δίνοντας έμφαση στους πεζούς και τονίζοντας τον ανθρωποκεντρικό της χαρακτήρα. Ο Δήμος Έδεσσας στα πλαίσια των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2007-2013 προέβη στην πεζοδρόμηση του εμπορικού κέντρου της Έδεσσας η οποία ολοκληρώθηκε το 2010. Το συγκεκριμένο Πρόγραμμα ολοκληρώθηκε στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (Π.Ε.Π.) Κεντρικής Μακεδονίας και αφορούσε παρεμβάσεις αστικής ανάπτυξης και συγχρηματοδοτήθηκε κατά 76 % από το ΕΤΠΑ και κατά 24% από το ΕΚΤ. Σε ένα μεγάλο μέρος των οδών που βρίσκονται στο ιστορικό κέντρο της πόλης (οδός Δημοκρατίας, Αριστοτέλους, Ηρ, Πολυτεχνείου κ.α.) πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες εργασίες πεζοδρόμησης δίνοντας με το έργο αυτό έμφαση στην πεζή μετακίνηση, αυξάνοντας τους ελεύθερους χώρους και αποτρέποντας την κυκλοφορία με οχήματα προσδοκώντας μεταξύ άλλων τη μείωση των εκπομπών αερίων CO₂. Η εργασίες έγιναν

λαμβάνοντας υπόψη την αρχιτεκτονική παράδοση της πόλης ενώ αναδείχθηκε το ιστορικό κέντρο της πόλης με την ταυτόχρονη αισθητική αναβάθμιση του.

Ένα σημαντικό έργο το οποίο υλοποιήθηκε στα πλαίσια του Ε.Π. Μακεδονίας – Θράκης και το οποίο ήταν ενταγμένο στον Άξονα Προτεραιότητας για την Αειφόρο ανάπτυξη και την ποιότητα ζωής της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, αποτέλεσε το έργο «Ανάπλαση οδού 18ης Οκτωβρίου, Πλατείας Γρανικού και των μεταξύ τους συνδετήριων οδών». Οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν στόχευαν μεταξύ άλλων στη δημιουργία χώρων περιπάτου και αναψυχής, την ανάδειξη των ελεύθερων χώρων και την αισθητική αναβάθμιση αυτών. Για τον σκοπό αυτό δημιουργήθηκαν και αναμορφώθηκαν μεταξύ άλλων μια πλατεία συνολικού εμβαδού 2.970 τ.μ. (932 τ.μ. πράσινο, 507 τ.μ. ημίσκληρη επιφάνειας, 1531 τ.μ. πλακωστρώσεις- δάπεδα) και τμήμα πάρκου εμβαδού 1713 τ.μ. (583 τ.μ. πράσινο, 1130 τ.μ. πλακωστρώσεις - δάπεδα παιδικής χαράς), ενώ έγιναν και επιπλέον επεμβάσεις όπως η δημιουργία ενός Πάρκου υπαίθριας γυμναστικής, πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες πλακωστρώσεις πεζοδρομίων και φυτεύτηκαν νέα δέντρα, θάμνοι και πολυετή φυτά ώστε η συνολική φυτεμένη επιφάνεια σε όλη την έκταση της περιοχής παρέμβασης να ανέλθει σε 1600 τ.μ.

Μετά τις παραπάνω επεμβάσεις πεζοδρόμησης και προκειμένου να ενισχυθεί η ώθηση προς την πεζή κυκλοφορία, αλλά και να αντισταθμιστεί η απώλεια θέσεων στάθμευσης από τις πεζοδρομήσεις, ο Δήμος Έδεσσας προέβη στη δημιουργία ενός συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης που επεκτείνεται στο Εμπορικό Κέντρο της πόλης. Ένα επιπλέον όφελος της ελεγχόμενης στάθμευσης πέρα από την αποτροπή χρήσης των ΙΧΕ αποτελεί και η τονώση της εμπορικής κίνησης καθώς θα μπορούν να εξυπηρετηθούν περισσότερη χρήστες στις θέσεις που προσφέρονται λόγω του περιορισμού της χρονικής διάρκειας στάθμευσης. Στα πλαίσια της «Αστικής αναζωογόνησης» της Έδεσσας εντάχθηκε και η δράση για την προμήθεια ενός αυτοματοποιημένου συστήματος κοινόχρηστων ποδηλάτων στοχεύοντας στη βελτίωση της αστικής κινητικότητας. Η προμήθεια και εγκατάσταση των ποδηλάτων εντάσσεται στον άξονα 04 «Υποστήριξη της μετάβασης προς μια οικονομία χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα σε όλους τους τομείς» και συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ. Η χρήση των ποδηλάτων ως ένα μέσο μεταφοράς με μηδενικό ενεργειακό αποτύπωμα θα συμβάλλει στη μείωση της χρήσης του Ι.Χ. αυτοκινήτου, στη μείωση της κατανάλωσης καυσίμων και τη μείωση των ρύπων, ενώ θα συμβάλλει στην αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος, της υγείας και της ποιότητας ζωής των κατοίκων της Έδεσσας.

Όπως αναφέραμε στη παρουσίαση του Δήμου Έδεσσας η πόλη διαπερνάτε από ένα εκτεταμένο δίκτυο ποταμοβραχιόνων που καταλήγουν στους Καταρράκτες της Έδεσσας. Στην προσπάθεια αναβάθμισης και ανάδειξης των υδάτινων διαδρομών, ο Δήμος Έδεσσας προχώρησε στο έργο «Ανάδειξη δικτύου ποταμοβραχιόνων της πόλης της Έδεσσας ως ζωντανό στοιχείο της καθημερινότητάς της». Και αυτό το έργο υλοποιήθηκε στο πλαίσιο του Ε.Π. Μακεδονία – Θράκη 2007-2013 ενταγμένο στον Άξονα Προτεραιότητας Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής στην ΠΚΜ. Αφορούσε σε παρεμβάσεις και στην ανάπλαση τμημάτων εκατέρωθεν των ποταμοβραχιόνων της Έδεσσας μέσω δημιουργίας πεζόδρομων, αναπλάσεις πάρκων, φυτεύσεις όσο και της βελτίωσης και κατασκευής πεζογεφυρών ενώ για τη κατασκευή των έργων επιλέχθηκαν υλικά και μέθοδοι που συνάδουν με τους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης. Απώτερος στόχος του έργου αποτέλεσε η αναβάθμιση των χώρων γύρο από τους ποταμοβραχιόνες ώστε να χρησιμοποιούνται από τους πεζούς, να δημιουργηθούν χώροι αναψυχής και περιπατητικές διαδρομές με σκοπό την αύξηση της ποιότητας ζωής των κατοίκων.

Τελευταία ο Δήμος Έδεσσας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 εντάχθηκε σε πρόγραμμα χρηματοδότησης παρουσιάζοντας μια Στρατηγική Αειφόρου Αστικής Ανάπτυξης που αφορά την πόλη τη Έδεσσα με τίτλο «Έδεσσα, Αστική Αναζωογόνηση» επιδιώκοντας μέσα από τον τονισμό των ιδιαιτεροτήτων του φυσικού του περιβάλλοντος και των πλεονεκτημάτων που διαθέτει, να προβεί στην συνολική αναβάθμιση σε επίπεδο οικονομικό αυξάνοντας παράλληλα την ποιότητα ζωής των κατοίκων του στα πλαίσια πάντα της αειφόρου ανάπτυξης. Η Στρατηγική αυτή περιλαμβάνει μια σειρά από άξονες και στόχους που άπτονται των θεμάτων της αειφόρου ανάπτυξης. Οι δράσεις στις οποίες προτίθεται να προβεί ο Δήμος αναφέρονται σε επεμβάσεις που θα συμβάλλουν στην ανάδειξη και δικτύωση των στοιχείων φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της πόλης της Έδεσσας, την Προστασία του αστικού και φυσικού περιβάλλοντος και προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, τη διασύνδεση των τομέων της οικονομίας και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και την Στήριξη Κοινωνικής Συνοχής και Αλληλεγγύης στην Έδεσσα. Πρωταρχικό σημείο επέμβασης αποτελεί η μετατροπή του χώρου όπου βρίσκεται σήμερα το Δημοτικό Στάδιο της Έδεσσας, ο οποίος βρίσκεται μεταξύ του χώρου του εμπορικού κέντρου, του παραδοσιακού συνοικισμού Βαρόσι και την περιοχή των Καταρρακτών και ο οποίος αποκόπτει τη φυσική συνέχεια του αστικού ιστού, σε

πόλο έλξης των κατοίκων και των επισκεπτών και ενοποιώντας τους παραπάνω χώρους. Με την πραγματοποίηση των δράσεων το σχέδιο σκοπεύει στη συνολική εφαρμογή των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης. Το έργο «Ενοποίηση Τουριστικού με Εμπορικό Κέντρο Έδεσσας» με προϋπολογισμό 2,4 εκατ. ευρώ που εντάσσεται στην παραπάνω στρατηγική συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ εντασσόμενο στον άξονα «ΑΞ06- Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων» του Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας (ΕΠ Π.Κ.Μ.) ενώ με το πέρας των εργασιών προβλέπεται να παραδοθούν μεταξύ άλλων πάνω από 480 μέτρα ποδηλατοδρόμων, 5 χλμ ανακατασκευασμένα πεζοδρόμια, πλήθος δενδροφυτεύσεων και αθλητικοί χώροι γειτονίας (anartyxi gon 2018). Ένα σημαντικό έργο προϋπολογισμού 2,3 εκατ. ευρώ που εντάχθηκε στο ΕΠ Ανταγωνιστικότητα Επιχειρηματικότητα Καινοτομία που θα χρηματοδοτηθεί μέσω του ΕΤΠΑ αποτελεί η αναβάθμιση του Διατηρητέου Βιομηχανικού συγκροτήματος Κανναβουργείου που θα χρησιμοποιηθεί ως εστία πολιτιστικής και τουριστικής δραστηριότητας. Το παραπάνω συγκρότημα λειτούργησε από το 1908 ως μια πρότυπη βιομηχανική μονάδα δημιουργίας σχοινιών από ινδική κάνναβη και αποτελούσε το μεγαλύτερο Κανναβουργείο της Ελλάδας.

Ενώ αναφερθήκαμε σε δράσεις που πραγματοποιήθηκαν κυρίως στη πόλη της Έδεσσας ωστόσο δεν θα πρέπει να παραβλεφθούν σημαντικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας στα χωριά που αποτελούν μέρος του Δήμου και που αντιμετωπίζουν συχνά διαφορετικά προβλήματα από την πόλη της Έδεσσας. Σημαντικά έργα αποτελούν ενδεικτικά η ανάπλαση του οικισμού Κλεισοχωρίου που εντάχθηκε στο ΕΣΠΑ 2007-2013 και στο οποίο πραγματοποιήθηκαν εκτεταμένες επεμβάσεις με τη δημιουργία έξι πλατειών συνολικής επιφάνειας μαζί με τα γύρω πεζοδρόμια 10.900 τ.μ. δημιουργώντας μια διαδρομή για πεζούς και ένας χώρος αναψυχής. Στα πλαίσια της αστικής ανάπλασης εντάχθηκε στο Πράσινο Ταμείο και το έργο της «Ανάπλασης οικισμού Άρνισσας» που αποτελεί μετά την Έδεσσα τη δεύτερη σε πληθυσμό δημοτική ενότητα και την οποία θα πραγματοποιηθούν επεμβάσεις στους κοινόχρηστους χώρους μέσω πεζοδρομήσεων, αλλαγή φωτιστικών και εγκατάσταση αστικού εξοπλισμού.

6.2.8 Παροχή νερού

Βασιζόμενοι και εναρμονιζόμενοι στην οδηγία 2000/60/EK της Ευρωπαϊκής Ένωσης «για την θέσπιση πλαισίου κοινοτικής δράσης στον τομέα της πολιτικής των υδάτων» (yprethe 2000), η Ελλάδα προχώρησε στην ψήφιση του Ν. 3199/03 (ΦΕΚ 280 Α'/9-12-03) «Προστασία και διαχείριση των υδάτων» προκειμένου να υπάρχει ένα σύγχρονο πλαίσιο για την προστασία και διαχείριση των υπόγειων και επιφανειακών υδάτων ο οποίος συμπληρώθηκε από το Π.Δ. 51/2007 προκειμένου να γίνει πλήρη εναρμόνιση με την παραπάνω οδηγία. Στην πορεία εκδόθηκαν μια σειρά από οδηγίες οι οποίες ενσωματώθηκαν στο Εθνικό δίκαιο (ενδεικτικά 2006/118/EK, 2008/105/EK).

Η αρμοδιότητα για την παροχή νερού, την αποχέτευση και την διαχείριση των λυμάτων στο Δήμο της Έδεσσας ανήκει στη Δημόσια Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης (ΔΕΥΑΕ). Στον Δήμο Έδεσσας η κατανάλωση του νερού προέρχεται κατά κύριο λόγο από την άρδευση των γεωργικών καλλιεργειών και δευτερεύοντος από τη παροχή πόσιμου νερού εναρμονιζόμενος με την συνολική εικόνα της χώρας όπου το 85% της συνολικής υδροληψίας προέρχεται από τον γεωργικό τομέα (ΟΟΣΑ 2009: 78). Παρόλο που το πόσιμο νερό που παρέχεται στην Ελλάδα θεωρείται καλό καλύπτοντας τις προδιαγραφές (ΟΟΣΑ 2009 :85) υπάρχουν ωστόσο τομείς όπως η διαχείριση των υδάτων, οι υποδομές και η προστασία των υδάτων που χρήζουν βελτίωσης. Στα πλαίσια αυτά ο Δήμος Έδεσσας και η ΔΕΥΑΕ προχώρησαν σε μια σειρά από δράσεων προκειμένου να προβούν στον εκσυγχρονισμό του δικτύου ύδρευσης. Μεσώ του Επιχειρησιακού προγράμματος Π.Κ.Μ. και εντασσόμενο στον άξονα 06 «Προστασία του περιβάλλοντος και προώθηση της αποδοτικότητας των πόρων», δράση «6β.2 – Υποδομές βελτίωσης της ποιότητας και διασφάλισης της ποσότητας του πόσιμου νερού», η ΔΕΥΑΕ προτίθεται να προβεί στην προμήθεια και εγκατάσταση ενός συστήματος ελέγχου διαρροών και τηλεδιαχείρισης στα υφιστάμενα δίκτυα μεταφοράς και διανομής νερού της Δημοτικής Ενότητας Έδεσσας προκειμένου να επιτευχθεί η ορθολογική χρήση των υδάτινων πόρων και να προκύψει εξοικονόμηση ενέργειας, μέσω τόσο του ελέγχου όσο και της μείωσης του μη-ανταποδοτικού νερού στα δίκτυα μεταφοράς/διανομής νερού. Επιπλέον προέβη μέσω του ΕΠ Μακεδονίας-Θράκης στην κατασκευή εσωτερικών δικτύων αποχέτευσης σε διάφορες Τοπικές Κοινότητες του Δήμου ενώ μέσω του ΕΣΠΑ 2014-2020 θα προβεί σε μια σειρά από κατασκευών εξωτερικών δικτύων ύδρευσης σε Τοπικές Κοινότητες του Δήμου μέσω χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι απώλειες υδάτων όσο και να αυξηθεί η ποιότητα του παρεχόμενου νερού.

6.2.9 Περιβαλλοντική Εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των πολιτών

Παρόλες τις διασκέψεις, νομοθετικές πρωτοβουλίες και δράσεις των αρχών σε διεθνή, εθνικό και τοπικό επίπεδο για την επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης ο ρόλος των πολιτών και των ιδιωτικών επιχειρήσεων αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την επίτευξη αυτής. Στην τελική ανάλυση αποτελούν τις ομάδες αυτές που μέσω της στήριξης ή μη των επιδιωκόμενων και εφαρμοζόμενων δράσεων θα κρίνουν και τα αποτελέσματα τους. Οι κάτοικοι και οι επιχειρήσεις συχνά έρχονται αντιμέτωπες με τη εσωτερική σύγκρουση αξιών τους. Εδώ ο συγκερασμός της σύγκρουσης της οικονομικής ανάπτυξης με την προστασία του περιβάλλοντος που συχνά προκύπτει έρχονται αντιμέτωπες σε από και πραγματικό επίπεδο και όχι μέσω μιας θεωρητικής συζήτησης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα το οποίο αναφέραμε και στην αρχή αποτελεί η σφοδρή σύγκρουση των κατοίκων των Σκουριών στην Χαλκιδική. Σημαντικό στοιχείο στην επίτευξη των στόχων της αειφορίας αποτελεί ως εκ τούτου η προσπάθεια που θα πρέπει να καταβληθεί ώστε να υπάρξει αλλαγή της νοοτροπίας και ευαισθητοποίηση των πολιτών. Μόνο με τον τρόπο αυτό οι στόχοι της αειφόρου ανάπτυξης θα επιτύχουν. Στα πλαίσια αυτά οι τοπικές αρχές ως εγγύτερες στους πολίτες αναλαμβάνουν τον πρωταρχικό ρόλο. Ο Δήμος Έδεσσας σε αυτή την προσπάθεια προέβη σε μια σειρά ενημερωτικών ημερίδων στις οποίες παρουσιάστηκαν οι στόχοι και το όραμα της αειφόρου ανάπτυξης, το όραμα για το μέλλον του Δήμου, οι προκλήσεις των νέων Ευρωπαϊκών πολιτικών για την ανάπτυξη (edessacity 2016), ενώ μέσα από τη συμμετοχή του σε διεθνή προγράμματα και συνεργασίες και τις επιβράβευσης που έχει λάβει (bestcityawards 2017) αποδεικνύει την αποτελεσματικότητα των δράσεων του πείθοντας τους πολίτες για τη σημασία αυτών στην καθημερινότητα τους. Ιδιαίτερη μνεία θα πρέπει να γίνει στην ενημέρωση που έγινε από το Δήμο Έδεσσας προκειμένου να παρουσιαστεί το Σχέδιο Αειφόρου Ανάπτυξης Έδεσσας.

Πριν κατατεθεί το ΣΒΑΕ προς έγκριση και χρηματοδότηση στα πλαίσια του ΕΣΠΑ, πραγματοποιήθηκε μια σειρά από διαβουλεύσεις με τη συμμετοχή ομάδων ενδιαφερόμενων-φορέων όπου παρουσιάστηκαν οι άξονες του σχεδίου και ζητήθηκαν οι απόψεις τους. Οι διαβουλεύσεις οργανώθηκαν ανά τομέα και στις οποίες παραβρέθηκαν εκπρόσωποι τοπικών συλλόγων, επιμελητήριων, συνεταιρισμών, κοινωνικών φορέων κ.α από τους οποίους ζητήθηκε η κατάθεση απόψεων και προτάσεων. Τέλος για το σκοπό της διαβούλευσης δημιουργήθηκε ειδικός ιστότοπος στον οποίο αναρτήθηκε υλικό της προτεινόμενης δράσης προς ενημέρωση του κοινού, χάρτες με τα σημεία επέμβασης αλλά

και σχετικό ερωτηματολόγιο. Μια σημαντική δράση ενημέρωσης η οποία αφορά της νεαρές ηλικιακές ομάδες και για τις οποίες θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη βαρύτητα αποτελεί η λειτουργία του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης (ΚΠΕ) το οποίο λειτουργεί στη περιοχή των Μυλών της Έδεσσας, μιας περιοχής που χαρακτηρίζεται από την αφθονία πρασίνου, περιπατητικών διαδρομών και ύπαρξης νερού. Στόχος του ΚΠΕ αποτελεί η επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση των νέων ατόμων πάνω σε θέματα περιβάλλοντος, ανακύκλωσης, προστασίας της πανίδας και χλωρίδας του τόπου μας κ.α, μέσα από διάφορες θεματικές δράσεις που παρουσιάζει και επισκέψεις τόσο στην περιοχή των Καταρακτών όσο και στην περιοχή του υδροβιότοπου 'Αγρα- Νησί- Βρυτά (kre-edess 2018). Η ευαισθητοποίηση των κατοίκων και οργανώσεων του Δήμου Έδεσσας μέσα από ενημερωτικές δράσεις μπορεί να συμβάλει στην αποδοχή των αρχών της αειφόρου ανάπτυξης, ωστόσο κρίνεται κρίσιμο να υπάρχει και από και άμεσο αποτέλεσμα των δράσεων που αναλαμβάνει ο Δήμος. Στο πλαίσιο αυτό ο Δήμος Έδεσσας εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας IPA Cross Border Program Greece – F.Y.R.O.M. στο οποίο σε συνεργασία με το Δήμο Οχρίδας και Πανεπιστημιακές σχολές της Θεσσαλονίκης και της Οχρίδας υλοποίησε ένα πρόγραμμα με τίτλο «ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΕΙΣ ΑΝΑΔΕΙΞΗΣ, ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ & ΔΙΚΤΥΩΣΗΣ ΥΔΑΤΙΝΩΝ ΔΙΑΔΡΟΜΩΝ» με το ακρωνύμιο 'WATER.NET'(edessacity 2015). Μέσω της διασυνοριακής συνεργασίας επιδιώχθηκε η προώθηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, της κουλτούρας, του τουρισμού μεταξύ των χωρών, η ανάδειξη και προστασία των φυσικών & περιβαλλοντικών πόρων ενώ προωθήθηκε και η ενίσχυση των επιχειρηματικών συνεργασιών μέσω της δημιουργίας ενός κοινού οδηγού ο οποίος εκτός από τα παραπάνω θέματα παρουσίασε συμπεριέλαβε και κατάλογο επιχειρηματιών της περιοχής που δραστηριοποιούνται στο χώρο της εστίασης, της φιλοξενίας, των τοπικών προϊόντων και άλλων συναφών δραστηριοτήτων (edessacity 2017).

6.2.10 Κοινωνικές δράσεις

Όπως προαναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο η κεντρική διοίκηση έχει μεταφέρει ένα μεγάλο μέρος αρμοδιοτήτων προς της Δημοτικές και κοινοτικές αρχές οι οποίες *«διευθύνουν και ρυθμίζουν όλες τις τοπικές υποθέσεις, σύμφωνα με τις αρχές της επικουρικότητας και της εγγύτητας, με στόχο την προστασία, την ανάπτυξη και τη συνεχή βελτίωση των συμφερόντων της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας»*(αρ. 75 του Ν.

3463/2006 ΦΕΚ 114). Ένα σημαντικό μέρος των αρμοδιοτήτων αναφέρεται στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και της αλληλεγγύης όπως:

- την εφαρμογή πολιτικών ή δράσεων με σκοπό την υποστήριξη και κοινωνική φροντίδα της βρεφικής και παιδικής ηλικίας και της τρίτης ηλικίας, με τη λειτουργία παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών, κέντρων ανοικτής περίθαλψης και ημερήσιας φροντίδας, ψυχαγωγίας και αναψυχής ηλικιωμένων, γηροκομείων κ.λπ.
- την εφαρμογή πολιτικών και δράσεων, με στόχο την υποστήριξη και φροντίδα ευπαθών κοινωνικών ομάδων μέσω παροχών υπηρεσιών υγείας και την προαγωγή ψυχικής υγείας, υποστήριξης και αποκατάστασης ατόμων με αναπηρία, κέντρων ψυχικής υγείας, συμβουλευτικών υπηρεσιών και κέντρων πρόληψης κατά εξαρτησιογόνων ουσιών.
- Την μέριμνα για τη στήριξη των αστέγων και οικονομικά αδύνατων δημοτών, στους οποίους θα παρέχονται χρηματικά βοηθήματα, είδη διαβίωσης και περίθαλψης σε κατοίκους που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα διαβίωσης
- Την προώθηση και ανάπτυξη του εθελοντισμού και της κοινωνικής αλληλεγγύης με τη δημιουργία τοπικών δικτύων κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντικών οργανώσεων και ομάδων εθελοντών

Ο Δήμος Έδεσσας στην προσπάθεια του να συμβάλλει στην βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων του έχει αναπτύξει και λειτουργεί μέσω της Δημοτικής Κοινωφελούς Επιχείρησης Δήμου Έδεσσας (ΔΗ.Κ.Ε.Δ.Ε.) μια σειρά από δομές και δράσεις σε συνεργασία με άλλους κοινωνικού φορείς προκειμένου να αντιμετωπιστούν επείγοντα και επίκαιρα κοινωνικά προβλήματα. Καθώς η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό και τους κατοίκους του Δήμου Έδεσσας και ιδιαίτερα τις κοινωνικά αδύναμες ομάδες κρίνεται κομβικής σημασίας η διατήρηση των δομών μέσω ιδίων πόρων ή της αναζήτησης χρηματοδοτικών προγραμμάτων. Οι παρακάτω δράσεις εντάσσονται στην ευρύτερη προσπάθεια της κοινωνικής βιωσιμότητας προκειμένου να μετριαστούν οι κοινωνικές ανισότητες και να δημιουργηθούν οι βάσεις για την παροχή ίσων ευκαιριών και την καταπολέμηση της φτώχειας ενώ συνεισφέρουν και στην οικονομική ανάπτυξη είτε μέσω των χρηματοδοτήσεων των προγραμμάτων αλλά και ενισχύοντας την απασχόληση σε τοπικό επίπεδο. Επιγραμματικά οι παρακάτω δομές λειτουργούν στον Δήμο Έδεσσας:

- Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες «Ορίζοντας».

Αποτελεί μια δομή που εντάσσεται στα Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (ΚΔΑΠ-μεΑ) με στόχο τη δημιουργική απασχόληση των παιδιών μέσω προγραμμάτων έκφρασης και ψυχαγωγίας και την ανάπτυξη ατομικών και κοινωνικών δεξιοτήτων, άθλησης και σωματικής αγωγής. Το ΚΔΑΠ ενθαρρύνει τη συμμετοχή των παιδιών σε προγράμματα προεπαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενώ παρέχει υποστηρικτικές υπηρεσίες προς τα ίδια τα παιδιά και το οικογενειακό τους περιβάλλον. Η χρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται από την Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (ΕΕΤΑΑ) μέσω του Δ' ΚΠΣ (Ε.Σ.Π.Α.). Στη παραπάνω δομή κατά το έτος 2019 εργάζονται 7 άτομα και οι ωφελούμενοι ανέρχονται σε 30 άτομα.

- Κέντρο Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Κ.Η.Φ.Η.

Απευθύνεται σε ηλικιωμένα άτομα που χρήζουν βοήθειας καθώς δεν είναι σε θέση να αυτοεξυπηρετηθούν απόλυτα λόγω κινητικών ή άλλων προβλημάτων ενώ το οικογενειακό τους περιβάλλον δεν μπορεί να ανταποκριθεί απόλυτα στη φροντίδα των ατόμων είτε λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων ή λόγω οικονομικών ή κοινωνικών προβλημάτων. Μέσω της παραπάνω δομής επιτυγχάνονται οι σκοποί της ενίσχυσης της απασχολησιμότητας και της ισότιμης συμμετοχής των έμμεσα ωφελούμενων ατόμων στην εργασία, της κοινωνικής συνοχής με την ισότιμη πρόσβαση όλων στην αγορά εργασίας, της πρόληψης φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού καθώς και της εξασφάλισης ενός αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης. Η παραπάνω δομή χρηματοδοτείται ενταγμένη στο Π.Ε.Π. Κεντρικής Μακεδονίας ενώ απασχολεί 4 εργαζόμενους.

- Βοήθεια Στο Σπίτι (I-III)

Οι μονάδες «Βοήθεια στο Σπίτι» παρέχουν υπηρεσίες φροντίδας σε ηλικιωμένους και άτομα με ειδικές ανάγκες (ΑμεΑ) με σκοπό οι αιτούντες βοήθεια να μπορούν να παραμείνουν στο οικείο φυσικό και κοινωνικό τους περιβάλλον ώστε να διατηρηθεί η οικογενειακή συνοχή και να αποφευχθεί η ανάγκη για ιδρυματική φροντίδα εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα μια αξιοπρεπή διαβίωση και την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής τους. Παράλληλα μέσω του προγράμματος αποδεσμεύονται τα άτομα που φροντίζουν τους ηλικιωμένους

και τα άτομα με αναπηρία, ώστε να διασφαλίζεται η πρόσβαση τους στην απασχόληση. Την παρούσα χρονική στιγμή από τη δράση επωφελούνται πάνω από 200 άτομα σε όλη την περιφέρεια του Δήμου Έδεσσας ενώ απασχολούνται 10 άτομα διαφόρων ειδικοτήτων στις δομές. Η χρηματοδότηση του προγράμματος γίνεται από εθνικούς πόρους.

- Το Παραγωγικό Εργαστήριο ατόμων με Ειδικές Ανάγκες «Περίτεχνο».
Στο εργαστήριο κατασκευάζονται και προωθούνται στην αγορά προϊόντα χειροτεχνίας από Άτομα με Αναπηρία ενισχύοντας την αυτονομία, την αυτοεκτίμηση αλλά και την προσωπική τους ανάπτυξη.
- Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων (ΚΑΠΗ)
Τα ΚΑΠΗ παρέχουν στα ηλικιωμένα άτομα της περιοχής του Δήμου Έδεσσας πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη, φυσικοθεραπευτική αγωγή, κοινωνική εργασία, φροντίδα στο σπίτι από οικογενειακή βοήθ αλλά και προγράμματα προληπτικών ελέγχων ενώ μέσω οργανωμένων δράσεων, εκδηλώσεων και εκδρομών ενισχύεται η κοινωνική συνοχή των ηλικιωμένων ώστε να αποτελούν ενεργά μέλη του κοινωνικού συνόλου.

Πέρα από τις ανωτέρω δομές ο Δήμος Έδεσσας υπέβαλε προτάσεις και εντάχθηκε στο ΕΠ Κεντρική Μακεδονίας και στον άξονα «Κοινωνική Ένταξη και καταπολέμηση της φτώχειας» που χρηματοδοτείται από το ΕΚΤ με τις παρακάτω πράξεις:

- Παροχή γευμάτων σε άπορους.
Ο Δήμος Έδεσσας θα προσφέρει ένα πλήρες γεύμα ημερησίως το οποίο θα παρασκευάζεται και θα διανέμεται κατ' οίκον σε έως και 30 άτομα για χρονικό διάστημα 30 μηνών σε κατοίκους του Δήμου οι οποίοι αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα και δεν μπορούν να εξασφαλίσουν τις βασικές τους ανάγκες σίτισης.
- Κέντρο Κοινότητας Δήμου Έδεσσας
Πρόκειται για μια νέα κοινωνική δομή που θα παρέχει υποστήριξη στους κατοίκους του Δήμου με στόχο την καταπολέμηση κοινωνικών προβλημάτων όπως τη φτώχεια, τον αποκλεισμό και τις κάθε μορφής διακρίσεις προσφέροντας πληροφόρηση, συμβουλευτικές υπηρεσίες και υπηρεσίες για την προώθηση της απασχόλησης.
- Κοινωνικό φροντιστήριο

Σε συνεργασία με καθηγητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης θα παρέχονται σε άπορους μαθητές γυμνασίου και λυκείου διδακτική υποστήριξη προκειμένου να έχουν ίσες ευκαιρίες στην εκπαιδευτική τους σταδιοδρομία

Μέσω των παραπάνω κοινωνικών δράσεων και δομών ο Δήμος Έδεσσας αποσκοπεί εν τέλει στη βελτίωση της κοινωνικής συνοχής και αλληλεγγύης δίνοντας έμφαση στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού που δημιουργείται λόγω ανεργίας και στην εξασφάλιση ίσων ευκαιριών για όλους.

6.3 Αξιολόγηση και αποτίμηση των Δράσεων του Δήμου Έδεσσας

Όπως αποτυπώθηκε στην αρχή της εργασίας ο ορισμός της αειφόρου ανάπτυξης εμπεριέχει αρκετές δυσκολίες και ασάφειες ενώ επιδέχεται και διαφορετικές ερμηνείες, ωστόσο καθίσταται ακόμα δυσκολότερο να προσδιοριστεί πως αυτή θα εφαρμοστεί στην πράξη (Alberti & Susskind 1996). Η εφαρμογή καλών πρακτικών και δράσεων που στηρίζουν την αειφορία σε τοπικό επίπεδο παρόλο που θεωρείται υψίστης σημασίας για το μέλλον προσκρούει την σημερινή εποχή στην οικονομική κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα την τελευταία σχεδόν δεκαετία. Ωστόσο, ζητούμενο τη εποχής μας θα πρέπει να είναι η στήριξη των εννοιών της αειφόρου ανάπτυξης και η αποφυγή της παγίδας της εφήμερης οικονομικής ανάπτυξης, η οποία αρχικά μπορεί να προσφέρει μια πρόσκαιρη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων ωστόσο μακροπρόθεσμα θα δημιουργήσει προβλήματα τα οποία ίσως αποδειχθούν μη αναστρέψιμα.

Οι δράσεις τις οποίες ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και μέσω κυρίως των Επιχειρησιακών προγραμμάτων των περιόδων του ΕΣΠΑ 2007-2013 και ΕΣΠΑ 2014-2020 έχουν αλλάξει σε μεγάλο βαθμό την εικόνα του Δήμου Έδεσσας και ιδιαιτέρως της πόλης της Έδεσσας.

Έχοντας αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα στις δράσεις που υλοποίησε ή προτίθεται να υλοποιήσει ο Δήμος Έδεσσας, κρίνεται σκόπιμο να ακολουθήσει μια αποτύπωση των ποιοτικών εκτιμήσεων των εμπλεκόμενων από την πλευρά του Δήμου Έδεσσας σχετικά με τα αποτελέσματα των παραπάνω δράσεων αλλά και εν γένει της

σημασίας της αιφόρου ανάπτυξης. Η αποτύπωση των ποιοτικών εκτιμήσεων των ανθρώπων που έχουν αναλάβει την ευθύνη για την πραγματοποίηση των δράσεων αιφόρου ανάπτυξης θα δώσει μια προσωπική εικόνα των απόψεων, αντιλήψεων και εμπειριών τους. Μέσω των πρωτογενών δεδομένων που προέκυψαν από τις συνεντεύξεις των εμπλεκόμενων και σε συνδυασμό με την ανάλυση της βιβλιογραφίας που έγινε σε προηγούμενα κεφάλαια θα αποτυπωθεί μια ευρύτερη εικόνα της σημασίας της αιφορίας σε τοπικό επίπεδο όπως στην περίπτωση του Δήμου Έδεσσας.

Εδώ αξίζει να αναφερθεί ότι υπάρχουν ποσοτικά στοιχεία που αναφέρονται σε μια σειρά από δράσεις όπως η διαχείριση των αποβλήτων, η ανακύκλωση και η αντικατάσταση των οδολαμπτήρων, τα οποία δίνουν μια σαφή εικόνα για τα αποτελέσματα και την επίδραση αυτών στην προσπάθεια του Δήμου να πετύχει τους στόχους του Συμφώνου των Δημάρχων και εν γένει της αιφόρου ανάπτυξης. Ωστόσο, η εμπειρική αξιολόγηση και ποιοτική εκτίμηση των άμεσα εμπλεκόμενων αποτελούν κρίσιμες παραμέτρους για το εάν οι πρωτοβουλίες που ανέλαβε ο Δήμος Έδεσσας γίνονται αποδεκτές στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

6.3.1 Μεθοδολογία

Για την αποτύπωση των εκτιμήσεων πραγματοποιήθηκαν τρεις συνεντεύξεις μέσω μιας σειράς ερωτήσεων αλλά και μιας γενικότερης συζήτησης προκειμένου αφενός να υπάρξουν συγκεκριμένες απαντήσεις αλλά και να προκύψει μια γενικότερη αποτίμηση της σημασίας της αιφόρου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο. Η συνέντευξη αποτελεί μια μέθοδο συλλογής ποιοτικών ερευνητικών δεδομένων η οποία προσφέρει τη δυνατότητα να αποτυπωθούν οι εκτιμήσεις και απόψεις των εμπλεκόμενων μερών συγκρίνοντας τις μεταξύ τους και να εξαχθούν ορισμένα συμπεράσματα. Το εργαλείο της συνέντευξης χρησιμοποιήθηκε καθώς παρουσιάζει μια σειρά πλεονεκτημάτων επιτρέποντας την εμβάθυνση σε ορισμένα θέματα, την διερεύνηση εις βάθος των εκτιμήσεων και απόψεων των εμπλεκόμενων, την τροποποίηση των ερωτήσεων αναλόγως των συνεντευξιζόμενων αλλά και την αλληλεπίδραση μεταξύ των συμμετεχόντων δίνοντας την δυνατότητα να εξερευνηθούν θέματα που δεν είχαν προκαθοριστεί από την αρχή. Αρχικά δόθηκε συνέντευξη από τον Προϊστάμενο Διεύθυνσης Προγραμματισμού, Οργάνωσης Πληροφορικής και Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης (εφεξής ΠΔΠ) το τμήμα του οποίου έχει αναλάβει το μεγάλο έργο της αναζήτησης των χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για την υλοποίηση των δράσεων για την αιφόρο ανάπτυξη του Δήμου Έδεσσας και της

παρακολούθησης της πορείας αυτών. Έπειτα ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης Καθαριότητας (ΠΔΚ) προέβη από τη μεριά του σε εκτιμήσεις που άπτονται γενικότερα των καθηκόντων του εντασσόμενα στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης. Η τελευταία συνέντευξη πραγματοποιήθηκε με τον Δήμαρχο Έδεσσας, ο οποίος, ενώ αναφέρθηκε επιγραμματικά στις δράσεις που έχει αναλάβει ο Δήμος και στον γενικότερο σχεδιασμό του Δήμου, στάθηκε ιδιαίτερα στην αλλαγή νοοτροπίας που θα πρέπει να χαρακτηρίσει όλους τους εμπλεκόμενους συμπεριλαμβανόμενους τους αιρετούς, τους υπαλλήλους αλλά και τους δημότες. Εδώ θα πρέπει να αναφερθεί ότι οι συνεντεύξεις που έγιναν αντανακλούν τις εκτιμήσεις και απόψεις των εμπλεκόμενων από την πλευρά του Δήμου Έδεσσας που ανέλαβαν την πραγματοποίηση δράσεων στην κατεύθυνση της αειφόρου ανάπτυξης και δεν αποτυπώνουν τις απόψεις άλλων εμπλεκόμενων μερών όπως των δημοτών ή των επαγγελματιών του Δήμου οι οποίοι ενδεχομένως έχουν διαφορετικές εκτιμήσεις. Τα ερωτήματα που τέθηκαν ήταν:

1. Θεωρείτε ότι η υιοθέτηση ενός μοντέλου αειφόρου ανάπτυξης μπορεί να δώσει κάποιες λύσεις στα προβλήματα των κατοίκων ενός Δήμου;
2. Υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη της αειφόρου ανάπτυξης στο Δήμο Έδεσσας και ποιος είναι;
3. Υπάρχουν και εάν ναι ποια είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Δήμου Έδεσσας για δράσεις αειφόρου ανάπτυξης;
4. Ποιες δράσεις έχουν υλοποιηθεί στο Δήμο Έδεσσας; Ποια είναι τα εμπόδια και τα προβλήματα που ενδεχομένως παρουσιάστηκαν;
5. Υπάρχουν απτά αποτελέσματα των δράσεων που έχει αναλάβει ο Δήμος Έδεσσας; Ποιες είναι οι εκτιμήσεις σας;
6. Ποιες οι μελλοντικές ενέργειες του δήμου προς αυτήν την κατεύθυνση;
7. Σε ποιους τομείς υστερεί ο Δήμος Έδεσσας;
8. Θεωρείτε ότι οι δημότες ενστερνίζονται την ανάγκη για αλλαγή προς την αειφόρο ανάπτυξη;
9. Συνεργάζεστε με άλλους φορείς για κοινές δράσεις; Πώς κρίνετε τη συνεργασία;
10. Εν τέλει θεωρείται ότι η Έδεσσας είναι μια βιώσιμη πόλη;

Τα παραπάνω ερωτήματα δόθηκαν κατά τη διάρκεια των συνεντεύξεων δίνοντας τον απαραίτητο χρόνο για προετοιμασία αλλά και αφήνοντας περιθώρια για αυθορμητισμό στις απαντήσεις και μια ευρύτερη συζήτηση.

6.3.2 Ποιοτικές εκτιμήσεις εμπλεκόμενων

Παρακάτω παρατίθενται συνοπτικά οι εκτιμήσεις των εμπλεκόμενων όπως αυτές αποτυπώθηκαν στις ερωτήσεις που τέθηκαν στις συνεντεύξεις:

1. Θεωρείτε ότι η υιοθέτηση ενός μοντέλου αειφόρου ανάπτυξης μπορεί να δώσει κάποιες λύσεις στα προβλήματα των κατοίκων ενός Δήμου;

Ο ΠΔΠ επέλεξε τον όρο βιώσιμη ανάπτυξη την οποία θεώρησε μονόδρομο, λέγοντας ότι φτάσαμε να μιλάμε για τη βιώσιμη ανάπτυξη καθώς τα άλλα μοντέλα ανάπτυξης δημιούργησαν περισσότερα προβλήματα παρά λύσεις. Η βιώσιμη ανάπτυξη δίνει έμφαση στη ισορροπία των τριών πυλώνων που είναι το ζητούμενο. Από την μεριά του ο Δήμαρχος Έδεσσας θεωρεί ότι η αειφόρος ανάπτυξη πρέπει να δώσει λύσεις τονίζοντας ότι έχουμε μείνει στον όρο και τη θεωρία, σαν μια ευχή, επισημαίνοντας ότι υπολειπόμαστε όχι σαν Δήμος αλλά σαν χώρα σε θέματα αειφορίας. Ο Προϊστάμενος Διεύθυνσης Καθαριότητας ενώ δεν αναφέρθηκε ρητά στο όρο της αειφόρου ανάπτυξης ωστόσο σημείωσε ότι σε όλες τις δράσεις που αναλαμβάνει ο Δήμος Έδεσσας για την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων του Δήμου θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η προστασία του περιβάλλοντος τονίζοντας ωστόσο και την σημασία της αποδοχής των δράσεων αυτών από τους δημότες.

- 2) Υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός για την ανάπτυξη της αειφόρου ανάπτυξης στο Δήμο Έδεσσας και ποιος είναι;

Στην παραπάνω ερώτηση ο ΠΔΠ ανέφερε ότι υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός με το Σχέδιο Αστικής Ανάπτυξης και το ΣΔΑΕ για τη μείωση του διοξειδίου του άνθρακα να αποτελούν συστατικά στοιχεία του στρατηγικού σχεδιασμού του Δήμου Έδεσσας. επίσης, τόνισε ότι στον σχεδιασμό είναι η αξιοποίηση των δυνατών σημείων του Δήμου Έδεσσας αναφέροντας τη γεωργία και τον τουρισμό ως πυλώνες της ανάπτυξης του Δήμου και στους οποίους θα δοθεί έμφαση. Από την πλευρά του ο Δήμαρχος Έδεσσας συμφωνώντας με τις παραπάνω επισημάνσεις δήλωσε από την εμπειρία του ότι ο Δήμος της Έδεσσας σε θέματα στρατηγικού σχεδιασμού βρίσκεται σε καλύτερο επίπεδο σχετικά με άλλους δήμους της χώρας και διαρκώς εξελίσσεται. Ο ΠΔΚ αναφερόμενος στον σχεδιασμό του Δήμου διατύπωσε την άποψη ότι υπάρχει στρατηγικός σχεδιασμός στα θέματα αρμοδιότητας του αναφέροντας το Τοπικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων που εφαρμόζεται σταδιακά και προβλέπει σημαντικές δράσεις σε θέματα ανακύκλωσης

αλλά και την στρατηγική επιλογή του Δήμου Έδεσσας να αναθέσει την καθαριότητα σε ιδιώτη.

3) Υπάρχουν και εάν ναι ποια είναι τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του Δήμου Έδεσσας για δράσεις αειφόρου ανάπτυξης;

Ως προς τα πλεονεκτήματα που έχει ο Δήμος Έδεσσας έναντι άλλων περιοχών τονίστηκε τόσο από τους δύο προϊστάμενους όσο και από τον Δήμαρχο ότι στο Δήμο Έδεσσας συναντάται ένα μοναδικό και ιδιαίτερο φυσικό περιβάλλον με αποκορύφωμα τους καταρράκτες της Έδεσσας, επισημάνθηκε το πολιτιστικό απόθεμα που υπάρχει στην περιοχή όπως ο αρχαιολογικός χώρος του Λόγγου και τα μνημεία αλλά και η σημαντική γεωργική παραγωγή η οποία θα πρέπει να αξιοποιηθεί και με άλλους τρόπους πέρα από την απλή πώληση των προϊόντων. Όλα τα παραπάνω αποτελούν πόλους έλξης που χρήζουν αξιοποίησης.

4) Ποιες δράσεις έχουν υλοποιηθεί στο Δήμο Έδεσσας; Ποια είναι τα εμπόδια και τα προβλήματα που ενδεχομένως παρουσιάστηκαν;

Στο παραπάνω ερώτημα όλοι οι εμπλεκόμενοι επισήμαναν τις δράσεις που αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα όπως οι αστικές αναπλάσεις, η ανακύκλωση, η τοποθέτηση φωτιστικών LED κ.α. ενώ τονίστηκε ότι η αειφόρος ανάπτυξη αποτελεί μια συνεχή και διαρκή διαδικασία και αναζητούνται πάντα νέες ευκαιρίες για επιπλέον δράσεις. Ωστόσο, αναφέρθηκε και από τους τρεις ερωτώμενους ως κύριο πρόβλημα που αντιμετωπίζουν για την υλοποίηση των επιθυμητών δράσεων η έλλειψη ή μείωση των διαθέσιμων χρηματικών πόρων, ενώ για τα περιορισμένα διαθέσιμα κονδύλια που διατίθενται από ευρωπαϊκά ή εθνικά επενδυτικά προγράμματα υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός όποτε απαιτείται άριστη προετοιμασία από την μεριά των Δήμων. Επιπλέον επισημάνθηκαν οι χρονοβόρες και περίπλοκες διαδικασίες που απαιτούνται για την ένταξη κάποιας δράσης σε χρηματοδοτικό πρόγραμμα και η δυσκολία συντονισμού και συνεργασίας. Επιπλέον ο ΠΔΠ ανέφερε ότι υπάρχει αποσύνδεση του επιχειρησιακού προγράμματος από τον προϋπολογισμό όποτε δεν μπορεί να γίνει κάποιος μακροπρόθεσμος προγραμματισμός δράσεων λέγοντας χαρακτηριστικά «*ό,τι προκύπτει, μπαίνει*» και ότι θα πρέπει να γίνει από την αρχή επιχειρησιακό πρόγραμμα.

5) Υπάρχουν απτά αποτελέσματα των δράσεων που έχει αναλάβει ο Δήμος Έδεσσας; Ποιες είναι οι εκτιμήσεις σας;

Απαντώντας στο παραπάνω ερώτημα ο ΠΔΠ μας επισήμανε ότι υπάρχουν ήδη ποσοτικά αποτελέσματα των δράσεων που έχουν ληφθεί, όπως η μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 10% σε σχέση με το έτος αναφοράς 2010, ενώ σε λίγο καιρό θα εμφανιστούν και τα πρώτα αποτελέσματα της αλλαγής του οδοφωτισμού στο Δήμο Έδεσσας που μόλις ολοκληρώθηκε όπου θα αποτυπώνεται η μείωση της καταναλωμένης ενέργειας του Δήμου. Επιπλέον απόδειξη τις επιτυχούς εφαρμογής των δράσεων που εφάρμοσε ο Δήμος αποτελεί το γεγονός της βράβευσης αυτών στα πλαίσια των Best city awards με πρώτα βραβεία. Ωστόσο οι παραπάνω δράσεις ενώ επιφέρουν απτά αποτελέσματα αποτελούν μόνο ένα μικρό κομμάτι στην προσπάθεια αειφόρου ανάπτυξης στο Δήμο. Όπως μας δήλωσε ο ΠΔΠ κύριος καταναλωτής ενέργειας παραμένει ο ιδιωτικός τομέας ο οποίος λόγω της οικονομικής κρίσης δε συμβάλλει όσο του αναλογεί στην παραπάνω προσπάθεια τονίζοντας ότι εφόσον υπάρξουν κίνητρα από την πολιτεία μέσω προγραμμάτων όπως το «Εξοικονομώ κατ' οίκον» θα υπάρξει βελτίωση σε αυτόν τον τομέα. Ο Προϊστάμενος Δ/νσης Καθαριότητας (ΠΔΚ) από τη μεριά του επισήμανε τη βελτίωση στον τομέα της καθαριότητας και της διαχείρισης των αποβλήτων αναφέροντας ότι η επέκταση της ανακύκλωσης σε ολόκληρο τον Δήμο επέφερε μείωση των απορριμμάτων που πηγαίνουν στους ΧΥΤΑ μειώνοντας το κόστος για τον Δήμο, ενώ η εκχώρηση της υπηρεσίας αποκομιδής απορριμμάτων σε ιδιώτη θεωρείται επιτυχής καθώς υπάρχει αδιάλειπτη αποκομιδή σε όλες τις δημοτικές ενότητες, ενώ ανανεώθηκε ο πεπαλαιωμένος εξοπλισμός με σύγχρονα απορριμματοφόρα μειώνοντας τους ατμοσφαιρικούς ρύπους, τον θόρυβο, τις βλάβες κλπ. Όπως σημείωσε, χαρακτηριστικά έχουν σχεδόν εξαλειφθεί οι διαμαρτυρίες των δημοτών για την καθαριότητα επιφέροντας βελτίωση του επίπεδου ζωής στον Δήμο. Ο Δήμαρχος Έδεσσας σε μια γενικότερη εκτίμηση ανέφερε ότι τα έργα που υλοποιούνται στα πλαίσια της αειφόρου ανάπτυξης θα πρέπει να συμβαδίζουν με τις ιδέες, τα πιστεύω και το πρόγραμμα του Δήμου, να αποτυπώνουν τις φιλοδοξίες και τα πλάνα που υπάρχουν. Χαρακτηριστικά ανέφερε «το να κάνεις έργα γιατί απλά βγήκαν μπροστά σου δεν προσφέρει στο κοινωνικό σύνολο, είναι δώρα-άδωρα»

6) Ποιες οι μελλοντικές ενέργειες του δήμου προς αυτήν την κατεύθυνση;

Όπως αποτυπώθηκε και σε προηγούμενη ερώτηση οι δράσεις που αναλαμβάνει ο Δήμος Έδεσσας στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης αποτελούν μια διαρκή προσπάθεια και δε σταματούν. Ενώ ο Δήμαρχος Έδεσσας τόνισε το παραπάνω γεγονός και επισήμανε ότι αποτελεί στρατηγική επιλογή του ιδίου και ότι η αειφόρος ανάπτυξη θα πρέπει να γίνει

βίωμα όλων, οι προϊστάμενοι των Δ/νσεων προχώρησαν σε μια λεπτομερέστερη ανάλυση των επιδιωκόμενων μελλοντικών δράσεων. Ο ΠΔΠ μας ανέφερε χαρακτηριστικά την ενοποίηση του Τουριστικού με το Εμπορικό κέντρο, τη δημιουργία μιας περιπατητικής διαδρομής παραπλεύρως του Εδεσσαίου ποταμού, μεγάλες παρεμβάσεις στην άρδευση και την κατασκευή ενός πάρκου με φωτοβολταϊκά σε έκταση του Δήμου μέσω της δημιουργίας Ενεργειακής Κοινότητας. Από την μεριά του ο ΠΔΚ τόνισε ιδιαίτερος την περαιτέρω εφαρμογή των σχεδίων που προβλέπονται στο ΤΣΔΑ με τον περαιτέρω διαχωρισμό των απορριμμάτων σε ειδικούς κάδους όπως ο καφέ κάδος για τα βιοαπόβλητα, ο κίτρινος κάδος για τα χαρτιά κ.ά, ενώ αναφέρθηκε και στη δημιουργία του Πράσινου Σημείου που βρίσκεται σε φάση δημοπράτησης.

7) Σε ποιους τομείς υστερεί ο Δήμος Έδεσσας;

Κοινή αναφορά όλων των ερωτώμενων υπήρξε η παραδοχή ότι υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κόσμου για τις ωφέλειες των δράσεων που αναλαμβάνει ο Δήμος στα πλαίσια της Αειφόρου ανάπτυξης. Ο ΠΔΠ τόνισε ότι γίνονται κάποιες προσπάθειες μέσω ημερίδων, επιδείξεων σε σχολεία και δράσεων ωστόσο θα πρέπει να εντατικοποιηθούν περαιτέρω. Από τον Δήμαρχο Έδεσσας επισημάνθηκε ότι παρόλο την έλλειψη υποδομών και σε περίοδο οικονομικής κρίσης έχουν γίνει βήματα προς την τουριστική ανάπτυξη ο δήμος υπολείπεται στον τομέα αυτόν και θα πρέπει να τεθεί σε νέες και στέρεες βάσεις, ενώ ο ΠΔΠ συμφωνώντας στην έλλειψη υποδομών ιδιαίτερα στην πόλη της Έδεσσας ανέφερε ότι θα πρέπει να υπάρξει διασύνδεση του πρωτογενούς με τον τριτογενή τομέα ώστε να δημιουργηθεί προστιθέμενη αξία στο γεωργικό προϊόν της περιοχής, να αξιοποιηθεί καλύτερα μέσω της δημιουργίας άλλων προϊόντων με βάση τις καλλιέργειες της περιοχής. Και σε αυτόν τον τομέα η ενημέρωση των αγροτών αποτελεί τομέα που θα πρέπει να επικεντρωθεί περισσότερο ο Δήμος. Από την πλευρά του ο ΠΔΚ θεωρεί ότι πέρα από την ελλιπή ενημέρωση των πολιτών θα πρέπει να εντατικοποιηθούν και οι έλεγχοι σε θέματα αρμοδιότητας του καθώς παρατηρείτε το φαινόμενο της παράνομης απόρριψης κυρίως οικοδομικών υλικών σε περιοχές του Δήμου.

8) Θεωρείτε ότι οι δημότες ενστερνίζονται την ανάγκη για αλλαγή προς την αειφόρο ανάπτυξη;

Υπάρχει εν μέρει δυσκολία από την μεριά των δημοτών να ενστερνιστούν τα οφέλη των δράσεων που αναλαμβάνει ο Δήμος Έδεσσας στο πλαίσιο της αειφόρου ανάπτυξης και να συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων της. Κοινή διαπίστωση όλων είναι ότι σε περίοδο

οικονομικής κρίσης οι δημότες ενδιαφέρονται πρωτίστως για την οικονομική τους ευημερία ή ακόμα και επιβίωση παραμελώντας ή αγνοώντας τις συνέπειες των πράξεων τους στο περιβάλλον ή την κοινωνία. Χαρακτηριστικά ο ΠΔΚ ανέφερε ότι ενώ υπάρχει αύξηση των απορριμμάτων που ανακυκλώνονται, δείγμα ότι ο κόσμος έχει αποδεχθεί ή και ενστερνιστεί την ανακύκλωση, ωστόσο το 1/3 των υλικών επιστρέφεται ως υπολείμματα καθώς δεν εμπίπτει στην κατηγορία των ανακυκλώσιμων υλικών. Τέλος επισήμανε ότι η εφαρμογή ενός συστήματος χρέωσης σε συνάρτηση με την παραγόμενη ποσότητα απορριμμάτων στα πλαίσια του «ο ρυπαίνων πληρώνει» θα έχει θετικά αποτελέσματα στον ενστερνισμό της προστασίας του περιβάλλοντος. Από τη μεριά του ο Δήμαρχος Έδεσσας θεωρεί ότι η αειφόρος ανάπτυξη θα πρέπει να γίνει βίωμα των δημοτών και υπάρχει ανάγκη αλλαγής νοοτροπίας και παιδείας του κόσμου. Ωστόσο αναφέροντας ως παράδειγμα την υπηρεσία καθαριότητας επισήμανε ότι εφόσον προσφέρεις μια καθαρή πόλη δίνεις κίνητρο στους πολίτες να μην ρυπαίνουν σεβόμενοι το περιβάλλον.

9) Συνεργάζεστε με άλλους φορείς για κοινές δράσεις; Πώς κρίνετε τη συνεργασία;

Η συνεργασία με άλλους φορείς που δραστηριοποιούνται τόσο σε τοπικό όσο και σε ευρύτερο επίπεδο θεωρείται από όλους επιθυμητή και αναγκαία. Ο ΠΔΠ τόνισε ιδιαιτέρως τη συνεργασία με φορείς όπως τους συνεταιρισμούς στον πρωτογενή τομέα, τα ΚΠΕ για θέματα περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, τα Πανεπιστήμια αλλά και την ΠΚΜ ως άμεσο συνεργάτη για την υλοποίηση των επιθυμούμενων δράσεων. Στον τομέα της συνεργασίας ο Δήμαρχος Έδεσσας έδωσε μεγάλη βαρύτητα στην ανάπτυξη των σχέσεων όχι μόνο με τους γειτονικούς δήμους αλλά και με όμορους νομούς όπου υπάρχουν τα ίδια κίνητρα και οι ίδιες ανησυχίες τονίζοντας την ανάγκη για εξωστρέφεια. Αναφερόμενος στα δίκτυα συνεργασίας στα οποία συμμετέχει ο Δήμος Έδεσσας, όπως αυτά αναφερθήκαν σε προηγούμενο κεφάλαιο, ο Δήμαρχος Έδεσσας επισήμανε ότι μέσω αυτών αναπτύσσονται σχέσεις, “αντιγράφονται” καλές πρακτικές και βοηθούν στην ανάπτυξη νέων ιδεών.

10) Εν τέλει θεωρείται ότι η Έδεσσα είναι μια βιώσιμη πόλη;

Κλείνοντας των κύκλο συνεντεύξεων όλοι οι ερωτώμενοι δήλωσαν ότι ενώ θεωρούν την Έδεσσα μια βιώσιμη πόλη η οποία έχει συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως το πλούσιο φυσικό περιβάλλον που χαρακτηρίζει, τόσο την πόλη της Έδεσσας, όσο και ευρύτερα των Δήμο και την πολιτιστική της κληρονομιά, ωστόσο υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης όπως δήλωσε ο Δήμαρχος Έδεσσας. Από τη μεριά του ο ΠΔΠ ανέφερε ότι σαφώς η

Έδεσσα είναι μια βιώσιμη πόλη που πρωτοπορεί και πρωτοστατεί όμως χρειάζεται συνεχή προσπάθεια και δουλειά που απαιτεί χρόνο. Επιπλέον ο ΠΔΚ κάνοντας μια εμπειρική αποτύπωση θεωρεί την πόλη της Έδεσσας ως μια βιώσιμη πόλη ιδιαίτερα στο θέμα της καθαριότητας.

6.3.3 Ανάλυση-αξιολόγηση των δράσεων

Συμπερασματικά διακρίνονται κάποια κοινά στοιχεία από την ανάλυση των απαντήσεων των εμπλεκόμενων για την επίτευξη αειφόρου ανάπτυξης στο Δήμο Έδεσσας. Κοινή πεποίθηση όλων των συνεντευξιαζόμενων αποτελεί το γεγονός ότι η αειφόρος ανάπτυξη είναι μονόδρομος στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την βελτίωση του επιπέδου ζωής των δημοτών και εν γένει του κοινωνικού συνόλου και την επίλυση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν. Επιπλέον υπάρχει αναγνώριση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων που έχει ο Δήμος Έδεσσας και στους οποίους θα πρέπει να επικεντρωθούν οι προσπάθειες για την επίτευξη των επιθυμητών αποτελεσμάτων. Αναγνωρίζονται από όλους τους εμπλεκόμενους οι δυσκολίες που αντιμετωπίζει τόσο ο Δήμος Έδεσσας όσο και οι δημότες λόγω της επικρατούσας οικονομικής κατάστασης και της έλλειψης χρηματικών πόρων. Από τη ανάλυση των απαντήσεων διακρίνεται η συνεχή αναφορά στην ανάγκη ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των κατοίκων του Δήμου περί των ωφελειών που προκύπτουν από την εφαρμογή στην καθημερινότητα καλών πρακτικών ενώ θα πρέπει η αειφόρος ανάπτυξη να γίνει καθημερινό βίωμα.

Προχωρώντας στην αξιολόγηση ορισμένων δράσεων του Δήμου θα μπορούσε να γίνουν οι ακόλουθες εκτιμήσεις και ο βαθμός αποδοχής αυτών από τους κατοίκους του Δήμου Έδεσσας.

Η παραχώρηση της υπηρεσίας αποκομιδής απορριμμάτων σε ιδιώτη δίχασε τόσο τις παρατάξεις του Δημοτικού Συμβουλίου που έλαβε την απόφαση όσο και την κοινή γνώμη. Από μερίδα των συμβούλων και εργαζόμενων θεωρήθηκε ότι η παραχώρηση της καθαριότητας δεν είχε κάποιο οικονομικό όφελος για το Δήμο και ότι θα αποτελούσε την αρχή για περαιτέρω ιδιωτικοποιήσεις, ενώ αμφισβητήθηκε και η παρεχόμενη υπηρεσία με το σκεπτικό ότι ο ιδιώτης ενδιαφέρεται πρωτίστως για την κερδοφορία. Καθώς η ανάλυση της οικονομικής ωφέλειας ή μη της παραχώρησης ξεπερνάει τα όρια της παρούσας διατριβής θα επικεντρωθούμε στα ποιοτικά χαρακτηριστικά αυτής. Σύμφωνα

με έρευνα της εταιρίας aboutpeople σε ένα δείγμα 303 νέων ανθρώπων ηλικίας 18 έως 45 ετών που πραγματοποιήθηκε το έτος 2017 το 61,5% των ερωτώμενων δήλωσαν ότι η πόλη της Έδεσσας δεν έχει πρόβλημα καθαριότητας επιβραβεύοντας εμμέσως την απόφαση της διοίκησης του Δήμου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι κατά τη διακήρυξη του διαγωνισμού για την ανάθεση της υπηρεσίας σε ιδιώτη τέθηκε υποχρεωτικός όρος στη σύμβαση ότι τα απορριμματοφόρα θα πρέπει να διαθέτουν τις αυστηρότερες προδιαγραφές Euro 6 ως προς τις εκπομπές αερίων και μικροσωματίδιων, συμβάλλοντας στην μείωση των ατμοσφαιρικών ρύπων που εκπέμπουν τα απορριμματοφόρα. Επιπλέον μπορεί να θεωρηθεί ότι ο ιδιώτης στην προσπάθεια μείωσης του κόστους θα εφαρμόσει έναν αποδοτικό προγραμματισμό αποκομιδής βελτιστοποιώντας τις απαιτούμενες διαδρομές που εκτελούν καθημερινά τα απορριμματοφόρα επιφέροντας έμμεσο όφελος στο περιβάλλον.

Στο πλαίσιο της αστικής ανάπλασης θα αναφερθούμε στις μεγάλες επεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν στον πολεοδομικό σχεδιασμό της πόλης της Έδεσσας. Ως προς το έργο της πεζοδρόμησης του κέντρου της πόλης και τις συνεπακόλουθες κυκλοφοριακές ρυθμίσεις, αξίζει να σημειωθεί ότι αρχικά το έργο αντιμετωπίστηκε με μεγάλη δυσπιστία κυρίως από τους κατοίκους της πόλης και των περιχώρων. Η κατάργηση κεντρικών οδικών αρτηριών και η επακόλουθη μείωση των θέσεων στάθμευσης στους δρόμους που πεζοδρομήθηκαν, θεωρήθηκε από τους κατοίκους και τους ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων στην περιοχή επέμβασης πως θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην εύρεση θέσεων στάθμευσης και στην επισκεψιμότητα. Επιπλέον η παγιωμένη συνήθεια της αλόγιστης χρήσης του Ι.Χ. των κατοίκων της Έδεσσας δέχτηκε ένα ισχυρό πλήγμα. Η αρνητική αντιμετώπιση του έργου συνεπικουρήθηκε και από μερίδα του τύπου όσο και από την τότε αντιπολίτευση.

Ωστόσο με την πάροδο των ετών έγινε πλέον αντιληπτό ότι το έργο επέφερε μια αλλαγή νοοτροπίας στους κατοίκους. Η καθημερινή βόλτα στον πεζόδρομο έγινε πλέον συνήθεια, δόθηκε ένα μεγάλο κομμάτι της πόλης στους πεζούς, δημιουργήθηκαν στέκια αναψυχής και συνάντησης ενώ ταυτόχρονα υπήρξε αποσυμφόρηση του κέντρου από την κυκλοφορία των οχημάτων και την όχληση που αυτά προκαλούν (ρύπανση ηχητική, ατμοσφαιρική κλπ.) συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της ποιότητας ζωής των κατοίκων. Εξάλλου έρευνα που πραγματοποιήθηκε το 2017 από την εταιρία aboutpeople σε ένα

δείγμα 303 νέων ανθρώπων ηλικίας 18 έως 45 ετών έδειξε ότι σε ποσοστό άνω του 75% ο πεζόδρομος έχει θετικά αποτελέσματα για την Έδεσσα (waterfalls.gr 2017).

Όσον αφορά τα έργα της ανάδειξης των ποταμοβραχιόνων και της Πλ. Γρανικού αυτά εξαρχής αντιμετώπιστηκαν θετικά από την τοπική κοινωνία ενώ και τα πρώτα δείγματα είναι ιδιαιτέρως ενθαρρυντικά. Η πόλη της Έδεσσας απέκτησε ένα νέο πρόσωπο με χώρους πρασίνου και πεζοδρόμια που επιτρέπουν στους πεζούς να κυκλοφορούν με άνεση και ασφάλεια. Οι στοχευμένες ενέργειες που έγιναν επανάφεραν μια διασύνδεση και συνέχεια των τμημάτων της πόλης μέσω των ποταμοβραχιόνων οι οποίοι μέχρι πρότινος διαχώριζαν την πόλη. Από την καθημερινή διαπίστωση εμφανίζετε μια εντυπωσιακή αύξηση των ανθρώπων που κυκλοφορούν πεζοί στα τμήματα αυτά αφήνοντας στην άκρη τα ιδιωτικά τους αυτοκίνητα συμβάλλοντας στη μείωση των εκπομπών αερίων. Οι εργασίες που πραγματοποιήθηκαν επέφεραν επιπλέον νέες υποδομές όπως καινούργιες παιδικές χαρές, υπαίθριους χώρους γυμναστικής, παγκάκια για ξεκούραση κ.α συμβάλλοντας με τον τρόπο τους στην αύξηση της παρεχόμενης ποιότητας ζωής. Όλες οι παραπάνω επεμβάσεις συνοδεύτηκαν από την αλλαγή του παλαιού φωτισμού με νέους λαμπτήρες LED χαμηλής κατανάλωσης, οι οποίες με τις παρεμβάσεις στον λοιπό δημοτικό οδικό φωτισμό που πραγματοποιείται αυτή την περίοδο θα επιφέρουν μια μεγάλη εξοικονόμηση ενέργειας με πολλαπλά οφέλη για το Δήμο τόσο στο οικονομικό κομμάτι όσο και από περιβαλλοντικής άποψης. Η εφαρμογή συστήματος ελεγχόμενης στάθμευσης σε κεντρικές οδούς της πόλης Έδεσσας που ξεκίνησε το έτος 2011 επέφερε μια αλλαγή στις κυκλοφοριακές συνήθειες των κατοίκων. Η μέχρι τότε κατάσταση χαρακτηριζόταν από την καθημερινή αναζήτηση θέσεων στάθμευσης, ιδίως στο εμπορικό κέντρο της πόλης, με αρνητικές συνέπειες στη ζωή των ανθρώπων. Καθώς το πλήθος των προσφερόμενων θέσεων ήταν συγκεκριμένο και η στάθμευση των οχημάτων δεν είχε χρονικό περιορισμό, οι οδηγοί στην αναζήτηση μιας θέσης στάθμευσης αναγκάζονταν να κυκλοφορούν επί μακρόν. Οι άσκοπες αυτές μετακινήσεις συνέβαλλαν τόσο στην αύξηση των εκπεμπόμενων ρύπων όσο και του θορύβου ενώ προκαλούσαν και συχνά εκνευρισμό στους κατοίκους και επισκέπτες συμβάλλοντας στην μείωση της ποιότητας ζωής τους. Το σύστημα ελεγχόμενης στάθμευσης ενώ αρχικά αντιμετώπιστηκε με καχυποψία, θεωρούμενο από πολλούς ένα καθαρά εισπρακτικό μέσο, σταδιακά έγινε αποδεκτό όταν έγιναν αντιληπτές οι θετικές επιπτώσεις του κυρίως από τους επισκέπτες της πόλης.

Παραπάνω αξιολογήθηκε ένα σημαντικό μέρος των δράσεων που έχει υλοποιήσει ο Δήμος Έδεσσας στα πλαίσια του στρατηγικού σχεδιασμού του και σε εφαρμογή των δεσμεύσεων του που ανέλαβε με την συμμετοχή του στο Σύμφωνο των Δημάρχων. Καθώς όπως αναφέρθηκε παραπάνω οι δράσεις του Δήμου έχουν συνέχεια και διάρκεια και έχοντας υπόψη το γεγονός ότι υπολείπονται μεγάλες επεμβάσεις όπως η μεταφορά του Εθνικού σταδίου, η ενοποίηση του Εμπορικού και του Τουριστικού Κέντρου, η περαιτέρω επέκταση της ανακύκλωσης, η αξιοποίηση των υδάτινων πόρων για παραγωγή ενέργειας και άλλες δράσεις ένας μελλοντικός σπουδαστής θα μπορούσε να συνεχίσει την παρούσα διατριβή.

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα και Προτάσεις

Η οικονομική ενίσχυση που λαμβάνει η Τοπική Αυτοδιοίκηση έχει μειωθεί σημαντικά στα χρόνια της οικονομικής κρίσης που εξελίσσεται στη χώρα μας και η μοναδική διέξοδος για τους περισσότερους Δήμους αποτελεί η εύρεση ευρωπαϊκών προγραμμάτων και η κατάθεση προτάσεων για χρηματοδότηση έργων από πόρους των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων. Στο πλαίσιο αυτό ένα μεγάλο μέρος της ευρωπαϊκής χρηματοδότησης απευθύνεται σε δράσεις που συμβάλλουν και προωθούν την αειφόρο ανάπτυξη. Σε περαιτέρω ανάλυση διακρίνεται μια τάση για αναζήτηση ευρωπαϊκών και ελληνικών προγραμμάτων και ένταξη έργων τα οποία αναφέρονται σε θέματα αστικής ανάπλασης κατά κύριο λόγο και σε κάποιο βαθμό σε δράσεις μείωσης της καταναλωμένης ενέργειας. Ωστόσο υπάρχουν σημαντικοί τομείς δράσεων που αναφέρονται στους στόχους για ένα βιώσιμο παρόν και μέλλον και στους οποίους ο Δήμος Έδεσσας καλείται να απαντήσει.

Ο Δήμος Έδεσσας είναι μια περιοχή στην οποία συναντώνται πολλές πηγές υδάτινων πόρων τόσο από το ποτάμι που διαπερνά την πόλη της Έδεσσας όσο και από τη λίμνη Βεγορίτιδα στα σύνορα της Τοπικής Κοινότητας Άρνισσας και της πηγές που πηγάζουν από το όρος Βόρας (Καΐμακτσαλάν). Οι υδάτινοι πόροι αποτελούν κρίσιμο στοιχείο για ένα βιώσιμο οικοσύστημα και οικονομικής ανάπτυξης, χωρίς το οποίο δεν νοείται η ίδια η ύπαρξη της ανθρωπότητας και χωρίς το οποίο δεν μπορούμε να μιλάμε για βιώσιμη ανάπτυξη(un org 2015).

Η προστασία των υδάτινων πόρων θα πρέπει να αποτελεί προτεραιότητα στις δράσεις που λαμβάνονται σε διεθνή, εθνικό αλλά και σε τοπικό επίπεδο. Στην προσπάθεια αυτή ο Δήμος Έδεσσας καλείται να εντείνει τις προσπάθειες του. Η σωστή διαχείριση και συντήρηση του δικτύου ύδρευσης ώστε να ελαττωθούν στο μικρότερο ανεκτό επίπεδο οι απώλειες, η ενημέρωση των κατοίκων, των επιχειρήσεων και των αγροτών για τη σωστή διαχείριση και την αποφυγή άσκοπης σπατάλης νερού, όσο και η προστασία των

υδάτινων πόρων από κάθε είδους μόλυνσης θα πρέπει να αναδειχθεί σε κύριο παράγοντα άσκησης πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτά η ορθολογική χρήση φυτοφάρμακων που χρησιμοποιούνται στην αγροτική παραγωγή ενέχει κρίσιμο ρόλο. Ο Δήμος Έδεσσας σε συνεργασία με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς αλλά και τους ιδίους τους αγρότες καλείται να προβεί στην κατάλληλη ενημέρωση των καλλιεργητών προκειμένου να αποφεύγονται φαινόμενα μόλυνσης του εδάφους από την αλόγιστη χρήση των φαρμάκων ή της παράνομης απόρριψης των υπολειμμάτων. Επιπλέον μια σημαντική δράση που θα πρέπει να αναλάβει ο Δήμος Έδεσσας σε συνεργασία με τον γειτονικό Δήμο Αμυνταίου, εφόσον αυτό είναι εφικτό, είναι η εφαρμογή μιας κοινής στρατηγικής για την προστασία της λίμνης Βεγορίτιδας που αποτελεί ένα από τα κυριότερα καταφύγια ορνιθοπανίδας και βιότοπο της Ελλάδας.

Η διασύνδεση του πρωτογενούς με τον τριτογενή τομέα αποτελεί κρίσιμο στοίχημα για την οικονομική ανάπτυξη του Δήμου Έδεσσας και των κατοίκων του. Η αγροτική καλλιέργεια που υπάρχει στην περιοχή με προϊόντα όπως το κεράσι και το μήλο θα πρέπει να μετεξελιχθεί πέρα από την απλή πώληση του καρπού στην επεξεργασία και χρήση αυτού σε άλλα προϊόντα με προστιθέμενη αξία όπως αρώματα, προϊόντα περιποίησης τα οποία θα προωθούνται και πέρα από τους τουριστικούς προορισμούς του Δήμου. Επιπλέον η δημιουργία ενός τοπικού brand name θα συμβάλλει σε αυτήν την κατεύθυνση. Όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο στον Δήμο Έδεσσας συναντάτε ένας ιδιαίτερος φυσικός πλούτος μέσω των υδάτινων περιοχών των λιμνών αλλά και του ορεινού όγκου του όρου Βόρας. Η ανάδειξη αυτού του φυσικού περιβάλλοντος και η αξιοποίηση του μέσω ήπιων μορφών τουρισμού αποτελεί κρίσιμο στοίχημα για τον Δήμο Έδεσσας και στον οποίο καλείται να εντείνει της προσπάθειες του. Εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως ο αγροτουρισμός, ο ορειβατικός και ο περιπατητικός τουρισμός θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην προσπάθεια του Δήμου για μια αειφόρο ανάπτυξη που θα σέβεται το φυσικό περιβάλλον και τα οικοσυστήματα ενώ θα ενισχύσει την τοπική οικονομία μέσω της συμμετοχής της τοπικής κοινωνίας.

Κρίσιμο στοιχείο για την επίτευξη των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο θα πρέπει ωστόσο να αποτελέσει η ενεργή συμμετοχή των πολιτών. Οι προσπάθειες που καταβάλλει ο Δήμος μέσω των δράσεων του, ενώ μπορούν να αποτελέσουν παράδειγμα προς μίμηση και έμπνευση, έχουν ωστόσο περιορισμένο αντίκτυπο σε τομείς της αειφόρου ανάπτυξης όπως η προστασία του περιβάλλοντος. Η τοπική κοινωνία είναι αυτή που θα πρέπει να ενστερνιστεί και να συμμετέχει στην

προσπάθεια για την επίτευξη της αιεφόρου ανάπτυξης. Ιδιαίτέρως οι νέες γενιές θα πρέπει να αναλάβουν ενεργό ρόλο καθώς καλούνται να αντιμετωπίσουν τόσο στο παρόν όσο και μελλοντικά τις επιπτώσεις της αλόγιστης ανθρώπινης δραστηριότητας ενώ ενστερνίζονται ευκολότερα την ιδέα της αιεφορίας. Ωστόσο η γήρανση του πληθυσμού όσο και η φυγή των νέων από την περιοχή επιφέρουν μεγάλα εμπόδια στην προσπάθεια αυτή. Τις τελευταίες δεκαετίες και κυρίως στα χρόνια της οικονομικής κρίσης ο Δήμος Έδεσσας αντιμετωπίζει και αυτός έντονα το πρόβλημα της μαζικής φυγής των νέων, οι οποίοι αναζητούν ευκαιρίες εργασίας εκτός του Δήμου τόσο στα μεγάλα αστικά κέντρα της χώρας αλλά και στο εξωτερικό χωρίς να υπάρχουν προοπτικές επαναπατριsmού αυτών. Στα παραπάνω δεδομένα ο Δήμος Έδεσσας καλείται να προβεί στις απαιτούμενες ενέργειες ώστε να καταστεί ελκυστικός προκειμένου να συγκρατήσει αλλά και να αυξήσει τον πληθυσμό στην περιοχή προσφέροντας νέες ευκαιρίες, θέσεις εργασίας αλλά και ένα βιώσιμο περιβάλλον στους νέους ανθρώπους.

Με την παρούσα διατριβή επιχειρήθηκε να διερευνηθεί η επίδραση της αιεφόρου ανάπτυξης σε τοπικό επίπεδο παρουσιάζοντας τις πολιτικές και στρατηγικές επιλογές στην κατεύθυνση αυτή του Δήμου Έδεσσας. Το μοντέλο της αιεφόρου ανάπτυξης μέσω της διασύνδεσης των τριών συνιστωσών του, της περιβαλλοντικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης καλείται να απαντήσει στα προβλήματα των κοινωνιών. Οι λύσεις που δίνει η αιεφόρος ανάπτυξη συμβάλουν στην βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων του Δήμου Έδεσσας ενώ καίριας σημασίας για την επιτυχία του εγχειρήματος αποτελεί η συμμετοχή σε δίκτυα συνεργασίας και η αξιοποίηση των χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται για τους σκοπούς της αιεφορίας. Επιπλέον κρίσιμο ζητούμενο στην προσπάθεια που καταβάλλει ο Δήμος Έδεσσας για την επίτευξη της αιεφόρου ανάπτυξης θα πρέπει να αποτελέσει η ισόρροπη ανάπτυξη μεταξύ της πόλης της Έδεσσας και των αγροτικών και ορεινών περιοχών του Δήμου ενισχύοντας αυτές μέσω στοχευμένων δράσεων λαμβάνοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά κάθε περιοχής. Από την ανασκόπηση της βιβλιογραφίας, την ανάλυση των δράσεων και των ποιοτικών εκτιμήσεων των εμπλεκόμενων εξήχθησαν ορισμένα συμπεράσματα για τη πορεία της αιεφόρου ανάπτυξης στην περιοχή της Έδεσσας και το βαθμό επίτευξης των στόχων της. Συμπερασματικά θα μπορούσε να ειπωθεί αναλύοντας όλες τις δράσεις που πραγματοποιήθηκαν εκ μέρους του Δήμου Έδεσσας και τα αποτελέσματα αυτών πως ο Δήμος δείχνει ισχυρή θέληση να επιτύχει τους στόχους της αιεφορίας χωρίς ωστόσο να τους έχει ακόμα πετύχει. Κύριος αποτρεπτικός παράγοντας αποτελεί η οικονομική κατάσταση που επικρατεί και που δεν επιτρέπει στον ιδιωτικό τομέα να συμβάλλει από

τη δική του μεριά στους στόχους της αειφόρου ανάπτυξης. Ο Δήμος Έδεσσας διαθέτοντας συγκριτικά πλεονεκτήματα όπως το φυσικό περιβάλλον, τον πρωτογενή τομέα μέσω της γεωργίας αλλά και τον τουρισμό καλείται να προβεί στην διασύνδεση αυτών των πλεονεκτημάτων του προκειμένου να πετύχει τους στόχους που πρωτίστως έθεσε ο ίδιος μέσω των στρατηγικών σχεδιασμών του. Καθοριστικός ρόλος σε όλες τις προσπάθειες που καταβάλλονται θα αποτελέσει η συμμετοχή των πολιτών στην επιτυχία της αειφόρου ανάπτυξης του Δήμου στον οποίο ζουν και εργάζονται.

Βιβλιογραφία

Adger, W. (2001) Social capital and climate change.

Adger, W.N., Dessai, S., Goulden, M. et al. (2009) Climatic Change 93: 335.
<https://doi.org/10.1007/s10584-008-9520-z>

Agyeman, J and Evans, B (eds) (1994) Local Environmental Policies and Strategies (Longman).

Alberti, M., & Susskind, L. (1996) Managing urban sustainability: an introduction to the special issue. Environmental Impact Assessment, 16, 213-221

Albrecht, J., & Arts, B. (2005). Climate policy convergence in Europe: an assessment based on National Communications to the UNFCCC. Journal of European Public Policy, 12(5), 885-902.

Bakas, Ioannis, Milios, Leonidas & Reichel, Almut (2013) Municipal Waste Management in Greece. s.l.: European Environmental Agency, ETC/SCP

Baker, S., Kousis, M., Richardson, D., and Young, S. (eds.) (1997) The Politics of Sustainable Development. Theory, Policy and Practice in the European Union, Routledge, London.

Bäckstrand, K., & Elgström, O. (2013). The EU's role in climate change negotiations: from leader to 'leadicator'. Journal of European Public Policy, 20(10), 1369-1386.

Bebbington, Jan. (2001) Sustainable Development: A Review of the International Development, Business and Accounting Literature

Beatley, T., & Manning, K. (1998) The ecology of place: Planning for environment, economy and community. Washington, DC: Island Press

Betsill, Michele; Bulkeley, Harriet (2006) Cities and the Multilevel Governance of Global Climate Change. Global Governance 12(2), 141-159

Brundtland, G., Khalid, M., Agnelli, S., Al-Athel, S., Chidzero, B., Fadika, L., ... & Singh, M. (1987). Our common future ('brundtland report').

Brundtland, G. H. World Commission on Environment and Development (1987), Our Common Future, Vol. 383.

C40. <http://www.c40.org/about> [Πρόσβαση: 21.01.2019]

Caldwell, L. K., & Weiland, P. S. (1996). *International environmental policy: from the twentieth to the twenty-first century*. Duke University Press.

Climatealliance (2018) climate alliance the association Climatealliance.org http://www.climatealliance.org/fileadmin/Inhalte/1_About_us/Association_docs/Members_List_February_2018.pdf [Πρόσβαση: 21.01.2019]

Collier, U., Löfstedt Ragnar E (1997) Think globally, act locally?: Local climate change and energy policies in Sweden and the UK, *Global Environmental Change*, Volume 7, Issue 1, Pages 25-40,

Collier, U. (1997) Local authorities and climate protection in the European Union: putting subsidiarity into practice, *Local environment*, Vol 2. No 1, pp. 39-56

Coenen, F., & Menkveld, M. (2002). The role of local authorities in a transition towards a climate-neutral society. *Global warming & social innovation. The challenge of a climate-neutral society*, *Journal of Coastal Research*, 107-126.

Council, F. B. (2009). *State of the Fraser Basin report: Sustainability snapshot 4: The Many faces of sustainability*. Fraser Basin Council, Vancouver.

Court of Justice of the European Union (2014) Παράβαση κράτους μέλους — Οδηγία 75/442/EOK — Διαχείριση αποβλήτων Απόφαση του Δικαστηρίου διαπιστώνουσα παράβαση ECLI:EU:C:2014:2405.

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130dac3d99b2462764ef799eac8fa1a544295.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Pb3eNe0?text=&docid=160243&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=52378> [Πρόσβαση: 14.10.2018]

Defra, U. K. (2005). *Securing the future: UK Government Sustainable Development Strategy*. United Kingdom Department of the Environment, Food and Rural Affairs, 40.

Dictionary, C. (2019). *Cambridge Business English Dictionary*. Retrieved, 14, 2019.

Dixon, J. A., & Fallon, L. A. (1989). The concept of sustainability: origins, extensions, and usefulness for policy. *Society & Natural Resources*, 2(1), 73-84.

Dobson, A. (1996) Environmental sustainabilities: An analysis and typology. *Environmental Politics*, 5(3), pp. 401-428

Drexhage, J., & Murphy, D. (2010) *Sustainable development: From Brundtland to Rio 2012*. Background paper prepared for consideration by the High Level Panel on Global Sustainability. New York: International Institute for Sustainable Development (IISD).

Dryzek, J. S. (1995) "Democracy and environmental policy instruments". In *Markets, The State and the Environment: Towards Integration*, Edited by: Eckersley, R. Basingstoke, , UK: Macmillan.

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2006) Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2006. https://2007-2013.espa.gr/elibrary/EC1083_310706_L210.pdf [Πρόσβαση: 10.08.2018]

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2009) Ευρετήριο όρων Πολιτική Συνοχής. <https://2007-2013.espa.gr/el/Pages/DictionaryFS.aspx?item=364> [Πρόσβαση: 10.09.2018]

Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (2009) ΕΣΠΑ 2014- 2020 Ευρετήριο όρων (<https://www.espa.gr/el/Pages/DictionaryFS.aspx?item=236> [Πρόσβαση: 06.02.2019]

Ελληνικός Οργανισμός Ανάπτυξης Νόμος υπ' αριθ. 4042 Ποινική προστασία του περιβάλλοντος - Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/99/ΕΚ- Εναρμόνιση με την Οδηγία 2008/98/ΕΚ <https://www.eoan.gr/uploads/files/77/a97cc4979652d43ce41dc9065b8eec02bf99d3f2.pdf> [Πρόσβαση: 23.01.2019]

Edessacity Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη Έδεσσας - Αστική Αναζωογόνηση. <http://www.edessacity.gr/development/baa/index.htm> [Πρόσβαση: 31.10.2018]

Edessacity Edessa - Development - Projects <http://edessacity.gr/development/index.htm> [Πρόσβαση: 30.10.2018]

Edessacity Edessa - Water.Net / Θεματικές δράσεις ανάδειξης, προστασίας & δικτύωσης υδάτινων διαδρομών <http://www.edessacity.gr/civilization/routes-waternet/> [Πρόσβαση: 24.10.2018]

Edessacity (2017) Έγκριση του Σχεδίου Στρατηγικής Βιώσιμης Αστικής ανάπτυξης με τίτλο «Έδεσσα: Αστική Αναζωογόνηση». <http://www.edessacity.gr/development/baa/2016/egr2.pdf> [Πρόσβαση: 30.11.2018]

Energie cities About us | Energy Cities - Local authorities in energy transition. <http://www.energy-cities.eu/-About-us-7-> [Πρόσβαση: 22.01.2019]

Engel, K. H. (2005) Mitigating Global Climate Change in the United States: A Regional Approach. NYU Environmental Law Journal, 14, 54.

Environmental Protection Agency (2016) Climate Change Indicators: Climate Forcing. <https://www.epa.gov/climate-indicators/climate-change-indicators-climate-forcing> [Πρόσβαση: 05.02.2019]

Eu mayors Plans and actions Progress. <https://www.eumayors.eu/plans-and-actions/progress.html> [Πρόσβαση: 19.10.2018]

European Commission. 2030 climate & energy framework. Climate Action - European Commission. https://ec.europa.eu/clima/policies/strategies/2030_en#tab-0-0 [Πρόσβαση: 15.01.2019]

European Commission. Eurostat - Tables, Graphs and Maps Interface (TGM) table. <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tgs00006&plugin=1> [Πρόσβαση: 18.01.2019]

European Commission. Europe 2020 strategy. https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/europe-2020-strategy_en [Πρόσβαση: 17.10.2018]

European Commission European Structural and Investment Funds fi-compass. <https://www.fi-compass.eu/esif/european-structural-and-investment-funds-esif> [Πρόσβαση: 08.01.2019]

European Commission (2000). European Commission - Press Releases - Press release - Διαρθρωτικά Ταμεία : Η Επιτροπή εγκρίνει απόφαση επί της αρχής για το Κοινοτικό Πλαίσιο Στήριξης που αφορά τις ελληνικές περιφέρειες (στόχος 1). http://europa.eu/rapid/press-release_IP-00-861_el.htm [Πρόσβαση: 08.11.2018]

European Commission. Περιφερειακή πολιτική Inforegio (2011). https://ec.europa.eu/regional_policy/archive/funds/procf/cf_el.htm [Πρόσβαση: 15.02.2019]

European Commission (2014) Η αστική διάσταση των πολιτικών της ΕΕ βασικά χαρακτηριστικά ενός αστικού θεματολογίου της ΕΕ. http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/consultation/urb_agenda/pdf/comm_act_urb_agenda_el.pdf [Πρόσβαση: 19.02.2019]

European Commission Sustainable Development (2015) Environment - European Commission. <http://ec.europa.eu/environment/eussd/> [Πρόσβαση: 15.01.2019]

European Commission Eurostat (2019) Municipal waste statistics - Statistics Explained. https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/index.php/Municipal_waste_statistics [Πρόσβαση: 18.01.2019]

European Commission (2016). Country report Greece https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/evaluations/2016/country-report-greece-work-package-1-ex-post-evaluation-of-cohesion-policy-programmes-2007-2013-focusing-on-the-european-regional-development-fund-erdf-and-the-cohesion-fund-cf [Πρόσβαση: 15.02.2019]

European Community (1997) Treaty of Amsterdam amending the treaty on European Union, the treaties establishing the European Communities and certain related acts. <http://www.europarl.europa.eu/topics/treaty/pdf/amst-en.pdf> [Πρόσβαση: 06.11.2018]

European Environment Agency The Future We Want –Declaration of the UN Conference on Sustainable Development, Rio (2012). <https://www.eea.europa.eu/policy-documents/the-future-we-want-2013declaration> [Πρόσβαση: 19.11.2018]

European Environment Agency (2016) Municipal waste management across European countries. <https://www.eea.europa.eu/themes/waste/municipal-waste/municipal-waste-management-across-european-countries/#note1> [Πρόσβαση: 21.11.2018]

European Parliament (2018) EU waste management: infographic with facts and figures European Parliament. <http://www.europarl.europa.eu/news/en/headlines/society/20180328STO00751/eu-waste-management-infographic-with-facts-and-figures> [Πρόσβαση: 20.11.2018]

European Union (2009) Commission Regulation (EC) No 244/2009. Implementing Directive 2005/32/EC of the European Parliament and of the Council ...for non directional household lamps. <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:076:0003:0016:en:PDF> [Πρόσβαση: 13.01.2019]

European Union (2013) Regulation (EU) No 1300/2013 of the European Parliament and of the council of 17 December 2013 on the Cohesion Fund and repealing Council Regulation (EC) No 1084/2006. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1300&from=EN> [Πρόσβαση: 12.01.2019]

European Union (2013) Regulation (eu) no 1303/2013 of the European Parliament and of the council of 17 December 2013 laying down common provisions on the European Regional Development Fund. <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1301&from=SV> [Πρόσβαση: 13.01.2019]

Eversole, R., & Scholfield, K. (2006). Governance in the gaps: inter-agency action in a rural town. *Rural Society*, 16(3), 320-328

Fahy, F., & Davies, A. (2007). Home improvements: Household waste minimisation and action research. *Resources, Conservation and Recycling*, 52(1), 13-27.

Feliciano, D., Hunter, C., Slee, B., Smith, P., (2013) Selecting land-based mitigation practices to reduce GHG emissions from the rural land use sector: A case study of North East Scotland. *Journal of Environmental Management* 120, 93-104.

Fudge, S., & Peters, M. (2009). Motivating carbon reduction in the UK: the role of local government as an agent of social change. *Journal of Integrative Environmental Sciences*, 6(2), 103-120.

Getimis, P. (2012). Comparing spatial planning systems and planning cultures in Europe. The need for a multi-scalar approach. *Planning Practice and Research*, 27(1), 25-40.

Globalcarbonatlas (2018) CO2 Emissions. <http://www.globalcarbonatlas.org/en/CO2-emissions>
[Πρόσβαση: 08.01.2019]

Greenwood, J. (2011). *Interest Representation in the European Union*. Macmillan International Higher Education.

Gustavsson, E., Elander, I., & Lundmark, M. (2009). Multilevel governance, networking cities, and the geography of climate-change mitigation: two Swedish examples. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 27(1), 59-74.

Hajirasouli, A., & Kumarasuriyar, A. (2016). The social dimension of sustainability: Towards some definitions and analysis. *Journal of Social Science for Policy Implications*, 4(2), 23-34.

Hanak, E., Bedsworth, L., Swanbeck, S., & Malaczynski, J. (2008) Climate policy at the local level: a survey of California's cities and counties. Public Policy Institute of California.

Hartig et al., (2014); WHO Regional Office for Europe, 2016

Heidrich, O., Reckien, D., Olazabal, M., Foley, A., Salvia, M., de Gregorio Hurtado, S., ... & Hamann, J. P. (2016). National climate policies across Europe and their impacts on cities strategies. *Journal of environmental management*, 168, 36-45

Hens, L., & Nath, B. (2005). The Johannesburg Conference. In *The World Summit on Sustainable Development* (pp. 1-33). Springer, Dordrecht.

http://www.bestcityawards.gr/_pdf/best_city_awards_2017.pdf [Πρόσβαση: 20.01.2019]

<http://waterfalls.gr/topika-nea/dimoskopisi-edessa-2017/> [Πρόσβαση: 17.01.2019]

Huggins, C. (2013) *Local government transnational networking: opportunities and challenges*.

Iucn, U. (1991). *WWF (1991) Caring for the Earth: a strategy for sustainable living*. IUCN, UNEP, WWF, Gland.

Jasanoff, S., Martello, M. L., & Haas, P. M. (Eds.). (2004). *Earthly politics: local and global in environmental governance*. MIT press.

- Jones, E. (1999). Competitive and sustainable growth: logic and inconsistency. *Journal of European public policy*, 6(3), 359-375
- Jordan, A. (2008). The governance of sustainable development: taking stock and looking forwards. *Environment and planning C: Government and policy*, 26(1), 17-33.
- Καρβούνης Σ.Κ., Γεωργακέλλος Δ. Α. (2003). Διαχείριση του περιβάλλοντος, Επιχειρήσεις και βιώσιμη ανάπτυξη,
- ΚΠΕ Έδεσσας. Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Έδεσσας Γιαννιτσών. <http://kpe-edess.pel.sch.gr/> [Πρόσβαση: 22.11.2019]
- Kates, R.W., Parris, T.M., & Leiserowitz, A. (2005) What is sustainable development? Goals, indicators, values, and practice. *Environment: Science and Policy for Sustainable Development*, 47(3), 8-21
- Kates, R. W., & Wilbanks, T. J. (2003). A grand query: how scale matters in global change research. *Global change and local places: estimating, understanding, and reducing greenhouse gases*, Association of American Geographers (Cambridge University Press, Cambridge) 3.
- Kathimerini (2008) Οι περιπέτειες του σχεδιασμού στην Ελλάδα, από το 1976 ως σήμερα. <http://www.kathimerini.gr/319666/article/epikairothta/ellada/oi-peripeteies-toy-sxediasmoy-sthn-ellada-apo-to-1976-ws-shmera> [Πρόσβαση: 10.01.2019]
- Keleman, R. (2010), Globalizing European Union Environmental Policy, *Journal of European Public Policy* 17(3): 335-349
- Kern, K. (2001). Transnationale Städtenetzwerke in Europa. In *Empirische Policy-und Verwaltungsforschung* (pp. 95-116). VS Verlag für Sozialwissenschaften, Wiesbaden.
- Kern, K., & Alber, G. (2008). Governing climate change in cities: modes of urban climate governance in multi-level systems
- Keskitalo, E. C. H. (2004). A framework for multi-level stakeholder studies in response to global change. *Local Environment*, 9(5), 425-435.
- Klimatkommunerna Info in English. <http://www.klimatkommunerna.se/Info-in-English/> [Πρόσβαση: 22.01.2019]
- Kousky, C., Schneider, S.H., (2003). Global climate policy: Will cities lead the way? *Climate Policy* 3, 359-372.
- Lafferty, W. M., & Meadowcroft, J. (1996). *Democracy and the Environment*. Edward Elgar Publishing.

- Lafferty, W., & Meadowcroft, J. (2000). (Ed.), *Implementing Sustainable Development: Strategies and Initiatives in High Consumption Societies*. : Oxford University Press
- Lele, S. M. (1991). Sustainable development: a critical review. *World development*, 19(6), 607-621.
- Meadowcroft, J. (2004). Participation and sustainable development: modes of citizen, community and organisational involvement. *Governance for sustainable development: The challenge of adapting form to function*, 162-190.
- Mebratu, D. (1998) Sustainability and Sustainable Development: Historical and Conceptual Review. *Environmental Impact Assessment Review*, 18, 493-520
- Milne MJ (1996) On sustainability; the environment and management accounting. *Manag Account Res* 7:135–161.
- Mitcham, C. (1995). The concept of sustainable development: its origins and ambivalence. *Technology in society*, 17(3), 311-326.
- Munasinghe, M. (1993). *Environmental economics and sustainable development*. The World Bank.
- National Oceanic and Atmospheric Administration (NOAA) Climate Forcing. <https://www.climate.gov/maps-data/primer/climate-forcing> [Πρόσβαση: 22.02.2019]
- Olsen, J. P. (2002). The many faces of Europeanization. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 40(5), 921-952.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (2010) *Greece at a Glance Policies for a Sustainable Recovery*. <https://www.oecd.org/greece/44785912.pdf> [Πρόσβαση: 23.01.2019]
- Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας (ΠΚΜ). <http://www.pepkm.gr/> [Πρόσβαση: 23.01.2019]
- Phelps, N. A., McNeill, D., & Parsons, N. (2002). In Search of a European edge urban identity: trans-European networking among edge urban municipalities. *European Urban and Regional Studies*, 9(3), 211–224.
- Pichtel, J. (2014). *Waste Management Practices*. Boca Raton: CRC Press,
- Pope J, Annandale D, Morrison-Saunders A (2004) Conceptualising sustainability assessment. *Environ Impact Assess Rev* 24:595–616.
- Rayner, T., & Jordan, A. (2013). The European Union: the polycentric climate policy leader?. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Climate Change*, 4(2), 75-90.
- Redclift, M.R. (1987) *Sustainable Development: Exploring the Contradictions*. London, Methuen.
- Redclift, M. (2002). *Sustainable development: Exploring the contradictions*. Routledge.

- Robinson, J. (2004). Squaring the circle? Some thoughts on the idea of sustainable development. *Ecological economics*, 48(4), 369-384.
- Rowe, C. (2011). *Regional representations in the EU: between diplomacy and interest mediation*. Springer.
- Schimmelfennig, F., & Sedelmeier, U. (Eds.). (2005). *The Europeanization of central and eastern Europe*. Cornell university press.
- Sneddon, C., Howarth, R. B., & Norgaard, R. B. (2006). Sustainable development in a post-Brundtland world. *Ecological economics*, 57(2), 253-268.
- Stecker, R., Mohns, T., & Eisenack, K. (2012). Anpassung an den Klimawandel—Agenda Setting und Politikintegration in Deutschland. *Zeitschrift für Umweltpolitik und Umweltrecht*, 35(2), 179.
- Stirling, A. (1999). The appraisal of sustainability: some problems and possible responses. *Local Environment*, 4(2), 111-135.
- Tompkins, E. L. (2005). Planning for climate change in small islands: insights from national hurricane preparedness in the Cayman Islands. *Global Environmental Change*, 15(2), 139-149.
- Tremblay, C., Gutberlet, J., & Peredo, A. M. (2010). United We Can: Resource recovery, place and social enterprise. *Resources, Conservation and Recycling*, 54(7), 422-428.
- Tudor, T. L., Barr, S. W., & Gilg, A. W. (2007). Linking intended behaviour and actions: A case study of healthcare waste management in the Cornwall NHS. *Resources, Conservation and Recycling*, 51(1), 1-23.
- Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης Anaptyxi 2020 ΕΣΠΑ 2014-2020: Εγκεκριμένα έργα - Όλη η χώρα. <http://anaptyxi.gov.gr/ErgoPopup?mis=5030919> [Πρόσβαση: 10.09.2018]
- Υπουργείο Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής (2015) Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Αποβλήτων. <http://www.ypeka.gr/LinkClick.aspx?fileticket=OI1IVu124Jk%3D&tabid=238&language=el-GR> [Πρόσβαση: 23.02.2019]
- United Nations Ending Poverty. <http://www.un.org/en/sections/issues-depth/poverty/> [Πρόσβαση: 02.02.2019]
- United Nations Water and sustainable development | International Decade for Action 'Water for Life' 2005-2015. http://www.un.org/waterforlifedecade/water_and_sustainable_development.shtml [Πρόσβαση: 02.02.2019]

United Nations (1972) Report of the United Nations conference on the Human environment Stockholm, 5-16 June 1972 A/CONF.48/14/Rev.1 . <http://www.un-documents.net/acnf48-14r1.pdf> [Πρόσβαση: 22.01.2019]

United Nations (1972) Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment. <http://www.un-documents.net/unchedec.htm> [Πρόσβαση: 22.01.2019]

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (1992) The Rio Declaration on Environment and Development. http://www.unesco.org/educaton/pdf/RIO_E.PDF [Πρόσβαση: 22.01.2019]

United Nations (1992) Rio declaration on Environment and Development A/CONF.151/26 (Vol. I). http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml [Πρόσβαση: 23.01.2019]

United Nations (2000) Resolution adopted by the General Assembly United Nations Millennium Declaration http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/55/2&referer=http://www.un.org/en/events/pastevents/millennium_summit.shtml&Lang=E [Πρόσβαση: 23.01.2019]

United Nations (2002) World Summit on Sustainable Development. Johannesburg Declaration on Sustainable Development. <http://www.un-documents.net/jburgdec.htm> [Πρόσβαση: 22.01.2019]

UNFCCC. What is the Kyoto Protocol?. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol/what-is-the-kyoto-protocol> [Πρόσβαση: 25.02.2019]

UNFCCC (1998). Kyoto protocol to the United Nations framework convention on climate change. <https://unfccc.int/resource/docs/convkp/kpeng.pdf> [Πρόσβαση: 25.02.2019]

URBACT. Urbact σε Ελλάδα και Κύπρο. <https://urbact.eu/urbact-in-greece-cyprus?page=1> [Πρόσβαση: 16.01.2019]

Waas, T., Hugé, J., Verbruggen, A., & Wright, T. (2011). Sustainable development: A bird's eye view. *Sustainability*, 3(10), 1637-1661.

Walker, R. V., Beck, M. B., Hall, J. W., Dawson, R. J., & Heidrich, O. (2014). The energy-water-food nexus: Strategic analysis of technologies for transforming the urban metabolism. *Journal of environmental management*, 141, 104-115.

Water.Org. Water Crisis - Learn About The Global Water Crisis. <https://water.org/our-impact/water-crisis/> [Πρόσβαση: 16.01.2019]

World Commission on Environment and Development (1987). Our common future.

World Wildlife Fund (2019) Deforestation and Forest Degradation Threats WWF.
<https://www.worldwildlife.org/threats/deforestation-and-forest-degradation> [Πρόσβαση:
05.02.2019]